

B 1631

1955

59

1987 FEB 5

281

~~923~~

~~002~~  
~~862~~

061



~~27/VI/1950.~~



291  
197  
[Duplum]

AZ ORSZÁGOS

MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET

# TÖRTÉNETE

MÁSODIK RÉSZ

1876-TÓL AZ 1897-DIK ÉVIG.

\*

KÖZGYÜLÉSI MEGBIZÁSBÓL

IRTA

**GALGÓCZY KÁROLY**

EGYESÜLETI VÁLASZTMÁNYI TAG, KIR. TANÁCSOS

S. M. T. ARÁNYI TAGJA.

KIADJA

**AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET.**



BUDAPEST.

„PÁTRIA” IRODALMI VÁLLALAT ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

1898.



M. KIR. MEZŐGAZDASÁGI  
MUZEUM KÖNYVTÁRA.

..... SZÁM.

..... szak.

AZ ORSZÁGOS

MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET  
TÖRTÉNETE

MÁSODIK RÉSZ

1876-TÓL AZ 1897-DIK ÉVIG.

\*

KÖZGYÜLÉSI MEGBIZÁSBÓL

IRTA

**GALGÓCZY KÁROLY**

EGYESÜLETI VÁLASZTMÁNYI TAG, KIR. TANÁCSOS  
S A M. T. AKAD. TAGJA.

KIADJA

*AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET.*



*27/2/1950*



BUDAPEST.

„PÁTRIA” IRODALMI VÁLLALAT ÉS NYOMDAI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG.

1898.

MEZŐGAZDASÁGI MÚZEUM ÉS KÖNYVTÁR  
B. 1631

RO

1970



# TARTALOM.

Bevezetés .....	Lap 1
-----------------	-------

## ELSŐ SZAKASZ.

### Az 1876-ik évtől az 1880-ik évig terjedő kor.

1. §. Az egyesület állása s működése e kor kezdetén .....	2—8
2. §. Tagszám, vagyoni állapot s működési haladás 1877-ben .....	8—12
3. §. Az 1878-ik évi mozzanatok .....	13—16
4. §. Az 1879-ik év .....	16—19
5. §. A Székes-Fehérváron tartott II. mezőgazdasági kongresszus s annak eredményei .....	19—29

## MÁSODIK SZAKASZ.

### Az 1880-ik évtől az 1890-ik évig terjedő időszak.

6. §. Az egyesület 50 éves fennállásának örömnépe. Az 1880 május 22-ikén tartott diszközgyűlés .....	29—39
7. §. Fordulópont az egyesület működési szellemében és eszközeiben .....	40—42
8. §. A szövethetesi kapcsolat, illetőleg szervezet, az Országos Magyar Gazdasági s vidéki gazdasági egyesületek közt .....	43—45
9. §. Az 1879 és 1880-ban folyt nagy ankét-tárgyalások és azok eredménye .....	45—47
10. §. Az 1882-ik évi közgyűlés, vonatkozással az egyesület változott és megélnkült tevékenységére .....	48—49
11. §. Személyzeti ügyek és változások .....	49—52
12. §. A vinczellér-képezdével kapcsolt szőlőiskola és az Istvántelek ügye .....	52—55
13. §. Az egyesület szakközlönyei .....	55—57
14. §. Irodalmi, jószágismertetési, pályázati s ezzel kapcsolatos működés .....	57—61
15. §. Kiállítások, verseny- és vásárrendezések .....	62—65
16. §. Az 1885-ik évi budapesti országos kiállítás s az ezzel kapcsolt mozzanatok .....	65—69
17. §. Az 1888-ik évi nagykőrösi kiállítás .....	69—70
18. §. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület emlékkönyve .....	70—74
19. §. Szakosztályok szaporítása, újraalakítása és a gazdakör .....	75—76
20. §. Szövetkezetek .....	77—78
21. §. Véleményezések, megvitatások, előterjesztések s eszközlések .....	78—84
22. §. A nemzetgazdasági egyesület beolvadása az Orsz. Magy. Gazdasági Egyesületbe s az iskolatakarékpénztárak .....	84—87
23. §. Rövid kijegyzések a jegyzőkönyvből, abból a korból, melyek az előző §-okban említve nincsenek .....	87—89

## HARMADIK SZAKASZ.

## Legújabb korszak 1891-től 1897-ig.

	Lap
24. §. Ismét változott erők, változott működési irány és szellem .....	89—91
25. §. A „Köztelek“ gazdasági szaklap, mint egyesületünk közlönye s tagjai szaporításának főszköze .....	91—92
26. §. Az Istvántelki tanintézet megszűnése s az Istvántelek és az istvántelki alapítványok mostani állása .....	92—94
27. §. Különféle működési főbb mozzanatok .....	94—99
28. §. Kiállítások, vásárok és versenyek .....	100—103
29. §. Pályázatok. Könyvkiadó-vállalat. Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle .....	103—105
30. §. Egyesületi könyvtár .....	105—107
31. §. Az 1894 okt. 28-iki és a folytatólagos decz. 9-iki tisztújító közgyűlés .....	107—108
32. §. Az 1895 május 19-től 23-ig Budapesten tartott III. gazdakongresszus .....	108—116
33. §. Az egyesület részvétele a millennáris ünnepélyen, illetőleg kiállításokon és a IV-ik gazdakongresszus .....	116—121
34. §. Az egyesület 1897-ik évi legújabb alapszabályai és tisztviselői, segéd- és szolgaszemélyzetének fegyelmi szabályai .....	121—125
35. §. Kegydíj-adományok. Tisztviselői, segéd- és szolgaszemélyzeti nyugdíjszabályzat .....	125—127
36. §. Az Országos Magy. Gazd. Egyesület igazgató-választmánya, ugyis, mint a Gazdasági Egyesületek Országos Szövetsége végrehajtó bizottsága az 1897-ik évben .....	127—130
37. §. Az Orsz. Magy. Gazd. Egyesület, ugyis mint a Gazd. Egyesületek Orsz. Szövetsége központjának tisztikara és segédzemélyzete 1897-ben .....	131
38. §. Egyesületi tanács. Szakosztályok s állandó bizottságok .....	131—133
39. §. Ügyforgalom s annak szaporodása .....	133—134
40. §. Az új alapszabályok alapján: az Országos Magy. Gazd. Egyesület évi első rendes közgyűlése; a Gazdasági Egyesületek Országos Szövetségének pedig első rendes nagygyűlése .....	134—137
41. §. Egyesületi tagszám az 1897-ik évben; azután vagyonmérleg és a bevételek s kiadások számadása az 1896-ik évi megvizsgált számadás szerint .....	137—143
42. §. A Gazdasági Egyesületek Orsz. Szövetségének számadása az 1897. évről és költségelőirányzata az 1898-ik évre .....	143—145
43. §. Zárzó .....	145—148

## BEVEZETÉS.

Országos Magyar Gazdasági Egyesületünk az 1880-ik évi május hó 22-én tartotta meg fennállásának 50-ik évforduló ünnepét.

Arra az alkalomra igazgató-választmányi határozatra, megírtam az egyesület történetét 1830-tól 1876-ig. Ez az Országos Magyar Gazdasági Egyesület Emlékkönyvében jelent meg és annak 1880-ik évi II-ik füzetét foglalja el.

A lefolyt 1896-ik évben a magyar nemzet ünnepelte honfoglalásának ezredik évfordulóját. Ebből az alkalomból, ugyancsak igazgató-választmányi és közgyűlési határozat következtében, feladatomban most az egyesület történetét az 1876-ik évtől az 1897-ik év végéig bezárólag megírni, mely időközben e szerint az évezredes nemzeti ünnepély évének nevezetes eseményei is foglaltatnak.

Főforrásaim e munkához: az egyesület közgyűlési, választmányi és szakosztályi jegyzőkönyvei; ezekkel kapcsolatban az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek általam már az 1830-ik évtől az 1876-ik évig megírt és fentebb említett története, a melyet, a hol idéznem kell, rövidség okáért csak «Emlékkönyv. II. f.» czim alatt idézek; azután az 1879/80-ik évi nagy ankét, a II., III., IV-ik gazda-kongresszus kiadványai,

a millenniumi közlemények, azok közt a gazdasági egyesületeknek ez alkalomra együttesen kiadott monographiája, a melyben az Orsz. M. Gazdasági Egyesület monographiája is foglaltatik; végre saját közvetlen tudomásom.

## ELSŐ SZAKASZ.

Az 1876-dik évtől az 1880-dik évig terjedő kor.

### *1. §. Az egyesület állása s működése e kor kezdetén.*

Kiindulási pontul ismernünk kell egyesületünk állását az 1876-ik évben, a megjelelt korszak kezdetén.

Egyesületünk 1876 május 31-én tartotta tisztújító közgyűlését. Ezen Lónyay Gábor leköszönése következtében gróf Szapáry Gyula választatott elnöknek. Alelnökök: Korizmics László és gróf Széchényi Pál lettek. Az elnökségben csak Korizmics a régiek közül való. Egyesületi titkár Morócz István volt, a ki már három évlized óta viselte e hivatalt.

A közteleki palota 1872 óta három emeletre volt már kiépítve. Megvolt az egyesület kezén a vinczellérképző-intézet és szőlőiskola, azután az istvántelki majoros gazdákat képző intézet; amaz dr. Entz Ferencz nyugalomba lépése következtében Molnár István, emez Kodolányi Antal visszalépésével Molnár Lajos igazgató-tanár vezetése alatt.

Szakközlönykép a Morócz István titkár által szerkesztett «*Gazdasági Lapok*» állottak fenn, a melyek Korizmics László tulajdonai voltak.\*)

Gróf Szapáry Gyula az 1876 junius 22-iki választmányi gyűlésen elnökölt először. Gyűlésmegnyitó beszédében nemcsak arra a pangásra mutatott reá, a mely az egyesületben a politikai élet élénksége óta kifejtett, és nemcsak sürgette az egyesületi élet ujramegélénkítését, hanem eszközöket is ajánlott erre.

A közvetlen gyakorlati működés teréül ekkor még főkép

\*) Emlékkönyv. II. F. 188., 193. l. Gazdasági egyesületek monographiája az 1896-ik évi ezredéves országos kiállítás alkalmából, 82. l.

a budai vinczellér-képezdét és az istvántelki kertész és majeros gazdaképző-lanintézetet ajánlotta az egyesület figyelmébe, a mely két intézet kifejtése kezdettől fogva az egyesület tevékenységének és áldozatkészségének elsőrendü tárgya volt: de e mellett nyomatékkal hangsúlyozta az alkotmányos kormány és az egyesület közt már előbb is megindult jó viszony tovább fejlesztését, azután az országban levő vármegyei és vidéki gazdasági egyesületekkel a minél szorosabb kapcsolatnak ápolását, a melyből a később megerősödött szövetkezeti eszme fejlődött ki.

Ez az egyesület újraéledő tevékenységének kiinduló pontja, a honnan egyszersmind a munkásságnak a régilől változtatott iránya is kezdi előre vetni sugarát.

Lassan indult, nehezen ment; sőt az első két évben, a tevékenység élénkülése daczára, a külső részvétnek még tovább hanyatlása is mutatkozott: de utóbb, több kedvező körülmény hozzájárulásával, e részben is világosan észlelhető javulás állott elő.

A működés élénkítésére már az 1876-ik évben kedvezőleg hatott körülmények közt különösen kiemelendők: a Budapesten 1876 szeptember havában tartott «*Nemzetközi statisztikai kongresszus*», melynek rendezésében az egyesület igen tevékeny részt vett;\*) azután a «*Szegedi országos ipar-, termény- és állatiállítás*», melynél szintén befolyásos része volt, ámbár az annak végrehajtó bizottsága által ugyanazon alkalommal Szegeden tartatni szándéklott gazdakongresszus, az egyesületnek az idő rövidsége miatt tett ellenvéleménye következtében, elmaradt.

Ugyanazon időből részint a választmányi, részint a szakosztályi gyűlések jegyzőkönyveiből tényi mozzanatokkép iktatom ide a következőket:

Már ez év elején, a márczius 16-iki választmányi gyűlésen ismételt tárgyalások folytak: egy nemzetgazdasági bizottság

\*) Ennek a svábhegyi Eötvös-villában tartott disztrakomája emeléséhez az egyesület 26 termelőtől 600 palaczk különféle fajborral járult (1876 okt. 18-iki v. gyűlés III. c) pont).

alakítása, a közlekedési hálózat javítása, külön földmivelési miniszterium állításának sürgetése, a telepítés kérdése, azonkép általában a vámügy és különösen az Ausztriával közös vámterület kérdése felett. A szőlőmivelési szakosztály kezdeményezésére Budapesten bortőzsde és borvásár felállítására indított mozgalom, mely azután a választmányt is többször foglalkoztatta. Az állattenyésztési szakosztály a tenyészállatvásár és tenyészállatkiállítás ügyét indította meg, melynek elsője az ugyanazon évi augusztusi pesti vásár alkalmával a közvágóhid helyiségeiben meg is tartott.

Molnár Lajos istvántelki igazgató-tanár indítványára a földmives-iskolák szaporítására, dr. Wagner László választmányi tag indítványára pedig a műegyetemben egy mezőgazdasági osztály szervezésére kezdett az egyesület dolgozni.

Herczeg Batthányi Gusztáv 3000 frt alapítványt tett az Istvántelken egy fiu állandó ellátásra s be is fizette (1876 jun. 22. vgy. III.). Budapest főváros szabályrendeletéből indulva ki, tárgyalások folytak a regale-jog rendezése körül (1876 jun. 22. vgy. V.). A felvidéki munkásfeleslegnek az alvidék munkáskézbeli hiánya pótlására fordítása iránt folyt tárgyalások és intézkedések. E tárgyban egy az 1876 okt. 18-iki választmányi gyűlés által kinevezett külön bizottság is dolgozott, mely uton több munkaközvetítés is történt.

Az egyesület *szakosztályai*, a melyekre a működés súlypontja fektetve volt, 1876 november elején újra szerveztetvén, ezek az ez iránt az ugyanazon évi nov. 30-iki választmányi gyűlésre tett jelentés szerint, következőleg alakultak: I. Közgazdasági szakosztály; elnök: gróf Lónyay Menyhért, alelnök: Szilávy József, jegyző: Galgóczy Károly, Emich Gusztáv; — II. Jóságrendezési szakosztály; elnök: Korizmics László, alelnök: Benkő Dániel, jegyző: Perlaky Elek, Morócz István; — III. Földmivelési szakosztály; elnök: Lónyay Gábor, alelnök: Szendrey Ignác, jegyző: Morócz István; — IV. Juhászati szakosztály; elnök: gróf Zichy Nándor, alelnök: Nickl Mihály, jegyző: Tanárky Gyula, Reusz Henrik; — V. Szarvasmarhatenyésztési szakosztály; elnök: Lónyay Gábor, alelnök: Cséry

Lajos, jegyző: Máday Izidor, Birly Lajos; — VI. Lótenyésztési szakosztály; elnök: gr. Szapáry Gyula, alelnök: Kozma Ferencz, jegyző: Tanffy Gusztáv, Morócz István; — VII. Sertésenyésztési szakosztály; elnök: gr. Széchényi Pál, alelnök: Zlamál Vilmos, jegyző: Pscherer Miklós, Morócz István; — VIII. Szőlőmívelési szakosztály; elnök: Havas József, alelnök: Kenessey Kálmán, jegyző: Morócz István, Molnár István; — IX. Kertészeti szakosztály; elnök: Hajós József, alelnök: Havas József, jegyző: Girókuti Ferencz; — X. Méhészeti szakosztály; elnök: Havas József, alelnök: Krisch János, jegyző: Girókuti Ferencz.

A szakosztályokban sok érdekes tárgyban szakszerűleg és behatóan működött az egyesület. Ilyen tárgy volt többek közt a jószágrendezési szakosztályban: a gazdák és gazdatisztek vizsgájának tárgya, melyben albizottság is működött; a szőlőmívelési szakosztályban: a borhamisítás, az az ellen való törvény és ennek sürgetési ügye; az állattenyésztési szakosztályban: a Németországba s ezen keresztül Franciaországba menő magyar marhakivitelnek a hosszú vesztegzárolás által való akadályozásának orvoslása. Itt a hátrány abban állott, hogy a magyar marha pusztai baromnak, Steppenvich-nek tekintetvén s jellegeztetvén a kivitelben, marhavész-gyanuskép csak 30 napi veszteglés után bocsáttatott át a határon, holott országunkban akkor már régen megszűnt a marhavész. Ez ügyben szintén bizottság működött.

Az 1876. decz. 8-iki választmányi gyűlésen olvasta fel Galgóczy Károly Török János, az egyesületnek 1848 előtt volt titoknoka felett emlékbeszédét.

Ugyanezen évben kezdette az egyesület a nm. közoktatási miniszterium felhívására a Köztelken Girókuti könyvtárnoka által rendeztetni az országos tanszer-muzeumot.

Az 1876-ik év tevékenységére nézve az 1877 febr. 25-én tartott közgyűlésre tett elnöki jelentés kapcsán sorolom még a következőket:

A miniszterium felhívására véleményt adott az egyesület a Németországgal megújítandott vámszerződés ügyében, ez

alkalommal is felhíván a kormány figyelmét azokra a nehézségekre, a melyek a magyar szarvasmarha- és juhkivitelnél a vámvonalakon fennállottak, és azon visszaélésekre, a melyeket a kereskedők a magyar gazdák rovására e tekintetben elkövetni szoktak. A regálejog élvezetének törvényhozási rendezése iránt s a gyártott borokról készülöben volt törvényjavaslat tárgyában felterjesztést tett. Véleményt adott a miniszteriumnak az 1878. évben Párisban tartandott világkiállításra vonatkozó előmunkálatok megindítására, azonkép egy gyümölcsészeti kézikönyv számára, a nagyban termesztésre való gyümölcsfajok kijelölésére nézve.

A philoxera-ügy, az az ellen való védekezés, az amerikai különféle szőlőfajok ügye nemcsak a szőlőmivelési szakosztályi és választmányi gyűléseken több ízben, hanem még a közgyűlésen is foglalkoztatta az egyesületet.

Az Istvántelken az építkezések 1876-ban egyelőre befejeztettek. Ebben az évben erre a célra 3000 forint kiadás volt. A felszereléshez a földmivelési miniszterium a mezőhegyesi ménesből 4 darab igáslóval járult, a kiséri gazdaságból pedig jutányos áron, részletfizetés mellett, engedett át hat tehenet és egy bikát az allgauti fajból. Az intézet ekkor kezdett rendes kerékvágásba jönni. Csak sajnós, hogy az ujra beállott tanárvaltozással itt ismét hátrány állott be. Molnár Lajos 1877 ápril 1-én hagyta el igazgató-tanári állását, a mikor annak vezetését az addigi segédtanár, Pethő Miklós, egyelőre egy évre, helyetteskép, vette át.\*) Ekkor 12 tanuló volt az intézetben. Tetemesen segítette az intézet költségeinek fedezését gróf Károlyi Alajos ő nagyméltóságának beleegyezése abba, hogy atyjának, gr. Károlyi Lajosnak, egy felső gazdasági tanintézet javára tett alapítványa kamataiból, 3000 forint, az Istvántelek állandó évi kiadásainak pótlására fordíttassék.

A budai szőlőiskola és vinczellér-képezde igazgatóságát a visszalépett dr. Entz Ferencztől Molnár István 1876 augusztus havában vevén át, itt akkor 8 tanuló fejezte be két éves tan-

\*) Emlékkönyv. II. f. 193. l.



folyamat. 1877-re a tanulók száma 18 volt, köztök hat ingyenesen. Lényeges módosítások történtek ugyanítt az intézet kezelésére nézve is. A borászati előadások tartása és a pinczekezelés az igazgatóra bízott. A feleslegesnek mutatkozott pinczemester és vinczellér elbocsáttatott. A szakmáymunka megszüntetett, a mennyiben magok a tanuló növendékek köteleztettek minden mívelési munka elvégzésére, a mely által lényeges költségkimézés történt.

A gazdasági irodalmi czélok előmozdítására következő intézkedéseket tett az egyesület:

Korizmies László az általa alapított és eddig fentartott «*Gazdasági Lapok*»-at az egyesület tulajdonába bocsátván át, minthogy azok kiadását az egyesület csak nagy kockázattal eszközölhette volna saját költségén, tehát úgy intézkedett az igazgató választmány (1876 decz. 8. vgy. IX. p.), hogy az «*Egyesületi közlemények*» külön kiadását megszüntetvén, abból az összegből, a melybe eddig azok kerültek, 700 forintot a Gazdasági Lapok segítségére adott, és a lap kiadását átadta Morócz Istvánnak, a ki azt, mint az egyesület titkára, lapbizottsági felügyelet mellett különben is szerkesztette. Feltételül e segítségért az köttetett ki, hogy a lap az egyesület életéből eddig, az *Egyesületi közlemények*-ben nyilvánosságra hozott tárgyakat vegye fel, a lapnak eddig évi 10 frtnyi előfizetési ára évi 6 frtra szállíttassék le és az egyesület tagjainak a Közlemények helyett, a melyeket azok eddig tagdíjuk fejében ingyen kaptak, fél előfizetési árban, évi 3 frtért adassék. Ily módozattal Morócz a lap szerkesztését és kiadását ekkor egyelőre egy évre vállalta el. A következő 1877—1878-ban Máday Izidorral együtt folytatta. Azután Máday Izidor visszalépvén, ismét egész haláláig maga vitte némi módosítással, melyben fő volt, hogy a lap később az egyesületi tagoknak egészen díjtalanul adott, a tagszám szerint fizetvén az egyesület a segélyt.

Kodolányi Antal becses könyvgyűjteményét az egyesület 400 forintért megvette olykép, hogy ebből az összegből az ő egyesületi alapítványa 210 forinttal befizetettkép beszámíttatván, a többi rész aláírás utján gyűjtetett össze.

Elkészítettett az 1874-ben bizottságilag meg szemléltetett bia-bajnai uradalom leírása, mely a következő évben az uradalom által szolgáltatott költségen jelent meg. Tormay Béla szerkesztése alatt megindították az «*Álattenyésztési füzetek*».

**2. §. Tagszám, vagyoni állapot s működési haladás 1877-ben.**

Gróf Szapáry Gyula elnök az 1877 február 25-iki közgyűlést megnyitó beszédében még nagyon panaszkodik a részvétlenség és a miatt, hogy az alapítványi kamatok s évi tagdíjak igen késedelmesen folynak be. Az egyesület működésére nézve azt fejezi ki, hogy két irányban mehet az egyesület előre: vagy kiállítások által igyekszik emelni az érdekeltséget, a mihez azonban részint a volt pénztárnoknak már a mult évi közgyűlésen bejelentett sikkasztása (vizsgálati eredmény szerint 20,934 frt 45 kr.), részint a tagok fizetésbeli hátraléka miatt pénz nincs, vagy fürkészi a gazdasági bajok okait és közös erővel igyekszik azokat elhárítani.

Itt van az első, bár nem közvetlen magva elvelve egy nagy gazdasági ankétnék, a mely 1879-ben tartatott.

E közgyűlésen az egyesület tagszáma és vagyoni állása, az 1877 febr. 10-iki választmányi gyűlésből tett előterjesztés szerint, következő összegben mutattatott ki:

**A) Egyesületi tagszám s alapítványi tőke**

(minden törlések jóváhagyása után).

a) 305 alapító tag után befizetett alapítv. tőke	107,499 frt 35 kr.
249 » » » kint levő » »	75,023 » — »
554 » » » összesen » »	182,522 frt 35 kr.
b) 195 évdijas tag után évi tagdíj 10 frtjával	1,950 frt — kr.

**B) Vagyoni állás.**

**I. Pénzértékben levő alapítvány.**

a) 249 alapító tagnál kinnlevő alaptőke ...	75,023 frt — kr.
b) A befizetett alaptőkéből értékpapirokban (a gr. Károlyi Lajos-féle alapítványt ide nem értve, a melynek az egyesület csak kezelője) ...	30,234 » 50 »

c) Istvántelki alapítványok	7,015 frt — kr.
d) Id. Darányi Ignác-féle nyugdíj-alapítvány	1,050 » — »
Összeg	113,322 frt 50 kr.

*II. Egyesületi ingatlan vagyon.*

a) A köztelki épület és házhely	262,000 frt — kr.
b) A budai alsó szőlőiskola telke épületekkel	22,751 » — »
c) A gellérthegyi » » »	25,000 » — »
d) Istvántelki épületek s beruházások	31,663 » — »
Összeg	341,414 frt — kr.

*III. Tagoknál kint levő hátralékok.*

a) Az 1877-re tisztán áthajló alapítványi kamathátralékok	9,421 frt 56 kr.
b) Az 1877-re tisztán áthajló évdijhátralék	4,745 » 24 »
Összeg	14,166 frt 80 kr.

*IV. Ingósági érték.*

a) Gazdasági s kertészeti muzeum	15,000 frt — kr.
b) Könyvtár, butorzat s felszerelés, bent a Köztelken, a szőlőiskolában és Istvántelken	9,800 » — »
Összeg	24,800 frt — kr.

*V. Pénztármaradvány.*

a) Pénztármaradvány 1876 decz. 31-én	700 frt 63 kr.
--------------------------------------	----------------

**A vagyonérték ismétlő összegezése.**

I. Pénzértékben levő alapítvány	113,322 frt 50 kr.
II. Egyesületi ingatlan vagyon	341,414 » — »
III. Tagoknál kint levő hátralék	14,166 » 80 »
IV. Ingósági érték	24,800 » — »
V. Pénztármaradvány	700 » 63 »

A felsorolt vagyonösszeg 494,403 frt 93 kr.

*Ezzel szemben tartozás:*

a) Első hazai takarékpénztárnál	16,100 frt — kr.
b) Köztelki kötvények után	2,835 » — »

c) Földhitelintézetnél	49,843 frt 44 kr.
d) Az 1876-ik év terhére még	
kiegyenlitendő	1,694 » 94 »
Tartozási összeg	70,473 frt 38 kr.
melyet levonva, marad <i>tiszta vagyon</i> 423,930 frt 55 kr.	

Az évi költségelőirányzat ugyanezen évről, osztr. értékben 34,894 frt 81 kr. bevételt és 34,714 frt 99 kr. kiadást mutat.

Kapcsolva az A) pontban foglalt tagszám kimutatást, a B) III. pont alatt foglalt hátralékkimutatással, ez nyújtja az elnöki megnyitó beszéd kijelentésének indokolását.

Különösen feltűnő az évdíjas egyesületi tagok számának apadása. Ezek száma 1870-ben még 264 volt (Emlékkönyv II. f. 77. l.) s most 195; tehát 69 apadás. Az alapító tagok számára nézve meg kell jegyezni, hogy a befizetettek közt sokan vannak, a kik már elhaltak.

Ilyen körülmények közt működésében úgy igyekezett az egyesület tenni, a mint lehetett, nem pedig úgy tett, a mint tudta és érezte, hogy tennie kellene. Ismét a szakosztályokban gondolta feltalálhatni és kereste az erőt. Azok működését felolvasásokkal igyekezett élénkíteni. A jószágrendezési szakosztályban *Kvassay Jenő* az Alföld öntözéséről, az állattenyésztésiben *Tormay Béla* a keresztezésről, a földművelésiben *Gonda Béla* a magyarországi rizstermelésről tartottak érdekes felolvasást.

Előkészítette és vezette az egyesület a miniszterium megbízásából Magyarországnak az 1878-ik évi *párisi világkiállításon* való részvételét. A magyarországi bizottságnak elnöke éppen gr. Szapáry Gyula egyesületi elnök volt.

A miniszterium felhívására véleményt adott az egylet a Németországgal megújítandott vámszerződés ügyében. Folytatta az Alföldön a munkáskéznek, a Felföldön pedig a munkahiánynak pótlására szolgáló közvetítést.

A választmányi jegyzőkönyvekből itt következtetek némely jegyzetet. Azért teszem ezt, mert ezek közt sok történelmileg is érdekes tárgy van, mely megérdemli, hogy a nyilvánosság előtt is emlékezetben maradjon, míg a jegyzőkönyvekben levéltárra zárva, homályban veszne el.

Az ápr. 14-iki választmányi gyűlésen jelentetett be (V. b.), hogy gr. Károlyi Alajos belenyugodott, miszerint atyjának egy felsőbb gazdasági tanintézetre tett 50,000 ftos alapítványának, az István-telekre fordíttatni engedett 3000 forinton kívül még rendelkezésre állott 637 frtnyi kamatja, a legközelebbi 3 éven át a budai szőlőiskola céljaira használtassék fel. Több szakosztály egyesített véleménye az amerikai huszszállítás (refrigátor), a huszfogyasztási adó s a nemzetközi juh-szemle tárgyában. A földmivelési miniszteriumhoz a selyemtenyésztés és a népszerű gyümölcsenyésztés ügyében felterjesztett vélemények. Az 1878-ik évi párisi világkiállításra készült borászati térképhez szolgáltatott adatok. A pancsovai phylloxera megszüntetéséről tanácskozott miniszteriumi bizottságba Havas József és Molnár István kiküldetése. Véleményezés a szőlő hegyrendőri és a phylloxera ügyben. Tormay Béla 14 kötet könyv adománya az egyesületi könyvtár számára.

A május 9-iki választmányi gyűlésen külön bizottság küldetett ki a cukor- és szesz-adó ügyében a törvényhozás elé terjesztendő véleményezés elkészítésére. Szeged város megkeresésére a fiatal marhák levágatásának korlátozása tárgyában adatott szakosztályi vélemény. Galgóczy Károlynak a szarvasmarha tenyésztési szakosztály febr. 18-iki gyűlésén oda irányulólag tett indítványa tárgyában, hogy a szarvasmarhatenyésztés javítása és szaporítása céljából a közhasználatban álló himállatok megvizsgálása tekintetéből időnkint és vidékenként jutalmazással kapcsolt kiállítások rendeztessenek, mely részletesen indokolt indítvány egész terjedelmében fel van véve a választmányi gyűlés jegyzőkönyvébe, határoztatott, hogy ez ne kiállítás, hanem helyi szemle utján eszközöltessék.

A jun. 18-iki választmányi gyűlésből, a szőlőiskolai ügyek minél eredményesebb intézhetése végett Havas József elnöklete alatt: Galgóczy Károly, Perlaky Elek, Molnár István és Morócz István tagokból álló állandó szakbizottság neveztetett ki. A földmivelési miniszterium erre az évre, az István-telki földmives-iskolára 1000 frtot, az annak felszereléséhez vásárolt allgauti tehének vételára első részletének törlesztésére pedig

300 frtot adományozott. Girókuti Ferencz az egyesületi könyvtárnok, különféle magyar és német gazdasági és kertészeti folyóiratnak 1860-tól 1874-ig terjedő folyamából 100 kötetet ajándékozott.

A szept. 27-iki választmányi gyűlésen hozta a szőlőiskolai bizottság legelőször javaslatba azt, hogy a régi szőlőiskola eladatván, annak árán a gellérthegyi felső telek mellett vásároltassék 5—6 hold uj terület, az ugyanott még szükséges épületek egészítettessenek ki és a vinczellérképező tanintézet egészen oda tétessék át. Ugyanekkor és ezen az uton indult meg egy *közös pinczeszövetkezet tervezete* a felső szőlőiskola pinczejében, melynek alapszabályai egész terjedelmökben be vannak iktatva a választmány jegyzőkönyvébe. A schweiczi kormány kezdeményezésére a phylloxera kérdésben 1877. aug. 6-án Lausánnéban tartott nemzetközi értekezletre a földmivelési miniszterium által szakértőül, az egyesület ajánlatára, Molnár István küldetett ki. Csüggesztőleg vette az igazgató-választmány tudomásul, hogy a törvényhozás a phylloxera által lepott pancsovai szőlők kiirtására szükséglett költséget megtagadta.

A nov. 16-iki választmányi gyűlésen jelentetett be gr. Károlyi György halála, s Galgóczy Károly felette emlékbeszéd tartására megbizatván, a boldogult arczképe a Köztelek termében a többi elhunyt nagyérdemü egyesületi tagok sorában kifüggesztetni határozottatott. A bia-bajnai uradalom leirása elhagyta a sajtót, melynek kiadási költségeit az uradalom viselte. Az állami ménesek szemléje 1877. jun. 18-án vette kezdetét és julius második felében érte végét, kezdve Bábolnán, folytatva Kis-Béren, Mező-Hegyesen, végezve Fogarason. Megbizottak voltak az egyesület részéről Zlámál Vilmos és Tormay Béla. Az eredményről az egyesületnek Tormay Béla tette a jelentést. Néhai Ghyczy Ignác örökösei elhunyt atyjuk könyvtárát a képviselőháznak adományozván, a képviselőház abból a gazdaságiakat az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek adta át.

### 3. §. *Az 1878-dik évi mozzanatok.*

Első nevezetes mozzanat az 1878-dik évben: a pénzügyi bizottság újraszervezése, a mely az ápril 4-diki igazgató-választmányi gyűlésből történt akkép, hogy annak működése az egyesület pénzügyein kívül, annak minden egyéb vagyoni ügyeire is kiterjesztetett. Ez okból a főbizottság két albizottságra: pénzügyire és gazdaságira lett osztva. A pénzügyi albizottság feladatául tüzetett: a pénztári és pénzértéki kezelés felügyelése és ellenőrzése; mégis úgy, hogy az évi számadás vizsgálatánál és a költségelőirányzat elkészítésénél az összes bizottság résztvegyen. A gazdasági albizottság feladatául tüzetett: az istvántelki és budai szőlőiskolai tanintézetre és gazdaságra való felügyelet; az ezekre s a gazdasági muzeumra vonatkozó jelentéseknek az igazgató-választmány elé terjesztése és a javaslatoknak ugyanaz előtt való tárgyalásra előkészítése. Rendes előadókul ezen albizottságban, az Istvántelekre nézve Galgóczy Károly, a budai szőlőiskolára nézve Perlaky Elek kéretett fel, a kik már ezen választmányi gyűlésen megkezdették működésüket.

A méhészeti szakosztály utján erélyesen közreműködött az egyesület a vidéki méhészeti egyleteknek a központtal való egybeköttetésére.

Helybenhagyván az 1878. febr. 24-én tartott közgyűlés a szőlőiskolai bizottságnak az 1877. szept. 27-iki választmányi gyűlésen elfogadott javaslatát a lágymányosi lapon volt régi szőlőiskola eladása és a vinczellérképezdének a gellérthegyi új szőlőiskolába való áthelyezése tárgyában, az 1878. jun. 12-én tartott választmányi gyűlésre már e helybenhagyó határozat végrehajtása következtében jelentetett, hogy a régi szőlőiskolára nézve Kiss Karolina urhölgygyel 8720 frtban megkötött az adás-vevési szerződés, valamint hogy az elrendelt gellérthegyi új intézkedések is megtörténtek, ez utóbbi iránt következő számla mutattatván be: *Kiadás*: új telekvételre a gellérthegyi szőlőiskola mellett 3000 frt, új építkezésre az ottani intézetnél 5393 frt 65 kr., az új telekbe tett javítási s rendezési befektetés jun. végeig 1054 frt 10 kr., szükséges felszerelési költség

1100 frt, összeg 10,548 frt 10 kr. *Fedezet*: a régi telek eladásából 8720 frt, befizetett alapítványokból 1828 frt 10 kr., összeg 10,548 frt 10 kr.

A párisi világkiállítás alkalmából, a hol a magyarországi bizottság elnöke gróf Szapáry Gyula volt, abban a szerencsében részesült az egyesület, hogy báró Hirsch Henrik 20,000 frankot bocsátott gr. Szapáry Gyulának, mint az Országos Magyar Gazdasági Egyesület elnökének rendelkezésére abból a czélból, hogy azon leginkább a kiállításon oly tárgyak vásároltassanak, a melyek Magyarországon a mezőgazdaság előmozdítására alkalmasok. Elnök ezen adományon választmányi felkérésből, az Istvántelket és a budai szőlőiskolát főképp gépekkel, azután a gazdasági muzeumot gyarapította értékes tárgyakkal. E kiállítás befejezése után, az egyesületnek 1878. október és december havi gyűlései három érdekes ismertetéssel élénkültek. *Dr. Rodiczky Jenő* általánosságban ismertette a párisi kiállítást; *Tormay Béla* annak állattárlati, *Molnár István* pedig borkiállítási részére nyújtott érdekes ismertetést.

Gróf Zichy Jenő, mint az 1879-ben, a fehérmegyei gazdasági egyesület kezdeményezésére, Székes-Fehérvárott tartatni tervezett országos ipar-, termény- és állatkiállítás végrehajtó bizottságának elnöke, az 1878. okt. 26-iki igazg.-választmányi gyűlésen az egyesületet a rendezésben való részvételre és a végrehajtó bizottsághoz tagok kinevezésére hívta fel; a decz. 19-én tartott gyűlésen pedig a fehérmegyei gazdasági egyesület választmánya tudatván, hogy az 1879. máj. 1-től jun. 15-ig Fehérvárott tartandó országos kiállítás alkalmát gazdasági kongresszus tartására is fel kívánja használni, az Orsz. Magy. Gazd. Egyesületet arra hívta fel, hogy álljon e kongresszus rendezésének élére. E felhívást az egyesület elfogadván, a kongresszus előkészítésére és a kiállítás végrehajtó bizottságához, a központból netalán kívántató teendőkre az egyesület részéről a következőkből álló bizottság neveztetett ki: Korizmics László, Kenessey Kálmán, Nickl Mihály, Galgóczy Károly, Mannlicher Róbert, Molnár István, Tormay Béla, Máday Izidor, Girókuti Ferencz és Morócz István.



Morócz István titoknoknak, mint a Gazdasági Lapok szerkesztőjének a lapokról ugyancsak a decz. 19-iki választ. gyűlésen bemutatott számadása szerint a Gazdasági Lapok 1878-ban 1210 példányban lettek szétküldve. E számból pénzes előfizelő volt 530, egyesületi tagnak tagság fejében ment 519, a nemzetgazdasági egyesület tagjainak évi 2 frt kedvezményes ár mellett 68, tiszteleti s cserepéldány volt 93, összeg 1210. Ezen év végével Máday Izidor kilépett a szerkesztőségéből.

Tormay Bélának a párisi állatkiállításról tett előadása kupcsán, báró Lipthay Béla szintén ezen gyűlésen fejtette ki már az előző gyűlésen megtett indítványát az országban jó tenyészállatoknak terjesztésére behozatal és beltenyésztés, azután árverelés útján, különösen a szarvasmarhára és sertésre fektetvén a súlyt, bevásárlási és árverési alap létesítése mellett, mely alap tiszta jövedelmével azután az Istvántelek, a szőlőiskola és a gazdasági muzeum teljes felszereléséhez is segítségel szolgáltatni lehetne hivatott.

Legnevezetesebb és legnagyobb horderejű mozzanat volt mégis ebben az évben az egyesület életére nézve az, hogy gr. Szapáry Gyula pénzügy-, báró Kemény Gábor pedig földművelési-, ipar és kereskedelmi miniszterré neveztetett ki, a mely szintén ezen a decz. 19-iki választmányi gyűlésen jelentetett be az egyesületnek.

Gróf Szapáry Gyula, mint a köz- és mezőgazdaság terén huzamos idő óta gyakorlatilag foglalkozott egyén, egyszersmind az egyesület elnöke, a köz- és mezőgazdasági bajok s azok orvoslása iránt ismereteket és rokonszenvet vitt magával a miniszteriumba, az egyesület elnökségét pedig éppen e rokonszenvből még pénzügyminiszter korában is megtartotta.

Báró Kemény Gábor, minisztersége előtt, nem volt ugyan oszlopos tagja az Orsz. M. Gazd. Egyesületnek, de az volt az Erdélyi Gazd. Egyesületnek és gondolkozásánál, lelkiületénél fogva, ő volt az első alkotmányos magyar miniszter, a ki a mezőgazdaság érdekeit melegen felkarolta s igyekezett hazánk nemzet- és mezőgazdaságát méltányos figyelemben részesíteni.

Az ő minisztersége nemzetgazdaságunk mezején általában az államgondozás jobbrafordulásának jelző pontja.

Az egyesületi elnök és a két miniszter ily találkozásából indul ki egyszersmind az egyesület sikeres munkálkodásának állandó élénkülése.

#### 4. §. *Az 1879-dik év.*

Egyesületünk életében az 1879-dik év volt az előzőleg eltöltött időkhöz a legmozgalmasabbak egyike.

1879. febr. 10-én tartott választmányi gyűlésen tette Korizmics László az első indítványt az egyesület alakulása 50 éves évfordulójának 1880-ban való megünneplésére.

Ugyane gyűlésen Perlaky Elek az angol gazdasági viszonyokról tartott érdekes előadást. Bemutattatott a székesfehérvári gazdakongresszus tervrajza, melyről és a megtartott kongresszus lefolyásáról, maga czime alatt, külön szólunk. Intézkedés történt a szeptember havában Budapesten tartandó s meg is tartott ampelographiai nemzetközi kongresszus előkészítésére, azonkép a júniusban és júliusban Londonban tartott nemzetközi gazdasági kiállításon való közreműködésre, a melyre gr. Zichy Henrik, gr. Károlyi Alajos és Perlaky Elek kérték fel az egyesület képviselőit. Pethő Miklós istvántelki igazgatói állásában végre negyedik év múlva megerősített. Máday Izidor egy a rossz termés ellen való biztosításra alakult bécsi társaságnak erkölcsi támogatásért tett kérvényét nyújtván be, ennek a közgazdasági szakosztálynál érdemleges tanácskozás alá való bevezetésére Galgóczy Károly kéretvén fel, az e felett tartott tárgyalás az eszme czélszerű kivihetősége felett kedvező eredményre nem juthatott.

A márczius 2-iki közgyűlésen bemutatott „*Az Országos Magy. Gazd. Egyesület Emlékkönyvé*“-nek első füzeté, a melynek megindításával az egyesület már az 1843-ik év óta alapszabályba iktatva volt feladatát teljesítette. Ugyane gyűlésen tette gr. *Károlyi Sándor* az első indítványt az egyesület kebelében *oly nyilvános enquete-tanácskozások* tartására, a melyekre az egyesület tagjain kívül, az országban levő különféle közhasznu



társulatok és szintén az egyesületen kívül álló szakférfiak is meghivatván, azoknak különösen afelett lenne feladatuk indokolt véleményt adni, hogy: *az utóbbi időkben Európaszerte tapasztalt köz- és mezőgazdasági hanyatlás okai általában, de különösen Magyarországra nézve miben rejlenek s mik volnának orvoslásának eszközei.* Ebből fejtett azután ki az 1879. és 1880-ban az egyesületben megtartott nagy ankét, melyről maga czime alatt szintén külön szólunk.

Az április 3-iki választmányi gyűlésből, a földmivelési miniszterium költségvetésében eddig a mezőgazdasági czélokra szánt 50,000 frtnak felemeléséért oly sikerrel folyamodott az egyesület az országgyűléshez, hogy ebbeli előterjesztésének és sürgetésének is némi része lett abban, hogy e dotáció akkor 100,000 frtra emeltetett, az alföldi aszály miatt ezuttal magasabbra nem emeltethetvén: de kilátással, mihelyt az ország pénzügyi viszonyai engedik, a magasabbra emelésre.

A május 28-iki választmányi gyűlésen ajándékozta gr. Széchényi Pál az egyesületnek gróf Széchényi István arczképét, a melyet ő és a gr. Széchényi család az egyesület 50 éves ünnepére készítettet.

Az egyesület közreműködésével rendezett székesfehérvári országos kiállítás 1879. évi május 1-től június 15-éig tartatott meg. Ez volt Magyarországon az azt előző időig a legsikerültebb és legterjedelmesebb kiállítás.

Az 1878-ban Párisban tartott nemzetgazdasági kongresszuson indítványoztatott egy nemzetközi gazdasági egyesület alapítása. Ez az indítvány akkor áttétetett a francia mezőgazdasági egyesülethez. Ez az egyesület 1879-dik évi közgyűlésében azt határozta, hogy e célra ne egy különálló nemzetközi gazdasági egyesület alapittassék, hanem a francia gazdasági egyesület XII. szakosztálya alkottassék «Nemzetközi gazdasági viszonyok osztálya» czim alatt az indítványban foglalt czélnak megfelelővé, melynek feladata: a külföldi egyletektől beérkező közleményeket összegyűjteni, tanulmányozni, ismertetni s a közgyűlésnek bemutatni. A francia gazdasági egyesület felhívása e tárgyban az április 3-iki választmányi gyűlés-

nek mutattatott be, melyre az illető adatok megküldése elrendeltetett.

Szept. 17-től 21-ig tartatott meg az egyesület közreműködésével Budapesten a *nemzetközi ampelographiai kongresszus*, melynél a házigazda szerepét szintén az egyesület vitte, költségeit a földmivelési miniszterium fedezvén.

A nov. 2-iki választmányi gyűlésen tette a pénzügyi bizottság az első indítványt a gellérthegyi szőlőiskolának és vinczellérképző intézetnek az állam kezébe való átadására. Jelentetett ugyanitt, hogy az intézet kebelében még az 1877-ik évben kezdeményezett pincze-szövetkezet az 1879-dik évben október 7-én kezdette a szüretet. Beadatott ez évben közös kezelésre 237 hektoliter bor. És így az 1877. és 1878. évi betéttel együtt, a csekély eladást levonva, akkor már e szövetkezetben 627 hektoliter bor volt elhelyezve. Erre az őszre két 250 akós cement-hordót rendelt meg a szövetkezet, a mely el is készült, de nem oly olcsón, mint előre mondva volt, mert akója 1 frt 90 krajczárba került. Id. Hajós József indítványára a kertészeti és szőlőszeti szakosztályok egyesítetttek.

A decz. 30-iki választmányi gyűlésen határozatott el a «*Magyar gyümölcsészeti és kertészeti füzetek*» kiadása, melyhez a megrendelési felhívás 4000 példányban ment széjjel. Ugyane gyűlésből a nov. 24-iki választmányi gyűlés elődolgozata szerint, oly sikerrel intézett az egyesület a már többször, és pedig különösen az 1868-ik évben tartott első gazdasági kongresszusból, azután 1871-ben magából az egyesülelből sürgetett külön földmivelési miniszterium felállításának tárgyában indokolt előterjesztést és sürgető kérvényt az országgyűléshez, hogy habár annak most sem lett még teljes sikere, mégis lényegesen hatott egyrésről a földmivelés, ipar- és kereskedelmi, másrésről a közmunka- és közlekedési miniszteriumok oly átalakítására, hogy a posta- és távirdai ügyek a közlekedési miniszteriumhoz, ellenben az állam- és közalapítványi birtokok, azután az összes állami és közalapítványi erdőségek ügye a földmivelési miniszteriumhoz tétellett át, ami a közgazdaságra nézve minden esetre előnyösebb beosztás volt az előzőnél. A «*Magyar Föld*»

uj közgazdasági napilap tervrajza, annak alapítói által ugyane gyülésre mutatott be.

**5. §. A Székes-Fehérváron tartott II. mezőgazdasági kongresszus s annak eredményei.**

Utalok a 3. §-ra, ahol a székes-fehérvári kiállítás alkal mával ugyanott tartott II-ik mezőgazdasági kongresszus elő készítésére kiküldött bizottság közölve van. A 4. §-ban mondva van, hogy az előkészítő bizottság tervrajzát az 1879. február 10-én tartott választmányi gyűlésen mutatta be, ahol az elfo gadtatott és megállapított. A kongresszus maga Székes-Fehérvárott június 3-tól 5-éig folyt le. Erre az egyesület május 28-diki igazg.-választmányi gyűléséből saját képviselőjére, gr. Széchényi Pál alelnök vezetése alatt 37 tagu bizottságot küldött ki. Küldöttségileg képviselve voltak ugyanott: az erdélyi gazda sági egyesület, az aradmegyei, a baranyamegyei, barsmegyei, békésmegyei, beregmegyei, borsodmegyei, csanádmegyei, deb reczenvidéki gazdasági egyesület, a debreczeni gazd. tanintézet, az esztergommegyei, fejjermegyei, felső tiszavidéki, győrvidéki, jász-nagy-kun-szolnokmegyei, kecskemétvidéki gazdasági egye sület, a kassai gazdasági tanintézet, keszthelyi g. tanintézet, komárommegyei, küküllőmegyei, német-czernyai g. egyesület, a m.-óvári gazd. akadémia, a nyitrámegyei, a nyitravölgyi, a pozsonymegyei g. egyesület, a pozsonyi borászati egyesület, a sárosmegyei, a somogymegyei, a sopronmegyei, szepesmegyei, szolnok-dobokamegyei, tolnamegyei, vasmegyei, veszprémmegyei, zalamegyei és a zemplénmegyei gazdasági egyesület.

A tanácskozásoknak, a melyek Székes-Fehérvár város tanácsstermében tartattak, elnöke báró Kemény Gábor földmiv elési miniszter képviselőjében, Kenessey Kálmán földmivelési miniszteriumi osztálytanácsos volt. Társelnökök voltak gr. Zichy Nándor, a fehérmegyei gazdasági egyesület elnöke és Venoss Imre cz. püspök, ugyanannak alelnöke. A határozatokat szerkesztő és végrehajtó bizottság elnöke pedig gr. Dessewffy Aurél volt. Gróf Dessewffy Aurélnak, a ki most már több választási kor szakon át s jelenleg is első elnöke egyesületünknek, egye

sületünk körül közvetlen s az óta folytonos szereplése itt kezdődik.

Megvitatás tárgyai voltak a következő kérdések:

I. Az amerikai s oroszországi konkurrenzia folytán beállott gabonaárcsökkenés, a túlnyomólag gabonatermelést üző magyar gazda létezetését nyomasztóvá tevén: mi a teendők, hogy megállhassunk s ugy az állami, mint a családfentartás által reánk rótt kötelességeknek eleget tehessünk? bevezette: Kenessey Kálmán.

II. Mi módon kellene Magyarországon a földmivelés előmozdítására hivatott s alkalmas közegeket szervezni, miként lehetne a földmivelés érdekeinek megfelelőleg nyomatékos és szakadatlan működő képviseleti rendszert minden irányban létesíteni? bevezette: Máday Izidor.

III. Az 1868-ik évben Budapestten tartott országos borászati anquète óta a szőlőmivelésben és bortermelésben haladás vagy hanyatlás tapasztalható-e? és ha némely hazai elsőrendü borvidéken hanyatlás tapasztalható, mik az okai ezen tüneménynek? Továbbá mi lenne teendő, hogy a borászatnak jövedelmét emelvén, a borászat hanyatlásának útjába akadály vettessék? bevezette: Molnár István.

IV. A nemzetközi gabonakereskedés fejlődése, történelmi és statisztikai oldalról megvilágítva. Ismertette: Neumann Ármin.

V. Gazdasági munkáskérdés a mezőgazdaság jelen körülményei közt, viszonyítva egy részben a gépek használatához, más részben a munkáskéz, illetőleg a népesség szaporodásához. Bevezette: Galgóczy Károly.

VI. Fejérmegye földrajzi, mezőgazdasági és statisztikai viszonyainak ismertetése. Ismertető Kiss László a személyes felolvasásban betegsége által gátolva levén, a kinyomatott mű a tagok közt kiosztatott.

VII. Hogy a gabonaárak csökkenése a magyar gazda létezetését ne veszélyeztesse, az eddigi üzletrendszer változtatása szükséges; az állattenyésztés melyik ága szükségli viszonyaink közt a melegebb felkarolást? bevezette: Tormay Béla.

VIII. Ujabb időben az üszög kiszámíthatlan károkat okoz-

ván a gazdáknak, mit kell tennünk, hogy e veszélyes növénybetegségtől szabaduljunk? Bevezette: Kenessey Kálmán.

A bevezetett kérdések mindenike a bevezetők részéről határozati javaslattal is lett kísérve; aztán kinyomatván, az egyesület könyvtárában a kongresszus nyomtatványai közt foglaltatik. Tárgyalás közben a vitatkozók részéről különféle indítványok is merültek fel, melyeket a kongresszusról vezetett jegyzőkönyv ismertet.

Végre a tanácskozmány eredménye a következő határozatokba foglaltatott össze:

«A magyar gazdáknak Székes-Fehérvárott tartott II. országos értekezlete, a míg egyrészt örömeinek ad kifejezést a fölött, hogy a gazdaközönségnek alkalom adatott saját óhajai és érdekei fölött tanácskozhatni, egyszersmind mély sajnálkozásának adja kifejezését, hogy az első értekezletnek megtartása óta lefolyt 11 év alatt a törvényhozás és kormány részéről oly elenyészőleg kevés tétellett a földmivelés emelése, érdekeinek megvédése és előmozdítása tárgyában, holott önrendelkezésünkhöz éppen e tekintetben nagy remények köttettek; és napjainkban, a midőn egész mezőgazdaságunk egy válság alatt áll, elérkezettnek tartja az időt, hogy a törvényhozás és kormány a földmivelési érdekek nagyobb mérvű gondozását és ápolását feladatául tekintse és közönyösségéből kibontakozva, a már halaszthatlanná vált cselekvés terére lépjen; — ezekből kifolyólag az értekezlet tárgyalásaiba felkarolván mezőgazdaságunk különböző bajait és viszonyait, a tárgyalások eredményeit összevonva és csoportosítva, a következő határozatokat hozta:

A) *A földmivelés érdekeinek képviselete tárgyában.* 1. Önálló földmivelési miniszterium alakítását olyformán, hogy a miniszteriumok csoportosításának czélszerű keresztülvitelével ebből az állam pénztárára nagyobb teher ne háromoljék.

2. Egy országos gazdasági tanács felállítását.

3. Minden megyében egy gazdasági egyesület alakítandó.

4. A gazd. egyesületek szervezetének teljes megváltoztatásával ezek fentartási költségeiben, úgy mint ez az 1868: VI. t.-cz. által a keresk. és iparkamarákra szervezve van, a gazda-

sági egyesület területén levő minden földtulajdonos egyenes földadó forintja után fél ( $\frac{1}{2}$ ) krajczár maximum járulékkal vesz részt. Ezen járulék a közadókkal együtt az állam közegei által szedetvén be, az illető egyesületeknek saját céljaikra, illetőleg önterületek mező- és erdőgazdaságának emelésére leendő felhasználása végett elszánolás terhe mellett, közvetlenül kiadatik. A mennyiben pedig a gazdaközönség a gazdasági hanyatlás érzete által indítatva, gazdasági állapotának javítása céljából magát megadóztatni szükségesnek látta, óhajtja a kormánytól, hogy hasonló célra, t. i. a földmivelés emelésére az eddiginél nagyobb összegeket fordítson, illetőleg az egyleteket ide célzó törekvésekben az általuk alkalmazott eszközök mérvéhez képest támogassa.

5. A gazdasági kongresszus évenként megtartandó. Ezen kongresszus az országos gazdasági tanács elnökét egy évre megválasztja, továbbá egy 20 tagból álló *végrehajtó bizottságot* küld ki, mely bizottság működése mindig a legközelebbi orsz. értekezletig tart. Ennek hivatása a kongresszus határozatainak érvényt szerezni, valamint a gazdasági egyesületek között az összekötő kapcsolatot képezni.

*B) Gazdasági rendszerváltoztatás, illetőleg nyereszterményeink értékesítése tárgyában.* 1. Tekintettel azon hátrányokra, melyek a közelebb lefolyt évtizedekben szertelen mérveket öltött tulnyomó gabonatermelésből származnak: úgy a gabonaterményekkel kiszivattyuzott föld erejének visszaszerzése s az abban fekvő nagy nemzeti tőkének a jövődőség javára való fentartása; mint az évről-évre fenyegetőbb külföldi konkurrencziával szemben való megállhatás, sőt létezés szempontjából ki mondja: hogy minden magyar gazdának úgy saját, mint az ország érdekében kötelességében áll oda törekedni, hogy gazdaságában a gabonatermelés és állattenyésztés közt büntetlenül huzamos ideig nem mellőzhető helyes arányt fokozatosan bár, de lehető gyorsan beállítsa, a gabonatermelés rovására telemesen megcsökkent állattenyésztést erélyesen felkarolja s e célból *gazdasági területének legalább egyharmadát* (ide értve a kaszálókat, a szálás és gumós takarmánytermő tereket, a



mesterséges és természetes legelőket) takarmánytermelésre fordítsa.

2. Miután pedig ezen gazdasági rendszer inaugurálása folytán úgy gabona- mint husterményeink mennyiségileg és minőségileg legalább is az egyes termelési ág eddigi arányát tekintve egyaránt gyarapodni fognak, ezek értékesítése, illetőleg biztos piac teremtése céljából elkerülhetlenül szükségesnek tartja, hogy gazdasági követelményeinknek megfelelőbb, az eddiginél mindenestre helyesebb vasuti tarifa és kereskedelmi politika követtessék, melynek elérésére, utalva itt különösen a német birodalom által életbe léptetett tarifa és vasutpolitikára is, minden eszköz igénybevételével mielőbb legalább is egy, a magyar állam befolyása alatt levő, Magyarországot a külföld nyugoti fogyasztó piaczaival összekötő vasutvonal megszereztessek.

3. Szükségesnek látja, hogy a marhatenyésztés emelésére szánt dotatió, félretéve a szűkkeblü fiskális szempontot, évről-évre fokozatosan és oly mérvben emeltessék, hogy általa az e téren észlelhető bajok és hátrányok, minők a marhalétszám nagymérvü apadása, a létezőnek elcsenevészedése stb. a lehető legrövidebb idő alatt orvosolhatók legyenek. Miután pedig oly külföldi intézkedések léteznek, melyek nyersterményeink értékesítésére (gabonaneműek, marha, fa és bor) határozottan káros hatással vannak, szükségesnek tartja az értekezlet, hogy minden ily állam ellen, megfelelő torló, prohibítív intézkedések léptettessenek életbe.

4. Miután daczára az általánosan érzett hiánynak, mai napig sincsenek közraktáraink, szükséges, hogy az ország több pontjain, különösen a fővárosban és az ország határaihoz közel fekvő azon városokban, melyek gyűjtőhelyekül alkalmasak, a kereskedés és forgalom előmozdítására és emelésére nézve közraktárak állittassanak fel.

5. A vágómarha könnyebb, czélszerűbb és helyesebb értékesítése szempontjából, Budapesten az ez irányban fejlettebb külföldi piacok mintájára szervezendő marhavásárok rendszeresítendők.

C) *A gazdaság különböző ágainak emelése tárgyában.* 1. A hazánkra nézve életkérdésnek nevezhető gazdasági oktatás és szakértelmiség terjesztésére, miután az e téreni felső oktatásról eléggé van gondoskodva, legfőbb szükség az alsó és gyakorlati oktatást mindinkább fejleszteni és a mennyire csak lehet, a «ferme école» intézményt érvényesíteni.

2. A borászat, mely hivatva van egyik főjövédelmi forrásunkul szolgálni, nagyobb mérvű állami gondozást igényel az eddiginél; óhajtjuk e részben a bormérési regále méltányos alapokon megváltását, a borgyártás megtiltását és minél nagyobb számban pinczemesterek kiképeztetését, avagy legalább ambuláns pinczemesterek alkalmaztatását a bornak nagy tömegben egyöntetű kezelése végett rendszeresíteni. Az okszerű termelés ellenőrizésére hegyrendőri törvényt alkotva, fordítsa a kormány figyelmét oda, hogy Budapesten bortőzsdé létesülhessen és különösen a borértékesítés és kereskedés előmozdítása céljából, a jövőben kötendő kereskedelmi szerződésekben a külföldi vántételek hazai borainkra leszálltassanak, nehogy e részben a tömeges termelés a bortermelést teljesen elértéktelenítse.

3. Szükségesnek és óhajtandónak tartja a gazdák értekezlete, tekintettel szarvasmarhatenyésztésünk hiányosságára, különösen azon vidékeken, hol intensivebb gazdálkodás üzetik és kiterjedtebb legelők nincsenek és a tej értékesítése, különösen a kisbirtokos részéről majdnem lehetetlenség, de tekintettel azon abnormis állapotra is, hogy évenként mintegy 26000 mázsa sajt hozatik be, hogy a magas kormány odahasson, miszerint az arra alkalmas vidékeken, a gazdasági egyesületek által tejtermelő és értékesítő szövetkezetek álltassanak föl s míg ezek a kezdet nehézségeivel küzdenek, a kormány által anyagi támogatásban részesíttessenek.

4. Tarthatatlan állapot a gazdasági cselédeknek különböző vidékeken, különböző időben történő felfogadási ideje, minél fogva a gazdák értekezlete ezen visszásságra is felhívja a kormány figyelmét.

5. Helytelennek és károsnak tartja az orsz. értekezlet a

kormánynak a dohány-monopolium gyakorlásánál kifejtett azon intézkedését, hogy figyelme csupán a mennyiségre és nem első sorban a minőség előállítására és fokozására van irányozva, holott minden államnak a különböző termelési ágak terjesztése, ugymint tökéletesítése csak érdekében állhat. Egyszersmind megbotránkozásának ad kifejezést azon visszaélések miatt, melyek a termelési engedélyek megadásánál az utóbbi időkben olyannyira lábra kaptak. Midőn e tekintetben ugy a kormány reputációja, mint a termelők érdekében sürgős orvoslást jogosan követel, a termelés és értékesítés tekintetében egész terjedelemben magáévá teszi a békésmegyei gazdasági egyesületnek e tárgyban a pénzügyminiszteriumhoz felterjesztett emlékiratát.

6. Szükségesnek tartja, hogy a statistika működése helyesebb irányt vegyen, mivel sajnálattal konstatálta az értekezlet, hogy azon irány, amelyben statistikánk jelenleg működik, teljesen haszonnélküli; czéltévesztett és szégyenletes állapotnak tartja, hogy 9 évi működése óta még mindig nem képes képét nyújtani a hazai áru- és értékforgalomnak, sem adatait az évi marhaállománynak és az évenkénti aratási eredményeknek.

7. A mezőgazdasági ipar mindinkább életrehívása és fejlesztése érdekében felhívja az értekezlet a kormány figyelmét arra nézve, hogy egyes helyi szükség kifolyásaként előnyös eredményűnek ígérkező mezőgazdasági iparvállalatnak épen ugy adja meg bizonyos évek számára az állami adómentességet, mint ezt a városokban ujonnan épült házaknak megadja.

8. A mezőgazdasági segédipar fejlesztése a takarmány és szemtermelés előmozdítására szükséges trágyakészlet előállítása és a hustermelés előmozdítása érdekében, a jelenlegi mezőgazdasági szeszgyáraknak adott törvényhozási kedvezményeket elégteleneknek tartja és miután az Austriával fennálló vám- és kereskedelmi szerződés fennállása következtében, a gazdasági szeszgyárakra kivetett fogyasztási adón, a hivatkozott szerződés lejártáig kedvezményt nyújtó változás nem történhetik, kívánatosnak tartja az értekezlet, hogy legalább a gazdasági szeszfőzdek jövedelme után beszedetni szokott jövedelmi adó el-

töröltessék és a kezelésben is bizonyos kedvezmények nyujtassanak.

9. Nem hallgathatja el a gazdák orsz. értekezlete, azon aggodalmát, hogy hazánkban a mostani, mezőgazdaságunkat sújtó válság, mely nyersterményeink értékesítésének nehézsége és minden árunak érték- és árcsökkenésében áll, a fokozódott anyagi terhekkal, melyeket magunkra vállaltunk, immár majd elviselhetetlenné vált, a mihez még a közép, kisbirtokos és bérlőre nézve a drága hitel is járul, mely a mezőgazdaság fejlődését is megakadályozván, igen sok eselben a végpusztulást idézi elő; miután az államnak eltagadhatlan feladatai közé tartozik, az állampolgároknak létezését biztosítani, és oly eszközökről gondoskodni, melyek ugy a szellemi, mint az anyagi megmaradást biztosítják és különösen tekintetbe véve azon jelenséget is, hogy az utóbbi időkben a tőkeképződés tetemes módon gyarapodott országszerte, azon óhajának ad kifejezést, hogy a *mezőgazdasági előleg-egyletek* létesítésére fordítsa figyelmét a kormány, melyek a gazdaközönségnek, az egyéni személyes hitel alapján, könnyű törlesztésű, hosszabb időre, készpénz-előlegeket nyujtsanak.

D) *Törvényhozási intézkedések tárgyában*: 1. Szükségesnek tartja czélszerű mezőrendőri törvény alkotását, közigazgatási biráskodással.

2. Szükségesnek tartja az 1875. VII. a földadó szabályozásáról szóló törvényczik 19. §-nak olyképeni módosítását, hogy a földbirtok tiszta jövedelmének megállapításánál az 1872. év óta megváltozott gazdasági helyzet is figyelembe vétessék.

3. A marhatenyésztés fejlesztése érdekében égetően szükséges, hogy a községi apaállatok tartása törvény által szabályoztatván, minden község köteleztessék a területén levő tehenc fajának és számának megfelelő alkalmas bikák tartására és az ország, tekintettel az ott tenyésztendő faj és jellegre, tenyészkörületekre osztandó fel. Addig is, mig szarvasmarha fajtánk érdekében okvetlenül szükséges bikanevelő telepek léptettetének életbe, a honnét a községek annak idején, adó általi törlesztés mellett, bikaszükségletüket fedezni foghatják, állittas-

sanak fel mielőbb bikaállomások, melyeknél már a leendő tenyészkörület jellegére kellő figyelem legyen. E mellett a kincstári javakon levő lözsgulyák nagyobbítottassanak és az országos marhakataszter az egész országra kiterjesztessék és keresztülvitessék.

Minél előbb hozassék tövény, mely az ország állategészségügy rendését szabályozza, mint egyedüli módot, a külföldre való kivitelnk érdekében a piacot és bizalmat számunkra megszerezni. Továbbá a szarvasmarha és annak terményeinek kedvezőbb értékesítése céljából, minden eszköz, ha kell repressziv rendszabályok is vétessenek igénybe, nehogy a marhavész ürügye alatt a piacok előttünk elzárassanak. Az élő állatoknak gyorsabb és olcsóbb szállítása hasonlókép fölötté kívánatos levén, a Bécsbe Galicziából jövő élelmiszer-vonatok mintájára, hasonló kedvezmények hazánkban is mielőbb egyes vasutársulatok által léptetessenek életbe.

Végre a keletről, Ruméniából és Oroszországból bejövő marhavész elleni teljes határzár felállítását csak azon okból nem tartotta szükségesnek a gazdák értekezlete vágyai közé felvenni, miután a tetemesen megfogyott marhaállomány már is alig fedezi hazai szükségletünket, és ennélfogva a teljes határzár okvellenül az igavonó marha nagymérvü megdrágulását idézné elő; ha el is tekintünk annak költséges voltától, valamint a csempészkedés még inkább való terjedésétől, mely ennek folyamánya lenne, és a cél tehát alig lenne ez által megközelítve; de igenis fölötté szükségesnek tartja az 1874. XX. t.-cz. 11. és 13. §§-ai módosítását, melyek azt mondják, hogy az említett tartományokból, a kérődző állatok és azok nyers terményeire nézve csak akkor zárandók el határaink, midőn azokban határainkhoz 8 mértföldnél közelebb is uralg már a marhavész, még pedig olyképeni módosítását, hogy ha nevezett tartományok bármelyikében, határainktól bármely távol is, kitor a marhavész, határaink azok irányában egészen a vész teljes megszünéséig, elzárandók.

4. Megváltoztatandónak tartja a belvizek levezetéséről szóló 1874. XI. törvényczikkel, és pedig olyformán, hogy a belvizek

levezetésére szükséges előmunkálatok hatóságilag megtételvén, a társulatok megalakítása ugyancsak hatóságilag foganatosítandó; nemkülönben a vizek lefolyásának meggátlásánál és utainak megnyitásánál szükségessé váló intézkedések a közigazgatási legalsóbb fórumok által, lehető leggyorsabb eljárás mellett keresztülvihetők legyenek.

5. Fölötte károsnak és rosszalandónak tartja a kormány azon tétlenségét a vasúti társulatokkal szemben, hogy daczára azon óriási áldozatoknak, melyeket az ország avégből, hogy a vasutak építése által a forgalmi érdekeknek elég tétessék, vagy azok legalább megközelíttessenek, a szállítási díjak még inkább emeltek, a helyett, hogy leszállítottak volna, a vasutak rendetlen szállításából származó károk megtérítésére egy egyöntetű eljárás és ezt szabályozó rendszabály hiánya még mindig fenforog; a vasutak csoportosítása még eddig is csak pusztá óhaj tárgyat képezi. Mindezekből folyólag égetően szükségesnek tartja: az állam befolyását a vasúti társulatok iránt egy hozandó törvény által szabályozni, és oly rendszabályokat foganatosítani, a melyek által világos és határozott cél és vasúti program kifizése és követése mellett, az összes tariffa-ügy egyöntetűen szabályozható legyen és nyerstermelő országunkban, különösen a jelenlegi európai viszonyok közt, a midőn a vasúti szállítás költséges volta okozza, terményeink értékesítésének főnehézségét, minden módon és minden eszközzel kivivandó azon cél, hogy Európa főpiaczaira a szállítási díjak leszállíttassanak olyanynyra, hogy versenyképességünk az által, ha csak némileg is, helyre legyen állítva, mely kérdés kedvezőbb módton állása és javulása, termelésünk létfeltételei közé tartozván, immár halasztást nem tűr.

A végrehajtó bizottság nevében: Gróf Dessewffy Aurél, a végrehajtó bizottság elnöke, gróf Zichy Jenő, ifj. gróf Nádasdy Ferencz.

A fentebb az A) 5. pont alatt megjelent 20 tagu bizottság tagjai a július 4-iki teljes ülésben történt választás szerint, a következők voltak: Beliczay István, gr. Dessewffy Aurél, Galgóczy Károly, Glavina Lajos, Hunkár Mihály, gr. Károlyi Sándor,

Koriznics László, Melczer Gyula, Mokry Sámuel, gr. Nádasdy Ferencz, Nedeczky Tiborc, Okolicsányi Dénes, Piller Miklós, b. Podmaniczky Géza, Radó Kálmán, Solymosy László, gr. Széchényi Pál, Tisza László, gr. Zichy Jenő, gr. Zichy Nándor.

## MÁSODIK SZAKASZ.

Az 1880-dik évtől az 1890-dik évig terjedő időszak.

*6. §. Az egyesület 50 éves fennállásának örömnempe.  
Az 1880. máj. 22-dikén tartott díszközgyűlés.*

Országos Magyar Gazdasági Egyesületünk 50 éves fennállásának örömnempét, gróf Szapáry Gyula elnöke alatt, köztelki palotájának nagy termében 1880. május 22-én ünnepélyes közgyűléssel tartotta meg.

Két fő és két rendes tárgya volt ennek az ünnepélyes közgyűlésnek. Főtárgy: 1. Maga az egyesület 50 éves fennállása évfordulójának megünneplése, 2. Az egyesület első alapítója, gróf Széchényi István arczképének leleplezése. Rendes tárgy: 3. Az Orsz. Magy. Gazd. Egyesület és a megyei s vidéki gazdasági egyesületek közt létesítendő szövetség előtervének és 4. Az Orsz. Magy. Gazd. Egyesület kebelében, a gazdasági bajok megismerése és lehető orvoslása tárgyában az 1879-ben megkezdett és 1880-ban befejezett szaktanácskozmányok, azaz: a *nagy ankét* tárgyalások munkálatainak bemutatása.

A gyűlésen Király Ő Felségét, József főherceg képviselte. A miniszteriumnak hat tagja tisztelte meg az egyesületet személyes megjelenésével: Tisza Kálmán miniszterelnök, báró Kemény Gábor földmívelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter, Pauler Tivadar igazságügyi, Trefort Ágoston vallás- és közoktatásügyi, Szende Béla honvédelmi, Bedekovich Kálmán horvát minister. Küldöttségileg jelentek meg: a Magy. Tud. Akadémia, Pest vármegye, Budapest főváros, a Magy. Kir. tud. Egyetem, a Kir. József Műegyetem, a Kir. Természettud. társulat, a Budapesti keresk. és iparkamara, az Orsz. Magy. Iparegyesület, a Magyar általános Iparegyesület, a Pesti első

hazai takarékpénztár, a Tiszavölgyi társulat, az Első magyar általános biztosító társulat.

Maga az egyesület részéről jelen voltak: gróf Szapáry Gyula elnök, Korizmicz László alelnök, gr. Széchényi Pál al-elnök; az igazgató választmány tagjai közül: Bossányi László, Birly Lajos, Cséry Lajos, Czilchert Róbert, gróf Dessewffy Aurél, Dorner Ede, Galgóczy Károly, Gönczy Pál, gr. Károlyi Gyula, gr. Károlyi Sándor, Kerkapolyi Károly, Kégl György, Kostyán Ferencz, Visontai Kovács László, Krieger Pál, báró Liphay Béla, Lónyay Gábor, gr. Lónyay Menyhért, Liphay István, Majláth György országbíró, Máday Izidor, báró Sennyey Pál, Somssich Pál, Szathmáry Lajos, Tavasz Endre, Tisza László, Tormay Béla, Ürményi József, Wagner László, gr. Zichy Ferencz, gr. Zichy Nándor, Zlamál Vilmos.

Az egyesületi tagok közül (a mennyire fel lehetett jegyezni) gr. Apponyi Albert, Adler Károly, Beöthy Ákos, Bedő Albert, Balázs Árpád, gr. Berchtold László, Boros Benjámín, báró Bánhidly Béla, Bálintffy Pál, Bartók Béla, Biró Kálmán, gr. Berényi Ferencz, Darányi Ignác, Dáni József, Dapsy László, Dömötör László, Ernuszt Kelemen, Egán Lajos, Fehér Miklós, gr. Forgách Antal, Földvály Mihály, Floch Henrik, Forster János, Fröhlich Gusztáv, Fromm Antal, Farkass Ábrahám, Gyomlay Gellért, Girókuti P. Ferencz, Gonda Béla, György Endre, Dr. Gaál Jenő, Harkányi Frigyes, Hómann Bálint, Hindy Árpád, Huszár István, Hajnos Gusztáv, Jankovics László, Ivánka Imre, gr. Karácsonyi Guidó, gr. Károlyi Tibor, Kerntler Ferencz, Kövér Károly, Koppélyi Géza, dr. Kovács József, Kubinyi Árpád, Keleti Károly, Liphay Ágoston, Lobmájér János, Lederer Sándor, Mocsáry Lajos, Morócz István, Melczer Gyula, Molnár István, Mellyes Belizár, Miklós Gyula, Nádosy Kálmán, Nagy Sándor, Nagy István, herczeg Odeschalchy Gyula, Péczeli Ferencz, Pottyondy Béla, Parragh Gábor, Plathy Gyula, Pethő Miklós, Reményi Antal, Rakovszky István, Schossberger Henrik, Simon Vincze, gr. Somssich Imre, gr. Széchényi Béla, Szilágyi Gáspár, Szontágh Pál (gömöri), Schuszter János, Stróbl József, gr. Szapáry István, gr. Széchényi Ödön, Sztankovánszky János,



Szilágyi Virgil, Szavoszt Alfonz, Szalay Imre, Szontagh Albert, Szilassy György, Strasser Alajos, Tavaszy Antal, Türr István, Térey Pál, Tóth Lőrincz, Tarnóczy Gusztáv, Ugron Ákos, if. Vidacs István, Weisz B. Ferencz, Wodiáner Béla, Vida Lajos, Wiczmándy Ödön, Wekerle Sándor, Zichy Antal, gr. Zichy Ágoston, Zuber Antal stb.

A vidéki gazdasági egyesületek közül küldöttséggel voltak képviselve az: aradmegyei, biharmegyei, békésmegyei, borsodmegyei, debreczeni, az erdélyi gazd. egyesület, székes-fehérmegyei, győrvidéki, gömörmegyei, hevesmegyei, jász-nagykunszolnokmegyei, kecskemétvidéki, komárommegyei, liptómegei, nyitra megyei, somogymegyei, nyitra völgyi, szepesmegyei, sopronmegyei, felső tiszavidéki, szolnok-dobokamegyei, torda-aranyosmegyei, tolnamegyei, temesmegyei, vasmegyei, zemplénmegyei gazdasági egyesület.

A gyűlés lefolyása a következő volt:

Király Ö Felsége képviseletében d. e. 11 órakor József főherczeg megérkezvén, Ö fenségét az egyesületi elnökség a Köztelek előcsarnokában fogadta s onnan kísérte fel a gyűlésterembe, helyfoglalás után mindenekelőtt a következő királyi rendelet olvastatott fel:

«Nagyméltóságu gr. Szapáry Gyula v. b. titkos tanácsos és m. kir. pénzügyminister urnak, mint az Orsz. Gazd. Egyesület elnökének: Ö cs. és ap. királyi felsége folyó hó 10-én kelt legfelsőbb határozmányával legmagasabb személyének az Orsz. Magy. Gazdasági Egyesületnek 50 éves fennállása alkalmából folyó hó 22-én tartandó emlékűnnepélyen leendő képviseletével József cs. és kir. főherczeg ur Ö fenségét legkegyelmesebben megbizni méltóztatott, mely legfelsőbb elhatározásról van szerencsém Nagyméltóságodat ezennel értesíteni. Fogadja Nagyméltóságod kiváló tiszteletem nyilvánítását. Budapest, 1880. május 14-én. Tisza.

*1. Az ünnepélyes gyűlés első főtárgya.* Gróf Szapáry Gyula elnök az ünnepélyes gyűlést következő elnöki beszéddel nyitotta meg:

«Császári és királyi főherczeg! Mélyen tisztelt közgyűlés! Azon lelkes éljenzések, melyek e teremben felhangzottak, azt

hiszem, felhatalmaznak engem arra, hogy ezen belügyministeri átirat felolvasása után, az egyesület nevében mindenekelőtt cs. és kir. Fenségedhez forduljak és az országos gazdasági egyesület, valamint az egybegyűlt vidéki gazdasági egyesületek képviselőinek nevében legőszintebb örömemnek adjak kifejezést a fölött, hogy Ő Felsége a király ujabban tanubizonyságát adta annak, hogy rokonszenvvel viseltetik az egyesület működése iránt, midőn személyét az egyesület 50 éves évfordulójának ünnepélyén képviselni Fenségedet méltóztatott megbizni. Fogadja Fenséged az országos gazdasági egyesület nevében a legforróbb s legmélyebb hálánk kifejezését. (A közgyűlés tagjai felállanak.)»

«Két főtárgya van e mai közgyűlésnek.

1830-ban alakult meg ezen gazdasági egyesület; tehát 50 év óta folytatja működését. Ez 50 éves fennállás évfordulójának megünneplése képezi a mai gyűlés egyik főtárgyát.

Az egyesület alakulásáról s annak 50 éves működéséről szóló előterjesztések azon emlékkönyvben foglaltaknak, mely a közgyűlés tagjai közt ez ünnepély alkalmával szét fog osztatni.

Derék hazafiak által 50 év előtt megalkotva s a gazdaságközönség által általános buzgalommal támogatva, folytatta működését ezen egyesület. Küzdött a megalakulás nehézségeivel; sőt volt idő, midőn küzdenie kellett saját fennállhatásáért: de mindig figyelemben tartotta azon főfontosságú feladatát, hogy megvédelmezze a magyar gazdaságközönség érdekeit, felkulassa és rámutasson a bajokra s azok orvoslására nézve segédkezet nyújtson. Hogy mennyiben felelt meg az egyesület ezen feladatának, azt méltóztatassanak megítélni részint ezen emlékkönyv tartalmából, részint azon elnöki előterjesztésből, mely a jelen közgyűlés folyama alatt fel fog olvastatni.

Azon buzgó hazafiak között, kik 50 év előtt ez egyesületet megalapították, van azon hazafi is, kinek működésével minden téren, mindazon alkotásokban találkozunk, melyek e korszakra esnek.

Ezen nagy férfiu arczképének leleplezése képezi a közgyűlés második főtárgyát.

T. közgyűlés! én azt hiszem, hogy a választmány nem

választhatott volna helyesebb időpontot a leleplezésre, mint a jelenlegit, mely egyrészt összeesik azon időponttal, midőn az Akadémia előtti azon emlékszobrot is leleplezik, melynek felállítására által a nemzet, e nagy fiának emléke iránti háláját oly méltóan tolmácsolja; másrészt midőn az orsz. gazdasági egyesület félszázados fennállásának ünnepét üljük, azon egyesület, melyet szintén e nagy férfiú segített megalkotni.

Midőn azonban ezen ünnepélyes alkalommal az orsz. gazdasági egyesület tagjai és a vidéki gazd. egyesületek képviselői az egyesület igazg. választmányának meghívására megjelentek, fel akarta az országos gazd. egyesület használni ez alkalmat arra is, hogy egy új maradandó művet létesítsen az által, hogy megalakítsa azon orsz. szövetkezetet, a vidéki gazd. egyesületek és az orsz. gazd. egyesület közt, melynek létesítése ezen orsz. gazdasági egyesületnek már régi törekvését képezi.

Erre vonatkozólag az alapterv az orsz. gazd. egyesület választmányának a vidéki gazd. egyesületek küldöttjeivel tartott közös értekezlete által el van fogadva és hogy ha a t. közgyűlés is szentesíti azt, úgy megadja a módot, hogy a szövetkezet megalakuljon.

Nem lehet feladata s ezt jól tudja az igazg. választmány, sem a kormánynak, sem az orsz. gazd. egyesületnek, hogy maga létesítsen egyesületeket ott, hol ilyenek alakítására nincsen kedv: de van egy feladata s ez az, hogy felkeltse az érdekeltséget és buzgalmat egyesületek alakítására ott, a hol ahhoz a kedv meg van; a hol pedig már megalakultak, igyekezzék azok működését kellő szervezet megalkotásával és czélszerű támogatás által a közczél javára értékesíteni, a szétforgácsolt tevékenységet egyesíteni.

Ezen szövetkezet tervezete, illetőleg alapszabályai a t. közgyűlés elé fognak terjesztetni és ha azokat a t. közgyűlés jóváhagyja s elfogadja, reménylem, hogy ez által üdvös működés és közhasznú tevékenység alapját vetjük meg.

Ezen alkalomból van szerencsém a vidéki küldöttségek tagjait az orsz. gazd. egyesület nevében a legmelegebben s legűszintebben üdvözölni.

Van ezen kívül a közgyűlésnek még egy másik tárgya.

Az orsz. gazd. egyesület, mint már említém, mindig legfőbb feladatának tartotta azt, hogy az ország anyagi jólétének előmozdítására hasson, hogy az e téren mutatkozó bajokat felkutassa és lehetőleg orvosolja.

Hogy ennek eleget tehessen, legutóbb szakférfiak meghallgatásával hosszabb időn át tanácskozásokat tartott a gazdasági élet különböző ágaira vonatkozólag. Ezen kimerítő és hosszas tanácskozás anyaga összegyűjtve, kinyomatása elhatároztatott. Meggyőződésemmel, hogy ezen beható munkálkodás eredménye, kellőleg felhasználva, az ország anyagi érdekeinek javára és jólétünk felvirágzására fog szolgálni.

Mai időben sokszor hangoztattatott az, hogy hazánk anyagi érdekeire az eddigieknél nagyobb gondot kell fordítani. Én ezt nem tartom oly divatos beszédnek, mely csak azért említettik fel, hogy rövid idő múlva, más jelszónak adjon helyet. Én ezen kérdést igen fontosnak tartom, mely nemcsak az egyesek ügye, nem kizárólag iparosok, a magyar nagyvagy kisbirtokosok érdeke, hanem közvetlen a nemzet összeségéé.

Ha azt akarjuk, hogy ezen föld, ezen ország ezentul is magyar legyen, akkor arra kell törekednünk, hogy e föld a magyarok kezében maradjon. Ha azt akarjuk, hogy az ország érvényesítse és gyakorolja azon befolyást, melyet érvényesíteni, közjogi helyzeténél fogva jogosítva van, igyekeznünk kell arra, hogy anyagilag és politikailag egyaránt erősek legyünk. Ezt a mai nehéz körülmények közt csak úgy érhetjük el, ha a társadalom és állam minden tényezője, kormány, törvényhozás, egyesületi tevékenység s egyesek erős akarattal és vállvetett munkássággal közreműködnek.

E tényezők egyike az Országos Magyar Gazd. Egyesület, mely mindenkor feladatának tartotta az ország anyagi jólétének előmozdítására befolyását, ereje szerint érvényesíteni. Önök, az egyesület tisztelt tagjai, legyenek szivesek e törekvést támogatni; és önök a vidéki egyesületek küldöttjei hassanak saját körükben is oda, hogy feléledjen a buzgalom és munkásság,

hogy egyesült erővel igyekezzünk a kitűzött nagy feladatot megoldani.

Igyekezzenek úgy működni és a közügy iránti érdeklődést akként nyilvánítani, mint ezen egyesület alapítói. Akkor legméltóbban fogjuk megünnepelni azon nagy férfiú emlékét, ki 50 évvel ez előtt megjósolta Magyarország szellemi és anyagi felvirágzását.

Ezzel az ünnepélyes közgyűlést ezennel megnyitottnak nyilvánítom.»

Ezután a titkár báró Kemény Gábor földmivelés-, ipar- és kereskedelmi minister, mint szakminister üdvözlő levelét olvasta fel.

Ezt követte az egyesületnek Galgóczy Károly által erre az alkalomra megírt történetéből, gróf Széchényi Pál alelnök felolvasása, a melylyel az egyesület keletkezését s eddigi működését tömören ismertette, melynek olvasása alatt e történelmi emlékkönyv egy diszpéldánya a főherczeg Ö Fenségének kézbesítettvén, annak példányai a jelenvoltak közt is kiosztattak.

2. *Második főtárgy: Gróf Széchényi István életnagyságu arczképének leleplezése.* E képet gr. Széchényi Pál, a gr. Széchényi család tagjaival együtt készítette, erre az alkalomra és ajándékozta az egyesületnek. Leleplezéséhez báró Sennyey Pál a következő diszbeszédet mondotta:

«Mélyen tisztelt gyülekezet! Ez országos gazdasági egyesület félszázados fennállása ünnepélyének diszét emelendő, de kivált kegyeletes hálájának emlékét megörökítendő, a mai napra tüzte ki első alapítója, felejthetlen emlékű nagy hazánkfia, gr. Széchényi István arczképének leleplezését és nekem, egy erre sokkal hivatottabb barátom akadályoztatása miatt jutott az a kitüntetés, hogy ezen fényes gyülekezet érzelmének tolmácsa legyek. Jól érzem, hogy tehetségeim erre elégtelenek: de pótolja azok fogyatkozásait Önök lángoló lelkesedése, melynek ébresztésére nem kell fényes szónoklat, nem kívántatnak a dicséret és magasztalás szavai; mert mindnyájunk kebelét elragadó varázserővel hevítik az ünnepellnek nagy neve, magasztos tettei és halhatatlan érdemei.

Elfelejtethetlen érdemei nemcsak itt, nem egyedül ezen egyesület körében dicsőítettek; holnap tágabb körben, azon megható jelenetnek leszünk tanúi, hogy az ős Duna partján, melynek hazánk kereskedelmére kiható jelentőségét Széchényi lángeszével felismerte, és melyet a nemzetek forgalmának nyitott meg, a hajózásnak nagy, természetes akadályait elhárítani törekedvén, hogy a főváros nyílt terén, melynek diszét, gyarapodását és európai színvonalra való emelését annyira szíven hordta, szemben a láncz-hiddal, a Magy. Akadémia palotája előtt, a király fenséges képviselője, a nemzet nagyjai és képviselői, a törvényhatóságok és egyetek küldöttjei, e nagy férfiú szobra körül fognak seregleni. Ott fogják mindazon intézetek és vállalatok, melyek az ő kezdeményezésének, szervező-tehetségének, buzdító és alkotó működésének és anyagi áldozatainak köszönik részben létüket, részben felvirágzásuk alapföltételeit, hirdetni és dicsőíteni tetteinek és hazafiui érdemeinek halhatatlanságát:

A Monumentum aere perennius!

Mi ez egyesület körében, ha Széchényi emlékét e szűkebb, egyesületünkkel kapcsolatban levő téren ünnepeljük és ha őt csak azon vonásokban is tekintjük, melyekben mint intézetünk első alapítója, mint uttörő a nemzetgazdaság terén és mint felvilágosodott, biztosan számító, előlhaladó s e pályán jelentékeny sikert arató mezei gazda szerepelt, még akkor is kiválólag hazafias és nemzeti téren mozgunk. Mert Széchényi alkotásainak jellemvonása, épen az, hogy ő, ki szívének egész melegével és számító eszének erejével mindenekfelett arra törekedett, hogy legyen a nemzet magyar, hogy legyen művelt, és hogy erkölcsi és anyagi gyarapodása, képesítse azon hivatásának teljesítésére, melyre az európai népek családjában helyzete s önfentartási kötelessége neki kijelölt; mindenre, mit életbe léptetett, a hazafi, a nemzeti jelleget nyomta eltörölhetlenül; és hogy mindenben, lett legyen bár a vállalat első látszatra aránylag kevésbé fontos, nagyban és kicsinyben mindig és multhatlanul egy állandó, egy magasabb célnak szolgálalában fáradozott s azon sohasem mellőzött szempont

által vezéreltetett, mely e nemzet magyarosodásának, szellemi és anyagi emelkedésének felelt meg.

Igy tudjuk, hogy az Orsz. Gazd. Egyesületnek első csiráját a Pozsonyban megkezdett, majdan pedig Pestre áttelepített lóverseny-egylet képezte. Szórakozási célnak tekintetett első látszatra, mely főbb uri körökben az angol nemzeti szórakozások szokásait volt alkalmas meghonosítani.

És igen! szórakozás volt a cél, hasznos és gyümölcsöző, a mennyiben a lótenyésztésnek kétségtelenül 'endületet adott: de emelett azon magasabb és hazafias céllal egybekötve, hogy az ország főurai, kiknek a nemzeti talajtól való elidegenülését Széchényi fájdalommal érezte, a szórakozásra itthon, a haza anyai szülőföldjén találjanak alkalmat és hogy a magyar társadalom és társaság központja, melyet minden eszközzel előmozdítani igyekezett, ezen új, hatályos vonzerővel gazdagíttassék.

Ezt az első kezdetet csakhamar követte a kitűzött célnak továbbfejlése, az állattenyésztési egyesület, mely már azon eredeti törekvést, hogy a mulattató a hasznossal egybekapcsoltsassék, egy lépéssel továbbfejlesztette, alkalmat adván arra, hogy: állattenyésztésünk, mezei gazdaságunk ezen fontos emeltyüje, egyleti működés és pártfogás, kiállítási versenyek és jutalmak osztása által magasabb fokra emeltessék.

De itt nem állapodott meg Széchényi. Érezte azt, hogy a magyarnak ereje, vagyona és jövője a földben, a magyar földben van és hogy ennek szorgalmas mivélése, habár fájdalmas verejtékbe kerül is és a sors sokféle esélyeitől függ, áldásaitól ép úgy, mint csapásaitól: mégis ha célszerűen kezelik, magasabb értelemmel és helyes berendezéssel intéztetik, alapja és főtényezője gyarapodásunknak, feltétele annak, hogy e hazában ipar- és kereskedés viruljon.

Mint önmaga is nagybirtokos, saját viszonyaiból és más országok állapotából merítette az ismeretet, hogy e téren sokfélék hátramaradásaink, nagyok szükségleteink és fogyatkozásaink; és ki a nemzetgazdasági reformok terén merész concepcióval, a szabad föld, a biztos hitel, a gyors végrehajtási

eljárás és a kiváltságos osztály közteherviselésének elvét vallotta és e tanokat meggyőződésének elragadó hevével, szivóságának lankadatlan erélyével és nagy befolyásának tekintélyével, szóval és írásban hirdette, látnoki szellemével előre érezte azt, hogy ezen gyökeres reformokkal szemben, melyeknek szükségét belátta, a magyar földbirtoktól a rázkódtatás, a küzdelem és megpróbáltatás korszaka el nem maradhat.

És ezt előre látván, szükségesnek tartotta gondoskodni arról, hogy legyen a magyar gazdaközönségnek e társulatban egy intézménye, melyben nehéz időkben épen úgy, mint kedvező viszonyok közt, a szakértelem és gyakorlati irány helyes egyesítése által erőt és buzdítást nyerjen, hogy a vihar küzdelmeit becsületesen megállja, a sors kedvezéseit pedig a haza érdekében kihasználhassa. Egy országos egyesületet óhajtott ő, melyben a birtokosok, a szakférfiak és a gyakorlat emberei, a szaktudomány bajnokai és a gyakorlati munkásság napszamosai születés, osztály és politikai nézetkülönbség nélkül egy célra társulva, mezei gazdaságunk ügyét gondozzák és ápolják, tanulmányozzák vidékeit és szükségleteit, terjeszték és fejlesszék a szakismereteket és legyenek képviselői azon méltó és nagy hivatásnak, mely a közgazdaság legfontosabb ágában az előretörekvő haladási irányt, a gondos és óvatos körültekintéssel és számítással viszonyaink kellő mérlegelését, mások tapasztalataival és eszközölt javításaival egyesítve, földünk becsét, hazánk anyagi virágzását lépésről-lépésre előmozdítják.

Ily fokozatos fejlődés útján jött létre, rokon-szellemű hazafiak lelkes hozzájárulásával, nagy Nándorunk pártfogása alatt az országos gazdasági egyesület, mely ma öntudattal tekinthet vissza félszázados multjára; mert a fiatal csemetéből erőteljes fa lett, melynek életerős lombjai az egész országra üdítőleg hatnak.

Ezek kezdeményezője, első alkotója: gróf Széchenyi István volt!

Hulljon le tehát a lepel, (a gyűlés tagjai felállanak, a lepel lehull a képről) hogy szemünkkel láthassuk a nemes



alakot és meghatott ihlettséggel állván arczépe előtt, elménkben varázsoljuk vissza azon emlékeket, melyeket a hazafiság szent tüzétől lángoló arcvonásai bennünk ébresztenek.

Kortársai, kik vele éltek és működtek, emelkedve és felbuzdítva az emlékeken, visszapillantanak a régi mult idökre, azok nemes törekvéseire, reményeire, küzdelmeire, veszélyeire és aggodalmaira s mindenütt nyomról-nyomra a Széchényi nagy egyéniségét látják kidomborodni, alkotásaival, szellemi felsőbbségével, magasztos terveivel, bölcs, — néha feddő — de mindig a haza szeretetétől sugallott intelmeivel; és mert a lélekemelő visszatekintésben a szomoruság vegyülete elmaradhatlan, szorongatott kebellet látják a pótolhatlan ürt, melyet elvesztése okozott.

A fiatalabb nemzedék, mely e nagy embert csak mint történelmi alakot ismeri, fellelkesül azon eszménykép gondolatában, melyben a nagy hazafit, a bölcs politikust, hazánk halhatatlan regenerátorát látja és csodálja.

Mindnyájan pedig alkotásaiban, hátrahagyott irataiban, bölcs utmutatásaiban és példájában egy el nem enyészhető örökséget birunk. Ő, ki magáról mondta, hogy a közéletben soha sem járt el rögtönözve, de hogy minden lépése egy előre kiszámított, messzeható tervnek szüleménye, e mondatában hagyománykép jelölte ki az utat, melyen hazánk boldogságát és nagyságát legczélszerübben előmozdithatjuk. Köveszük e tanácsot és rójjuk le méltóan dicső emléke iránt hálaadónkat azzal, hogy szakadatlanul törekedjünk, hogy a föld, melyen élünk, melyen kívül nincsen számunkra hely, legyen és maradjon magyar és hogy gyümölcsei emeljék a hazának erejét, diszét és hatalmát!»

Fentebb a gyűlésnek 3-ik és 4-ik tárgyául jelzett mindkét tárgyat, t. i. Az egyesületek közt létesítendő szövetkezet előtervét és a nagy ankét tárgyalásokról szóló munkálatot, Korizmic László alelnök mutatta be, alkalmi beszéddel (Lásd: Az Orsz. Magy. Gazd. Egyesület 50 éves fennállása alkalmából 1880. máj. 22-én tartott közgyűlés jegyzökönyvét.)

E két tárgyról, mindenikről saját czime alatt külön szölok,

**7. §. Fordulópont az egyesület működési szellemében és eszközeiben.**

Országos Magyar Gazdasági Egyesületünknek az 1880-ik év május 22-én megtartott ünnepe, az egyesület életében, annak nemcsak fennállása 50-ik évi korára, hanem működési szellemére és a működés főeszközeire nézve is lényeges fordulópontot képez.

Ezt megelőzőleg az egyesület főtörekvése kezdettől fogva a mezőgazdasági szaktudománynak és tevékenységnek emelése, a termelés szaporítása és javítása volt; főeszközeit is ez irányban használta. (Kiállítások, tanintézetek rendezése, szakirodalom, szaklap, országos szőlőiskola, országos faiskola s ezekből nemes szőlővesszők s gyümölcsfa-csemeték közvetlen terjesztése. stb. . . .)

Keletkezésekor legelső gondja volt az egyesületnek kiállítási helyiséget szerezni. E célból szereztetett legelőször a Köztelek, a hol azután az egyesület háza, a hivatalos helyiségekkel együtt felépült; azután megszereztettek a határos szomszéd-telek, szemközt az egyesület palotájával a régi Damjanics-féle telek, a melyen most az orvosi klinika áll. Azután megalapította az egyesület az országos szőlőiskolát, az országos faiskolát; a gazdaképzés tökéletesítésére, felsőbb gazdasági tanintézetet törekedett szervezni; az alsóbb képzésre országos szőlőiskolája mellett vinczellér és kertész, az István-teleken majoros gazdákat, gazdasági munkásokat és kertészeket nevelő intézetet szervezett és tartott fenn, földmivelő, majoros és gyakorlati kertész-gazdasággal kapcsolatban.

A pesti országos faiskolát még az ideiglenesség alatt megszüntette az egyesület, talaja nem használhatósága miatt, a benne volt csemetéket a budai régi szőlőiskolába szállította át, a hol új faiskola-alapításra részint örök áron, részint bérben új telekszerzéssel is szaporította a területet. A kiállítási telekről csakhamar meggyőződött, hogy az az egy pár ezer □ öl, a mit a város belső háztelkeiből szerezhet, legjobb esetben is csak kis terület, a mely az emelkedő szükségletet ki nem elégíti, máskülönben pedig igen drága. Ugyanazért a telkeket

egymás után eladta és most ezekből csak az van meg, a melyen az egyesület palotája áll.

1880 után mikép adatott el a budai szőlőiskola s vinczellér-képezde és mikép szünt meg az István-telki tanintézet is, később maguk czime alatt látandjuk. Ezen időpont után azonban a régi tevékenységi irány helyett a főtörekvés a köz- és mezőgazdasági politika fejlesztésére, a gazdasági haszonnak a már előállított termékek forgalomba hozatala körül való nevelésére és biztosítására, ezzel az érdekek képviselőjére ment át.

Ily irányban a fölökést a székes-fehérvári második országos gazdakongresszus adta meg, kevésbbé ugyan épen ott magán a gyűlésen, mint inkább annak következményeiben, a melyhez az után a nagy ankét tanácskozmány munkálata is hathatósan járult; lényeges erőt pedig a változott működéshez az adott, hogy a budai vinczellér-képezdét, szőlő- és faiskolát, a földmívelési ministerium csakhamar, még báró Kemény Gábor idejében (1881) átvette, később pedig az István-telek nagy része is a rákos-palotai árva-gyermekmenházra menván át, az az intézet is megszűnt. Ilykép a régihez képest a gyakorlati működési tér is teljesen megváltozott.

A székes-fehérvári kongresszuson, a mely nemcsak az azt előkészítő és rendező országos magyar és székes-fehérmegeyi gazdasági egyesületeknek; hanem az egész országból összegyűlt megyei és vidéki gazdasági egyesületeknek is nagy részvéte mellett folyt le, különösen az a körülmény fokozta a részvétet és az adta meg a tevékenység irányát, hogy az akkor már a mezőgazdasági nyerstermékekkel az európai piacokon is roppant mérveket öltött amerikai verseny, Magyarország piaczaín, sőt közvetlen a magyar mezőgazdák háztartásában is éreztette hatását, melynek ellenében sürgetőleg nyilvánult a gazdasági téren, a társulati és egyesületi tevékenység élénkítésének mulhatatlan szüksége.

Az itt felhangzott sürgetések, villámszikrát vetettek az Orsz. Magy. Gazdasági Egyesület kebelébe is, a mely ott majdnem robbantólag hatott. A sürgetések közt nem hiányzottak az elégtelenség hangjai sem, a melyek az országos

egyesületnek, a különféle válság irányában téllenséget, sőt tehetetlenséget vetettek szemére; holott a nagyközönség éppen az országos egyesülettől joggal várta, hogy valamint a válság okainak föl kutatásában, azonkép az orvoslás sürgetésében, még a kormány előtt is a köz- és mezőgazdaság érdekeinek az legyen legerélyesebb képviselője.

Az eredmény az lett, hogy mint már az 5. §-ban is mondva van, mindjárt a kongresszusból, a kongresszus határozatainak végrehajtására, részint az egyesületi téren, a megjelölt irányban a társadalmi tevékenység mulaszthatlannak ismert élénkítésére egy 20 tagu bizottság választott és annak élére elnökül gr. Dessewffy Aurél és gr. Zichy Jenő helyeztetvén, az élénkítés főeszközeül már ott a kongresszuson: az országban létező megyei és vidéki gazdasági egyesületeknek az Országos Magy. Gazd. Egyesülettel kapcsolt szövetkezeti szervezete jelettetett meg.

Nem hiányoztak az elégedetlenek közt az olyanok sem, a kiknek törekvése szerint az egyesületeknek így kontemplált szövetkezetéből, a réginek megkerülésével, majdnem egy második új gazdasági egyesület keletkezett, ad normám: Országos Magyar Iparegyesület, mely régi egyesület mellett, kevés az előtt keletkezett gr. Zichy Jenő elnöklete alatt a: Magyar általános Iparegyesület, bár a kettő, ugyancsak gr. Zichy Jenő elnöksége alatt csakhamar ismét egyesült.

Mégis az Országos Magy. Gazd. Egyesülettel a vezetők megfontolt óvatossága utóbb oda vitte a dolgot, hogy új egyesület helyett, a végrehajtó bizottság állandósítása mellett, az a szövetkezeti szabályzat, illetőleg előterv lett az eredmény, a melyet Korizmics László egyesületi alelnök, az országos egyesület ötven éves ünnepi közgyűlésén bemutatott. A szövettségbe lépett egyesületek nagy része azután alapító, néhány évdijas rendes tagkép lépett be az anyaegyesületbe. Ilyenekül az 1880. okt. 31-iki választmányi gyűlésen történtek először tömeges bejelentkezések. Ezt a részvétet az anyaegyesület azzal a figyelemmel viszonzta, hogy az alapító tagokul belépett egyesületek elnökeit, változtatott alapszabályai szerint, állandó választmányi tagokul vette be igazgató választmányába.

8. §. *A szövetségi kapcsolat, illetőleg szervezet, az Országos Magyar Gazdasági és a megyei s vidéki gazdasági egyesületek közt.*

Már 1848 előtt meg volt az a kapcsolat az Orsz. Magy. Gazd. Egyesület és a megyei s vidéki gazdasági egyesületek közt, hogy közgyűléseikre egymást rendszeren kölcsönösen meghívták s gyakran meg is jelentek a meghívásra. A vidéki egyesületek különösen hivatalos kiküldöttekkel szoktak volt az országos egyesület gyűlésein megjelenni, a hol a különféle gazdasági kérdések megvitatásában is résztvettek. Sok megyei és vidéki egyesület pedig egyenesen az anyaegyesület közreműködésével alakult. Ezen kölcsönös egybeköttetésre nézve azonban szabályzat nem volt, csak gyakorlat. Lásd erre nézve bővebben: Emlékkönyv 34. §. 77. l.

1848 után, az ideiglenességi időszak alatt természetesen még ez a gyakorlati egybeköttetés is megszűnt.

A megyei és vidéki gazdasági egyesületeknek az ország központjában levő s az egész országra kiterjedő anyaegyesülettel, az Orsz. Magy. Gazd. Egyesülettel való szövetségi csatlakozása, a Gorove István földmivelés, ipar és kereskedelmi minisztersége alatt Pesten tartott első mezőgazdasági kongresszuson jött legelőször hivatalosan szóba, a hol 39 megyei és vidéki gazdasági egyesület volt jelen és a csatlakozás mellett élénk óhajlás nyilatkozott.

Ennél tovább azonban az ügy akkor nem haladt.

Miképp kereste és vélte feltalálni tizenegy év múlva a székes-fehérvári II-ik gazda-kongresszus a folyvást szaporodó gazdasági bajok ellen az orvosságot ismét a szövetségi eszmében, az az előző 7. §-ban már mondva van, valamint az is, hogy a szövetségre lépett egyletek érdekeinek képviselőjére azután mindjárt a kongresszustól kezdve egy végrehajtó bizottság szerveztetett. Ez akkép szerveztetett, hogy minden szövetségi nagygyűlés a végrehajtó bizottságot a következő nagygyűlésig terjedő megbizatással maga választotta.

Ezen kívül az egyesület már az 1880 febr. 3-án tartott választmányi gyűléséből, többi szakosztályai alakulásának pél-

dájára, saját kebelében egy szövetkezeti szakosztályt is alakított, melybe akkor törzstagokul jelöltettek: Somssich Pál, Korizmics László, Lónyay Gábor, gr. Dessewffy Aurél, id. Hajós József, gr. Széchényi Pál, Tormay Béla, gr. Károlyi Sándor, Kenessey Kálmán, gr. Wenckheim Frigyes, Máday Izidor, gr. Nádasdy Ferencz, b. Liphay Béla, Kerkapolyi Károly, b. Simonyi Lajos, Galgóczy Károly, gr. Zichy Nándor, Lederer Sándor, Rakovszky István, Dorner Ede. E szakosztály tette le alapját egy szövetkezeti előtervnek, a mely az 1880. ápr. 22-iki választmányi gyűlésen bemutatván és megvitatására s megállapítására a megyei és vidéki gazdasági egyesületek közös tárgyalásra hivatván össze, azt Korizmics László alelnök, a május 22-iki ünnepélyes közgyűlésen úgy mutatta be, a mint azt a közös értekezlet a május 20. és 21-én két napon át folyt tárgyaláson megállapította, jelentvén egyuttal, hogy 22 egylet már akkor mindjárt hozzá is járult a szövetséghez. Az 1880. okt. 31-iki választmányi gyűlésre már 29 volt a szövetségbe lépett egyesületek száma.

Ezt az eszmét a földmivelési miniszterium is rokonszenvesen pártolta. Az 1880-ik évben 2000 forintot utalványozott a szövetkezeti célok előmozdítására.

E szövetkezeti szervezet állott fenn kisebb-nagyobb változással 1880-tól egészen 1897-ig. Ezen idő alatt majd minden évben rendezett annak végrehajtó bizottsága, melynek elnökségében gr. Dessewffy Aurél folyvást megmaradt, szövetkezeti nagygyűlést, a mező- és közgazdasági viszonyokat legközelebb-ről érintő különféle fontos kérdések megvitatására. Jelesen: A szövetségbe lépett egyletek első nagygyűlése 1881. május 5-én és folytatólag tartatott. Megvitatott tárgyak voltak ott: 1. A földbirtokok határtalan elaprózásának és 2. A mezőgazdasági hitel rendezésének kérdése. Az 1882. nov. 27-iki nagygyűlés tárgya volt: 1. A felvidéki kivándorlás ügye. 2. A tüzkár-biztosítási ügy. stb. Elvül volt kitűzve, hogy egy-egy gyűlésen csak kevés, de általános fontosságú tárgy bocsáttassék megvitatás alá: az azonban minden részletében jól megvitattassék. Így aztán sok alaposan megvitatott tárgy került ki a szövetkezet tanácskozása alól.

1885. okt. 3-tól 7-ig tartatott meg, az akkor Budapesten volt országos kiállítás alkalmával az Orsz. Magy. Gazd. Egyesület és a szövetségbe lépett gazdasági egyletek által közösen kiküldött végrehajtó-bizottság által rendezett nemzetközi gazdaságkongresszus szép részvétellel, melynek munkálatait az egyesületi hivatalok dolgozta fel sajtó alá.

A szövetségbe lépett gazdasági egyletek végrehajtó-bizottságának az 1895-ben tartott III-ik és az 1896-iki IV-ik gazdaságkongresszus rendezésében szintén része volt.

E szövetségi szervezet és ennek végrehajtó-bizottsága az 1897-ik évben az anyaegyesületnek, t. i. az Orsz. Magy. Gazd. Egyesületnek ugyanezen évi új alapszabályával szűnt meg, a mely szerint az anyaegyesület igazgató-választmánya vette át ennek a végrehajtó-bizottságnak szerepét, a mint az maga helyén kifejtve lesz.

*9. §. Az 1879. és 1880-ban folyt nagy ankét-tárgyalások és azok eredménye.*

Utalok a 4. §-ra, a hol gr. Károlyi Sándornak az egyesület 1879-ik évi márczius 2-án tartott közgyűlésén arra nézve tett indítványa van bevezetve, hogy az egyesület kebelében egy nagy enquête tartassék, mely az ország gazdasági mostoha helyzetének okait kipuhatólja és az orvoslásra nézve javaslatokat tegyen.

E feladat megoldásának előkészítésére és vezetésére a közgyűlés a választmányból egy külön bizottságot küldött ki, mely a következő tagokból alakított: gr. Szapáry Gyula elnök, Korizmics László és gr. Széchényi Pál alelnökök, gr. Károlyi Sándor, Kenessey Kálmán, gr. Zichy Nándor, gr. Desseffy Aurél, Tormay Béla, Lónyay Gábor, Máday Izidor, b. Podmaniczky Géza, Galgóczy Károly, Wágner Károly és Boros Béni.

Az ankét-bizottság, a tárgyalások sikere és gyorsítása szempontjából mindenekelőtt csoportokra osztotta a felmerülhető kérdéseket; minden csoportra külön előadót jelelt, a kérdéseket csoportonként sorozatosan megállapította, kinyo-

matta; azután elkészítette az országból a szaktanácskozmányra meghívandó s véleményadásra felkérendő hatóságok, egyesületek, intézmények, testületek s egyes szakférfiak czimsorozatát és azoknak a kérdőpontokat csoportonként megfelelő és a tanácskozásokon megjelenés kérése mellett, szétküldötte.

A csoportok s azok előadói a következők voltak: I. Csoport. A növényművelés és gabonakereskedés kérdései. Előadó: Máday Izidor. II. Csoport. Az állattenyésztési kérdések. Előadó: Tormay Béla. III. Csoport. Szőlőművelési, borkezelési és értékesítési kérdések. Előadó: Korizmics László és Molnár István. IV. Csoport. Erdészeti kérdések. Előadó: Wágner Károly, annak közbejött elhalálozásával: Bedő Albert. V. Csoport. Közlekedési kérdések. Előadó: gr. Dessewffy Aurél és Boros Béni, később György Endre.

A tárgyalások 1879. december és 1880. január havában folytak le csoportonként. Sok volna e történelemben csoportonként feljegyezni azok névsorát, a kik a tanácskozásokban személyesen megjelentek, vagy a kérdőpontokra írásos előterjesztést tettek. A vidéki gazdasági egyesületek, más hasonló testületek közül számosan gyűlésileg megállapított írásos feleleteket adtak. Ezt egyesek is hasonlóképp számosan tették. Országos gazdasági egyesületünk általában meg lehet elégedve azzal az érdeklődéssel és részvétellel, a melyet a nagyközönség és különösen a felkért szakértők e működése iránt tanúsítottak.

Végre a tárgyalások eredménye az ankét-bizottság által csoportonként és a kérdőpontok figyelembe vétele mellett összefoglalva, megállapíttatván, e műveletét az egyesület: «*Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület által, gazdasági bajaink kipuhatólása és orvoslása érdekében tartott anquète-tárgyalások*» czime alatt 1880. és 1881-ben, nagy negyed-rét-iv alakban nyomott öt füzetben örökítette meg és bocsátotta a nyilvánosság elé, melyek a következők.

I. Füzet, 133 lap. I. Csoport. A) kérdőív: A gabonatermelés és növényművelés ügyében, 32 kérdőpont. B) A gabonakereskedés ügyében 14 kérdőpont. II. Füzet. 113 lap. II. Csoport. Általános kérdőpont 9, lótenyésztési több alpon-



tozatra osztva; szarvasmarhatenyésztési 11, szintén több alponttal; juhászati 6; sertésenyésztési 8 kérdőponttal. *III. Füzet.* 171 lap. III. Csoport, 18 igen részletesen taglalt kérdőpont. *IV. Füzet.* 75 lap IV. Csoport, 6, szintén igen részletesen taglalt kérdőpont. *V. Füzet.* 157 lap. V. Csoport 21 kérdőpont.

Az I-ső és II-ik füzet 1880-ban, a többi 1881-ben nyomtatott, Budapesten, a m. kir. államnyomdában.

A tárgyak és kérdések sokasága nem engedi, hogy itt a megállapodásokat csak kivonatosan is közöljem. Legyen elég megjegyezni, hogy mindenik füzet, a kitűzött kérdésekre számos részletezett, gyakorlati szóbeli előadást és írásos kifejtést foglal; különösen igen okadatolt és egészen tanrendszeres kidolgozásu a szőlőről és borászatról szóló III-ik, azután sok becses gyakorlati adatot és utasítást nyújt a közlekedést és kereskedést tárgyazó V-ik füzet.

A megállapodások közül sok ment már át az életbe. A kormány, a miniszterium s országgyűlés is többet megvalósított már a reá tartozottak közül. Némelyen túlhaladott az élet. De azért az itt összegyűjtött eszmék s megállapodások huzamos ideig szolgálhatnak még a kormány, a törvényhozás, az egyesület, egyes gazdák és a közügy előmozdítása körül buzgólkodó hazafiak törekvéseinek tárgyaiul.

A mű 3000 példányban nyomtatott ki, belőle az országgyűlés tagjainak s illetékes helyekre tiszteletpéldányok küldettek. Az ankét költségei viselését a miniszterium is segítette. A mű kinyomatási költségek egy része magánadakozásból került, melyhez járultak: Korizmics László 100, gr. Károlyi Sándor 400, gr. Dessewffy Aurél 200, gr. Széchényi Pál 100, gr. Cziráky János 50, Kostyán Ferencz 25, báró Simonyi Lajos 40, Cséry Lajos 50, Rakovszky István 25, Birly Lajos 20, id. Hajós József 100, Lónyay Gábor 100, Schossberger Henrik 100, Harkányi Károly 30, a magyar földhitelintézet 250, a pesti első hazai takarékpénztár 200, az első magyar általános biztosító társaság 400, az Assecurationi Generáli biztosító társaság 200 frttal. A magánadományok összege volt ekkép 2390 frt.

*10. §. Az 1882-dik évi közgyűlés, vonatkozással az egyesület változott és megélenkült tevékenységére.*

Ne én beszéljek a czimül tűzött kérdésben. Beszéljenek az adatok. Mint a tételczim kérdésére nézve hivatalos okmányt: mindenek előtt az egyesület 1882. május 14-én tartott közgyűlésének jegyzőkönyvéből a következőket kivonatolom, megjegyezvén, hogy amikép magától is érthető, ez adatok és tények az 1881-dik évre szólnak.

Elnök, gróf Szapáry Gyula, a kinek az 1876-dik és több következő évről megindokolt panaszát kellett ecsetelnem a felett, hogy mikor alkotmányos életünk új fejlődése következtében, a nyilvános életnek minden részében tágabb tér nyílt, a gazdasági egyesületek működése körül a buzgóság megcsökkent, most elnöki megnyitó beszédében már azt fejezte ki: hogy néhány év óta, de különösen az újabb időben örömmel tapasztaljuk, hogy számos anyagi kérdésnek fejlődése előmozdított, és hogy a gazdasági egyesület tevékenységében egyáltalában új élet ébredt fel. Ehez képest elnök egész tervrajzot adott az egyesületnek a közelebbi időben előtte álló tevékenységéről.

A lefolyt év tevékenységéről felolvasott jelentés szerint tanuskodik az egyesület tevékenységének megélenkültségéről: „az elmúlt (1881) évben megtartott ülések száma is. Igazgató választmányunk 9, közigazgatási szakosztályunk 5, közigazgatási és jószágrendezési szakosztályunk együttesen 2, kertészeti szakosztályunk 15, gépészeti szakosztályunk 5, gépészeti és földmívelési szakosztályunk egyesülten 3, szövetkezeti szakosztályunk 7, szövetkezeti szakosztályunk a borászattal 1, szarvasmarhatenyésztési szakosztályunk 2, a szarvasmarhatenyésztési szakosztály a juhászati szakosztálylyal egyesülten 2, a borászati szakosztály 1 ülést tartottak. Ezen kívül a pénzügyi bizottság 7, az iskola-takarékpénztári bizottság 8, a gyümölcskiállítási bizottság 11, s egyéb előkészítő bizottságok 14 ülést tartottak. S így egy év lefolyása alatt 9 igazgató választmányi, 43 szakosztályi, 40 bizottsági ülésen, s a szövetkezetben levő egyesületek egy nagygyűlésén s így összesen 93 ülésen nyílt alkalma az

egyesület tagjainak közérdekű kérdéseket megvitatni, felettük eszmét cserélni és üdvös végzéseket hozni.“

Mindenekelőtt megnyugvással regisztrálja a jelentés az egyesületi tevékenység irányában, a földmivelési miniszterium üdvös támogatását és a társegyletek nagy részének csatlakozását.

A működés tényeinek ismertetése sorozatosan czim szerint beosztva maga helyén fordul elő.

Csak egy eszközlést emelek itt ki. Ez a szövetkezési mintaalapszabályok kidolgozása és terjesztése a szövetkezési egyletek szaporítására.

#### 11. §. *Személyzeti ügyek és változások.*

Mielőtt egyesületünk működési és történeti mozzanatainak ismertetésében tovább mennék, szólanom kell a személyzeti ügyekről s az ezek körül előfordult változásokról, minthogy a személyek változásának az ügyekre lényeges befolyása van.

*Az elnökségben történt változások.* Gróf Szapáry Gyula az egyesület elnökségét nemcsak pénzügyminiszterségének kezdetén megtartotta, hanem a tisztújítási évkörnek lejártával, az 1882 május 14-diki, azután ismét 1888 ápril 15-én történt új megválasztatását is elfogadta. Hasonlókép újra megválasztattak az 1882 május 14-diki közgyűlésen alelnökül Korizmics László és gróf Széchenyi Pál. Mégis egyenlő évszám alatt soha sem történt az egyesületnél ugy az elnöki, mint a hivatalnoki karban annyi változás, mint épen ebben a korszakban.

Gróf Széchenyi Pál az 1882-dik év végén az egyesület alelnökségéből: földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszterré neveztetett ki. Ez az országban erősen megindult agrár mozgalmak diadala volt. Gróf Széchenyi Pál nem tartozott az akkor uralkodott kormánypárthoz; hanem a mérsékelt ellenzék (most nemzeti párt) oszlopos tagjai közé, a mely párt az agrár mozgalmak élénkítését és vezetését tartotta kezében. E mozgalmakkal a kormánypárt is sok irányban rokonszenvezvén, és azoknak igazságot adván, legczélszerűbbnek ítélte, épen az ellenzéknek az agrárius mozgalmak élén állott vezérférfiai

közül hozni be valakit a miniszteriumba, hogy ez által az agráriusok bizalma is, pártszinezet nélkül megnyeressék. A választás épen elfoglalt állásánál fogva, gr. Széchenyi Pálra esett. Ennek következtében ő az egyesületi alelnökségről az 1882 okt. 26-diki választmányi gyűlésre beadta lemondását. Helyébe az 1883 április 22-diki közgyűlésen gr. Dessewffy Aurél választatott.

Korizmicz László első alelnök 1886 okt. 5-kén meghalt. Ennek következtében gr. Dessewffy Aurél első alelnöknek választatván meg, az 1886 decz. 21-diki rendkívüli közgyűlésen, másodelnök id. Hajós József lett. Ugyanezek az 1888 ápril 15-diki rendes tisztujtó közgyűlésen is megválasztottak. Azonban id. Hajós József 1888 december 28-án már meghalt.

Végre sikerült az egyesület sürgetésének és befolyásának, hogy a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi, azután a közmunka- és közlekedési miniszteriumok szakköre új beosztást nyervén, külön földmivelési miniszterium szerveztetett, és annak élére első külön földmivelési miniszterül gróf Szapáry Gyula, az egyesület elnöke neveztetett ki. Ennek következtében a szakminiszterség nem lévén összeegyeztethető az egyesület elnökségével, ő az 1889 ápril 28-án tartott rendes közgyűlésen leköszönt.

Ekkor választottak elnökül : gr. Dessewffy Aurél, első alelnökül gr. Andrassy Aladár, másod alelnökül Tolnay Lajos. Ezek az 1894 október 28-án tartott új választási közgyűlésig vitték hivatalukat.

*Az igazgató választmány.* Az ezen időszakot a személyi változásokban bevezető 1882 május 14-dikén tartott tisztujtó közgyűlésen igazgató választmányi tagok lettek: gr. Andrassy Aladár, gr. Apponyi Albert, br. Bánffy Albert, Baross Gábor, Bedő Albert, Bezeredy Pál, Birly Lajos, Bossányi László, Bujanovics Sándor, gr. Csekonics Endre, Cséry Lajos, Czilchert Róbert, gr. Cziráky János, dr. Darányi Ignác, Dávid Alajos, gr. Dessewffy Aurél, Dörner Ede, gr. Festetich György, gr. Festetics Pál, Galgóczy Károly, Gönczy Pál, György Endre, id. Hajós József, Harkányi Károly, gr. Károlyi Alajos,

gr. Károlyi Gyula, gr. Károlyi Sándor, gr. Károlyi Tibor, Karsay Albert, gr. Keglevics István, br. Kemény Gábor, Kenessey Kálmán, Kerkápoly Károly, Kodolányi Antal, Kostyán Ferencz, Visontai Kovács László, Kozma Ferencz, Krieger Pál, Kvassy Jenő, br. Liphay Béla, Liphay István, Lónyay Gábor, gr. Lónyay Menyhért, Máday Izidor, Majláth György, id. Miklós Gyula, Nickl Mihály, örgr. Pallavicini Ede, br. Podmaniczky Géza, Rakovszky István, dr. Rodiczky Jenő, br. Sennyey Pál, Somssich Pál, gr. Szapáry Antal, Szathmáry Lajos, Széll Kálmán, Szilágyi Virgil, Tanárky Gyula, Tavaszy Antal, Tisza Kálmán, Tisza Lajos, Tisza László, Tormay Béla, Trefort Ágoston, Wágner László, kapriorai Wodianer Albert, gr. Zichy Ferencz, gr. Zichy Jenő, gr. Zichy Nándor, dr. Zlamál Vilmos.

Az igazgató választmányban, a pénzügyi bizottságban és a szakosztályokban időközönként történt változásokat szükségtelennek és feleslegesnek tartom előadni. Ezek nem lényeges történelmi mozzanatok és az egyesület évkönyveiben sorra megvannak. Megemlítem mégis, hogy a tiszteleti választmányi tagok állása az 1882 május 14-diki közgyűlésen határozottat el, a június 13-diki választmányi gyűlésen pedig már jelentetett, hogy az alapszabályokon az ide vonatkozó változtatás megtörtént. A vidéki gazdasági egyesületek elnökei, mint tiszteleti választmányi tagok az 1888 június 13-diki választmányi gyűlésen jelentek meg először.

*A hivatalnoki személyzetben:* Tóth László titkárságának 1880 jun. 5-én történt halálával indult meg a változás. A volt titkársági állás az 1881 febr. 28-diki választmányi gyűlésen előadó titkári állássá szerveztetett, évi 1000 frt fizetéssel és 300 frt lakbérrel és arra az 1881 ápril 4-diki gyűlésen *Ordódy Lajos* neveztetett ki, a ki előbb a bars megyei gazdasági egyesület titkára volt. Ugyanekkor lett alkalmazva fizetéstelen másodtitkáruul *Szabó Ferencz*.

Morócz István titkár 1881 okt. 10-én meghalván, az első titkári teendőkkkel, az 1881 nov. 16-diki választmányi gyűlésből Ordódy Lajos bizatott meg, a ki az 1882 február 11-diki választmányi gyűlésen első titkári állásra léptettetett

elő; fizetéses másodtitkárnak pedig évi 1000 frt fizetéssel Szabó Ferencz neveztetett ki. Ugyanekkor tiszteletbeli másodtitkár lett Fáy Andor. Szabó Ferencz 1884 novemberben leköszönt hivataláról. 1885 február 14-én *Baranyay István* alkalmaztatott helyette. Ugyanekkor egy új segédtitkári állás is szerveztetvén évi 700 frt fizetéssel, az *Pongrácz Bélával* töl-tetett be, a kire egyszersmind a házi pénztár kezelése is bízott.

Korizmic László első alelnöknek 1886 okt. 5-én történt halálával megszűnt az a régi viszony, hogy az alapszabályok-ban foglalt ügyvezető igazgatói állást az egyesület palotájában tiszteleti szállást élvező alelnök képviselje. Ennek következté-ben Ordódy Lajos az 1887 február 25-iki választmányi gyűlé-sen *ügyvezető igazgató* czimmal ruháztatott fel. Pongrácz Béla pénztárkezelő segédtitkár 1888 februárban vált meg az egye-sülettől, helyébe *Krick Aladár* alkalmaztatott, aki 1889 már-cziusig viselte hivatalát. Ekkor új szervezés állott be. A házi pénztár kezelését *Tóbisch Ede* vette át, s az ügyvezető igazgató mellé Baranyay István első titkáron kívül, másodtitkáruul *Baross Károly* lett alkalmazva 1200 frt fizetéssel.

Ordódy Lajos 1890 október havában egy a bécsi kiállítás alkalmából felmerült esemény következtében az egyesületnél viselt igazgatói állásáról hirtelen lemondott. Hivatalos teendőit akkor mindjárt ideiglenesen Baranyay István vette át.

#### *12. §. A vinczellérképezdével kapcsolt szőlőiskola és az István-telek ügye.*

Jelezve van a 4-dik §-ban, hogy a gellérthegyi szőlőisko-lának és vinczellérképező intézetnek az állam kezébe való átbocsátására nézve az első indítványt a pénzügyi bizottság tette az 1879 nov. 2-diki választmányi gyűlésen.

Az alkotmányos miniszterium ideje előtt, az ily intézetek-nek alakítása és fentartása Magyarországon a társadalmi tevé-kenységre volt hagyva. 1879-ben több hasonló intézet állott már fen állami közvetlen fenhatóság és kezelés mellett. Így volt már több felső gazdasági (m.-óvári, keszthelyi, debreczeni,

kassai, kolosmonostori) intézet kapcsolva kertészeti stb. intézettel, azután több önálló viczellérképezde, névszerint az érdiószegi, tarczali, stb. Megszűnt tehát a leglényegesebb ok arra nézve, hogy az ilyenek fentartásában a társadalmi tevékenység pótolja az államot, vagy versenyezzen azzal, miután különösen az állammal versenyzésre ugy sem volna ereje.

Mégis a gellérthegyi országos szőlőiskola és vinczellérképezde 1880-ban még egészen az egyesület kezén volt, a mely évre báró Kemény Gábor földmivelési miniszter évi 6000 frttal segélyezte az intézetet.

Az 1880 okt. 31-diki választmányi gyűlésen jelentetett először, hogy a földmivelési miniszter 24,000 frtért hajlandó a budai gellérthegyi szőlőtelepet, a tanintézettel együtt átvenni akkép, hogy az összes fölszereléssel együtt, az intézet birtokában levő 1879-dik és 1880-dik évi termésü borkészlet is tantárgyul adassék. Ezt az ajánlatot az egyesület elfogadván, ezen ár és feltétel mellett: az Országos Magyar Gazdasági Egyesület mint előadó és a földmivelési miniszterium, mint vevő közt a szerződés az 1881. évi január 30-án megkötöttet, melyet az egyesület részéről Korizmics László, gr. Széchényi Pál alelnökök és Morócz István titkár irtak alá.

Ekkor és így ment át az egyesület budai országos szőlőiskolája és vinczellérképző intézete, a tanári karral együtt az állam birtokába és a földmivelési miniszterium közvetlen intézkedése alá és pedig 1881 január 1-től kezdődőleg.

Az *Istvántelek* részére az 1880 febr. 29-diki választmányi gyűlésen, gr. Széchényi Pál alelnök, a nagyatádi gazdasági kör részéről az istvántelki kertész- és földmives-iskolában egy tanuló kiképzésére tett 3000 frtos alapítványt nyújtott be oly módozattal, hogy annak kamatja az istvántelki gazdaképző intézetben folyvást egy a nagy-atádi járásban, vagy esetleg Somogy vármegye területén született tanulónak neveltetésére szolgáljon. Ezen alapítvány tőkége az alapító levél beadásával értékpapirokban azonnal be is fizettetett.

Ez évben a tanulók száma 22 volt már az intézetben. Ezek közül 6 a földmivelési miniszterium, 3 özv. báró Sina

Simonné, 1 br. Mednyánszky Dénes, 1 Kaprioriai Wodiáner Albert költségén, 1 a n.-atádi gazdasági kör, 1 Gubicz-Schöberl-féle, 1 hg. Batthányi Gusztáv alapítványán, 6 saját költségén tanult, 2 ingyenes volt.

Az 1881 január 30-diki választmányi gyűlésen elfogadtatott a földmivelésügyi miniszteriummal való egyesség az Istvántelken egy a phylloxerának ellenálló szőlőfajokból álló mintatelep alakítása tárgyában, melyre nézve a használati egyesség a borászati kormánybiztossal az 1881 nov. 16-diki választmányi gyűlés határozatából iratott alá.

1881 okt. 9-iki választmányi gyűlésen jelentetik, hogy a földmivelési miniszter ismét 6 ösztöndíjat engedményezett az Istvántelken, tehát itt az állami ösztöndíjas tanulók száma ekkor már 12-re szaporodott.

1882 márcz. 23-dikán tartott választmányi gyűlésen jelentetett be gróf Károlyi Sándorné kérvénye, mely szerint az elnöklété alatt álló gyermekmenház részére az Istvántelek egy részének átengedését kéri. E kérést gr. Károlyi Sándornak, mint gr. Károlyi István örökösének, a ki az Istvántelket az egyesületnek haszonélvezetre adományozta, beleegyezése is támogatván, azt az egyesület teljesítette; minek következtében az 1882 jun. 13-diki választmányi gyűlés határozatából az Istvántelekből 13 hold a menház részére 3000 frtéért átadatott, mely fizetett összegben felül gr. Károlyi Sándor még egy más 5 holdas telket is adott örökjoggal az egyesületnek.

1884 márcz. 3-diki választmányi gyűlés határozatából rendeltetett, hogy id. Luczenbacher Pálnak egy országos gyümölcsfatelep felállítására már régebben tett 2000 frt adománya, tekintettel a vándor-tanítók intézményére, az istvántelki 6 holdas faiskolának, 15 holdassá kitágítására fordíttassék.

1888-ban 27 tanulója volt az intézetnek, köztök 18 állami ösztöndíjas.

1889-ben körvasut metszvéen át az Istvántelek alsó végét, az abból a körvasut ezéljára 1430 négyszög ölet sajátított ki. Ennek válságdíját 150 krajczárjával négyszögölenként, 2145 frtot



gr. Károlyi Sándor ismét az egyesületnek engedte át, ámbar az egyesület e területnek csak haszonélvezője volt. (Választ. jk. 1889 decz. 14.)

Ekkép 1889-ben az Istvántelek következőleg állott: Felső részén volt a menház az annak részére eladott és külön körülkerített telken; a középső részen, mely az egésznek tulnyomó részét foglalta el, volt a Pethő Miklós igazgatása alatt állott majoros gazdaképző intézet, a hozzátartozott faiskola, konyha-kertészeti és mezőgazdasági telepekkel; a pesti határra dülő alsó leghomokosabb részt végre, külön vinczellér-épülettel és mintegy 20 hold területtel a phylloxerának ellenálló mintaszőlőtelep foglalta el.

Az 1889 márcz. 28-diki igazgató választmányi gyűlés Ordódy Lajos ügyvezető igazgatónak az Istvántelek központi felügyeléséért évi 300 frt tiszteletdíjat és az intézeti gazdaság tiszta hasznából 20 százalékot szavazott meg.

### 13. §. *Az egyesület szakközlönyei.*

Egyesületünk szakközlönyéül az 1880-dik év végéig a Morócz István titkár által szerkesztett és kiadott *Gazdasági Lapok* szolgáltak akkép, mint ez az 1. §. végén ismertetve van.

Azonban kapcsolatban azokkal a mozgalmakkal, a melyek a székes-fehérvári gazdakongresszusból kiindulólag az egyesületi működés élénkítésére indítottak, itt is csakhamar változás állott elő. Ugyanazon mozgalmak irodalmi közegéül mindjárt már 1880-ban gr. Desseffy Aurél, gr. Széchényi Pál és gr. Zichy Jenő közös anyagi jótállásuk és szellemi fővezetésök mellett, mely utóbbiban már Somssich Pál is részt vett, „*Magyar Föld*“ czime s Máday Izidor és Lederer Sándor szerkesztése alatt egy új közigazdasági napilap alapított. Ennek tervrajza legelőször az 1879 decz. 30-iki választmányi gyűlésen mutattatott be az egyesületnek csak erkölcsi támogatás végett. Életbeléptetésére pedig az alapítókat főkép az a meggyőződés vezette, hogy a világeseményeknek minden viszonyára nézve nagyon meggyorsult forgalma közt, egy hetenként egyszer-kétszer megjelenő közlöny a közérdekeket és a szükségletet

többé ki nem elégíti és a mezőgazdasági érdekeknek is napi képviseletre van szükségök. Éppen ebből az okból az Orsz. M. Gazd. Egyesület szakközlönye is, a régi Gazdasági Lapok helyett, 1881 január 1-től kezdve a Magyar Föld lett, kiszorítván amazt ebből a megszokott minőségből. Ekkor ez a lap Dapsy László felelős szerkesztősége alatt állott, mellette Morócz István társszerkesztő levén, és a két lap között oly egybeköttetés létesült, hogy az egyesülettől az anyagi segílyt is a Magyar Föld huzván, a mellett a Gazdasági Lapok Morócz István szerkesztése alatt csak társlapkép szerepeltek.

Ez a viszony az 1884-dik év végéig tartott. Ez alatt folyást Dapsy László volt a Magyar Föld felelős szerkesztője, egyesületi lapfelügyelő-bizottság ellenőrzése mellett. A Gazdasági Lapok szerkesztése pedig Morócz István halála után, Ordódy Lajos kezére ment át.

Dapsy László szerkesztése alatt nem valami fényesen ment a Magyar Föld ügye. 1881 ápril 30-dikán már zárt ülésben tanácskozott az egyesület annak kiadási vesztesége felett. Mégis az egybeköttetés e lappal és Dapsyval az 1882, 1883 és 1884-dik évre is megújítottatott. Az 1883 nov. 28-diki választmányi gyűlésből utasítottatott Dapsy László felelős szerkesztő, hogy tartózkodjék a politikai és vallásfelekezeti ügyekbe való éles avatkozástól. Végre azonban az 1884-dik év végével ez az egybeköttetés megszűnt azért, mert a Magyar Föld tulajdonjoga is egészen Dapsy László kezére menván át, az igazgató választmány tekintetbe véve, hogy az egyesületnek tömegesen vannak különböző párthoz tartozó tagjai, ebből az okból, de különben sem tartotta az egyesület állásával megegyeztetethetőnek, hogy hivatalos közlönye éles politikai szinezetet viseljen.

Ekkor a Gazdasági Lapok ismét visszanyerték régi szerepököt, s 1885 január 1-től kezdve megint azok szolgáltak hivatalos közlönyül. Erre vonatkozólag Ordódy Lajos egyesületi titkár, a Gazdasági Lapoknak, mint az egyesület hivatalos közlönyének, hetenkénti megjelenéssel, saját koczkázatára való kiadására és titkári hivatalos minőségében való szerkesztésére nézve az 1884 okt. 6-diki választmányi gyűlésre adta be ajánlatát. Ennek

megvizsgálására, s az ügyben javaslatlételre, ebből a gyűlésből egy három tagu bizottság neveztetvén ki, a lapnak hivatalos minőségben szerkesztése és saját kockáztatására kiadása, a bizottsággal megállapított feltételek és módozatok mellett Ordódy Lajosnak az 1884 nov. 20-diki igazgató választmányi gyűlés határozatából adatott át.

E viszony azután Ordódy Lajos hivatalviselése alatt, az 1890-dik év végéig megmaradt; sőt tartott az időközileg az 1891-dik év szeptember végéig, miután bár Ordódy visszalépése után hivatalos kötelességet nem teljesített: de 1891 május 1-ig hivatalos szállásában maradt, vitte a lapkiadást és szerkesztőséget, az egyesületi tagok és az előfizetők irányában pedig teljesíteni kellett a lapkiszolgáltatási kötelezettséget.

Ordódy Lajos azonban az egyesület hivatalából való kilépésével nem egyedül távozott; hanem magával vitte az egyesület régi közlönyét a Gazdasági Lapokat is, a melyhez abból formált jogot, hogy mikor a Magyar Föld helyett ismét a Gazdasági Lapok állítottak az egyesület közlönyévé vissza és mint épen mondatott, azok szerkesztése és a kiadással járó kockázatnak is viselése, egység szerint, mint az egyesület titkárának, neki adatott át, az egyesület elnézte, hogy ebből folyólag az ő neve a lapon utóbbi időkben: kiadótulajdonos-kép is szerepelt, ámbár a szerkesztés folyvást az egyesület lapfelügyelő bizottságának ellenőrzése alatt történt. A kiadási jog egység szerint átadatott ugyan neki, mint titkárnak, de a laptulajdonosi jog reá át nem ruháztatott. Ezt a követelést és ezt a cselekedetet az egyesület mégis elnézte azért, hogy a megválás per nélkül történhessék.

Ekkor és ebből az alkalomból alapított az egyesület új közlönyekép a „*Köztelek*“, a mely az 1891-dik év október havában indult meg.

#### **14. §. Irodalmi, jószágismertetési, pályázati s ezzel kapcsolatos működés.**

*Gyümölcsészeti és kertészeti füzetek*, később csak *Gyümölcsészeti füzetek* czime alatt 1879—88 közt, 9 éven át, Villásy Pál

szerkesztése alatt, mint az egyesület kertészeti, majd gyümölcsészeti szakosztályának közlönye adatott ki egy folyóirat. Ennek két első füzeté, az 1880 ápril 3-diki választmányi gyűlésen mutattatott be. E füzetek szerkesztése az 1888-dik év derekán, Villásy megbetegedése miatt, Baranyay István egyesületi titkár kezére ment át, a ki azokat, Villásynak 1888 decz. 26-án történt halála után is még néhány évig folytatta, s utóbb 1891-ben szüntette meg.

*Gazdasági könyvkiadó vállalat* iránt, Kodolányi Antal, Galgóczy Károly, Máday Izidor és Tormay Béla már a hetvenes években tettek indítványt. Ezt nyomatékkal ismételte az 1880 febr. 3-diki választmányi gyűlésen Dapsy László. Ennek szervezésére akkor egy 11 tagu bizottság neveztetett ki. Az 1882. jun. 13-diki igazgató választmányi gyűlésen *az egyesület kebelében egy külön ismeretterjesztő szakosztály felállításával* hozatott az eszme kapcsolatba. Végre Korizmics László közreműködése mellett ugyanezen kombinációban lépett az életbe akkép, hogy az 1883-dik év végével még csak 832 aláírója volt, kiknek száma az 1884-dik év alatt 1278-ra szaporodott. Azóta ez a vállalat az egyesület kebelében több aláírási cikluson át változó aláíró számmal ma (az 1897-dik évben) is fennáll, s szakadatlanul folytatván működését, annak több pályanyertes művön kívül, már is számos hasznos gazdasági mű lett eredménye.

*Az ismeretterjesztő szakosztály*, 1884 decz. 7-dikén diszülést tartott, melyen *Kodolányi Antal 25 éves* gazdasági irodalmi működése ünnepeltetett meg s a melyen az ülés diszelnöke Korizmics László a gazdatársak által készítettett aranytollat nyújtott át elismerés jeléül az ünnepeltnek. Ugyane szakosztályi gyűlésen Kodolányi Antal tisztelői által gyűjtött 1000 frt azzal az óhjtással adatott be, hogy ezen összeg, mint Kodolányi tisztelői által nevére tett irodalmi alapítvány, az egyesület pénztárában kezeltetvén, annak kamatai időnként gazdasági irodalmi pályaművek jutalmára fordittassanak. Az akkép befizetett 1000 frton 5 százalékos urbéri földtehermentesítési záloglevél vásároltatván, az az egyesület többi értékpapirjai

közé helyeztetett el, a mint mindezt az 1894-dik évi decz. 29-diki választ. gyűlés helyeslő tudomásul vette.

*Jószágismertetések, szemle kirándulások s tanulmányutak terén.*  
1880 szeptember havában Vukovárra, Samaczra és Fiuméba tett az egyesület tanulmányi kirándulást főkép közlekedésügyi tekintetben. Erről az október 31-iki választmányi gyűlésen történt a jelentés. 1881 július 3-án és következő napjain Albrecht főherczeg bélyei uradalma szemléltetett meg. Ennek ismertetése 1883-ban jelent meg, és az egyesületi jószágismertetések V-ik füzetét foglalja el. Ez a rendes magyaron kívül, német nyelven is megjelent. Kiadására a főherczeg 800 frtot adott az egyesületnek. Ezen kívül az uradalom 500 példányt rendelt meg a német példányokból 2 frt 30 krajczárjával. 1883-ban Majthényi László roszkosi gyümölcsstelepe, 1884-ben junius 5-től 9-ig Leidenfrost és társai lévai uradalmi bérgazdasága, aug. 2-től 5-ig a Timáry-család detta-topolyai és az állam pusztá-péklai rizstermelése szemléltetett meg. A roszkosi gyümölcsstelep ismertetése külön füzetben is megjelent. A lévai szemléről az 1884 október 6-diki választmányi gyűlés jegyzőkönyvében van Bujanovics Sándornak terjedelmes jelentése.

1885 szeptember havában Mednyánszky Sándor gyümölcsstelepét Medvén s vele több trencsénmegyei nagy gyümölcsstelepet, továbbá Böhr Gusztáv tót-györki birtokán a Goffard-féle, hrg. Metternich biai uradalmában pedig a Chezelles-féle csalamádé vermelést tette egyesületünk szemle tárgyává; ez utóbbival az Istvántelken kísérleteket is tetetvén. Megszemlélte Legrády Károlynak Budapest mellett a Nádorkertben levő nagyterjedelmű mezei spárgatermelését. Mindezekről a jegyzőkönyvben jelentések foglaltatnak.

1887-ben Petrovay György nevezetes és jeles faiskolájának megszemlélése Nagy-Kürün, és id. Hajós József kertészetéé és gyümölcsészetéé Dömsödön ment végbe.

1889 junius 11-től 15-ig a phylloxera elleni védekezés tanulmányozására tanulmányut rendeztetett Tokaj, Tályá, Miskolcz és Szendrő vidékére, majd Franciaországba, mely utóbbiról Aczél Péternek, mint a tanulmányut vezetőjének

jelentése nyomtatásban is megjelent. Ezen szőlőszeti tanulmányut 1890-ben ismét belföldön folytattatott: Nagy-Károly, Peér, N.-Várad, Arad, Magyarád, Ménes, Gyorok, Paulis, Világos, Versecz, Kudricz, Fehértemplom szőlői látogatattván meg, a midőn id. Miklós Gyula borászati kormánybiztos volt a vezető. Innen a delibláti homoksivatag, és Kecskemét város szőlőinek megvizsgálására tért át a szemlebizottság.

*Pályakérdések* kitűzését, melyet mindig fontos teendői közé sorolta az egyesület, ebben a korszakban is szép terjedelemben gyakorolta.

1882-ben gr. Dessewffy Aurél kezdeményezésére: „*A telepítés kérdése*“, adakozásokból gyűjtött 150 arany pályadíjjal tüzetett ki. Ez eredménytelen maradt, a mennyiben erre csak egy pályamű érkezvén be, annak a jutalmat négy bíráló közül kettő nem ítélte oda; tovább pedig a kérdés nem tüzetett ki. Ugyanekkor szintén adakozásból gyűjtött 150 aranydíjjal. „*A szeszadó*“ kérdése is kitűzetett. Ennél 1884-ben Wolf Gyula zürichi tanárnak „Gazdagabbak vagyunk, mint gondoljuk és szegényebbek, mint kellene lennünk“ jelígés munkája lett nyertes. Ez Szavoszt Alfons 500 frtos adományából látott napvilágot. 1883-ban Lyka Döme adományából tüzetett ki egy: *az okszerű mezei gazdálkodás mai czélszerű irányát feltüntető pályaműre* 1000 frank jutalom. Ezt dr. Schmiedt Józsefnek (akkor urad, igazgató, most földmívelési miniszteri tanácsos) „*Jószágaink rendezésének fontosabb kérdései*“ czimű műve nyerte meg.

1884-ben a pénzügyminiszter adott át egyesületünknek irodalmi célokra 800 frtot, mint bizonyos 1000 frtnak részletét, a melyet egy fél egy tisztviselő megvesztegetésére akart felhasználni. Ezt a 800 frtot az egyesület: „*Czukoriparunk előmozdításának tárgyában*“ annak a kérdésnek kifejtésére tüzte ki pályadíjjul: mik annak okai, hogy daczára az európaszerte mutatkozó czukorrépa-túltermelésnek, e nagy jelentőségű gazdasági iparág nem tud magának Magyarországon utat törni, sőt napról-napra hanyatlík? Ezt a pályadíjat az 1887-dik évi máj. 22-dikén tartott közgyűlésre tett jelentés szerint szintén Wolf Gyula zürichi tanár nyerte meg a Czukoradót tárgyaló munkájával.

Még 1882-ben dr. Darányi Ignác, a ki akkor az egyesület ügyésze volt, most (1897) már két év óta: földmívelési miniszter, kezdeményezett egy pályajutalmat, a melyhez ő maga 600 frton felül adott, a „*Gazdasági hitel*“ kérdésében. Ez több forrásból, melyhez az akkori földmívelési miniszter is járult, 1885-re 2000 frttá egészedett ki. Ezt a jutalmat, öt pályamű közül, szintén dr. Schmiedt József „*Concordia res parvae crescunt*“ jeligés munkája nyerte meg.

1887-ben Markovics Iván és Rosenthal Alfréd adományából tüzetett ki 300 frt pályadíj a „*Juhászat emelése*“ tárgyában. 1888-ban pedig, az Ismeretterjesztő szakosztály czime alatt fentebb említett Kodolányi-féle pályadíjalapból 100, hozzá a Pesti hazai első takarékpénztár adományából ismét 100 frt, együtt 200 frt: a *czukor és takarmányrépa leghelyesebb termesztésének megfejtésére* tüzetett ki. Ezt 1889-ben, 4 pályamű közül Rovara Frigyes: „A mit a gazda termel, nemesíti az ipar és értékesíti a kereskedelem“ jeligés munkája nyerte meg. Ismét a Kodolányi-féle alapból 100 frt jutalom: a *burgonya legokszérűbb termelése* tárgyában tüzetett ki.

Utolsó pályadíj-kitűzés volt ebben az időkorben: egy gazdasági könyvviteli munkára. Ezt Szunyogh Szabolcs kezdeményezte pályajutalom-gyűjtéssel. Egyes gazdák, gazdasági egyletek adományából és a Simunyak-féle pályadíjalapból 1000 frtban állapított meg és tüzetett az ki. Ez azonban másodszori kitűzés után is eredménytelen maradt.

A Simunyak-féle pályadíjalap néhai Simunyak Antal soproni tanító hagyatékából évenként mintegy 280 frtot tesz, és csakis irodalmi kiadmányok jutalmazására szolgálhat.

Az irodalmi pályaműveken kívül a gazdasági építészeti szükségletek kielégítését is igyekezett az egyesület pályajutalmak kitűzése útján tökéletesíteni. Több építészeti jutalom tüzetett már ki. Ily módon 1887-ben a malaczoztató sertésólak helyes szerkesztése sikerült.

A nyertes pályaművek többnyire az egyesület pártfogása és vezetése mellett fennálló *könyvkiadó vállalat* által lettek sajtó útján kiadva.

**15. §. Kiállítások, verseny és vásárrendezések.**

Az 1879-ben jól sikerült székesfehérvári országos kiállítás után oda érett az eszme, hogy azután csak nagyobb időközökben tartassanak országos kiállítások, részint költségkimelés tekintetéből, részint azért, hogy a haladás feltünhetésére idő legyen; időközben azonban a megyei és vidéki gazdasági egyesületekkel kapcsolatban, az ország különböző vidékein részleges versenyek és kiállítások rendeztessenek.

Ebből kifolyólag 1881 okt. 15—17-ig Budapesten nagyszabásu gyümölcs- és kerti vetemény-kiállítás rendeztetett br. Kemény Gábor földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter segítségével, kapcsolatban a nőiparegyesülettel, a mely e mellé szintén nagyszabásu női kézimunka és házi iparcikk kiállítást rendezett. E kettős kiállítás a fővárosi vigadó összes termeit elfoglalta. A gyümölcskiállításban képviselve voltak a faiskolák s a nagy gyümölcsstermelő telepek; a női munkáknál pedig a női ipartanító intézetek.

1882-ben ismét volt gyümölcskiállítás Budapesten a köztelken. E körül a vidéki gazdasági egyesületek különösen kitüntették magukat, erélyesen közreműködván a sikerre; a mennyiben közülök többen, mint az erdélyi és kecskeméti-vidéki egyesület, tudományos és gyakorlati tekintetben a tökély magas fokán álló gyűjteményes kiállítással vettek részt.

Ugyancsak 1882-ben szept. 25., 26. és 27-dikén és szintén br. Kemény Gábor földmivelési miniszter pártfogása mellett nevezetes nemzetközi eke- és egyéb földmivelési gépversenyt tartott az egyesület Székes-Fehér megyében, gr. Nadasdy Ferenc birtokán, Agárdon. Ez előbb Hatvanba volt tervezve. Benne két gözeke is versenyzett. Egyik indoka a verseny tartásának éppen ezek bemutatása volt, abból a célból, hogy mivel a sok előnnyel járó gözekék hazánkban igen nehezen tudnak terjedni, az ismertetés által, használatba hozataluk szaporittassék; másik indok azon lényeges fordulat volt, a mely a fogatos ekék rendszerében azon időtájon előállott. Ezt a versenyt a székes-fehérvármegyei gazdasági egyesülettel együtt rendezte egyesületünk s ennek rendező-bizottsági elnöke, az egyesület



akkori alelnöke, gr. Széchenyi Pál volt, a ki még abban az évben földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszternek neveztetett ki. Magáról a versenyről külön füzetben kinyomott részletes jelentés szól, a mely 1883 július havában 110 lap terjedelemmel jelent meg. Különösen kiemelendő a versenyről az, hogy ezen a földmivelési és gépészeti szakosztályok együttes munkálkodása folytán a fogatos szántóékék birálatára nézve oly egyöntetű szabályzat állapított meg, a mely e téren egész reformot idézett elő. A verseny összes költsége 3950 frt volt, melyre a belépti díjakból és katalógusok eladásából 1250 frt jött be.

Ugyanezen 1882-dik évben résztvett az egyesület a trieszli kiállításon.

De már ezt megelőzőleg, elkezdett az egyesület, kapcsolatban az Országos Magyar Iparegyesülettel, Budapesten egy egyetemes ipar- és gazdasági országos kiállítás tartásán dolgozni. Ezt később a földmivelés-, ipar- s kereskedelmi miniszterium fővezetése mellett, a kormány vette át, a melyből azután az 1885-dik évi országos kiállítás fejlett ki.

*Erről külön önálló cím alatt szólnk.*

Ugyancsak 1882-ben még br. Kemény Gábor felhívására kezdett közreműködni az egyesület a tenyészállat-vásárok rendezésében, a melyet akkor a juhtenyész-vásár rendezésével kezdett meg. Ez azóta évenként folytatva, ma már az egyesület működése legfontosabb és leghasznosabb tárgyainak egyikét teszi s az összes állatfajokra kiterjed.

Már 1883-ban kezdett az egyesület a Köztelken minta-, illetőleg mutatvány gyümölcskiállításokat tartani, melyek a nemesebb gyümölcsfélék eladásának közvetítésével is kapcsolatosak voltak s a különféle gyümölcsfélék érési ideje szerint újultak: de ezek nem voltak még állandók.

1884-ben volt az első sörárpa-kiállítás. A második 1886-ban tartatott. Ennek egy része 1887-ben a Norvégiában Drontheimban rendezett országos kiállításra küldetvén, ott azzal aranyérmét nyert az egyesület. Az tapasztaltatott, hogy ezek a kiállítások egyaránt hatnak nemcsak a termék javítására és

szaporítására, hanem még a kelendőség emelésére is: ugyanazért ezeket az egyesület 1887-től kezdve fontosságuknál fogva szintén évenként ismételté tette.

Szintén 1884-ben dohánykiállítás a Köztelken, azután nov. 17—18-kán Pestmegyében Bián gépverseny rendeztetett. 1887 tavaszán pedig, a pestvármegyei gazdasági egyesülettel kapcsolatban, Hatvanban, illetőleg Karsai Albert telekpusztai birtokán tartatott gépverseny. Ez a legszebb és legsikerültebb gépversenyek egyike volt, egyéb gépek mellett 110különféle fogatos ekével, melyek az agárdi verseny óta e téren nagyszerű előhaladást tüntettek fel. Ezt kevéssel utóbb, ugyanazon évben május 31-én a nógrádvármegyei gazdasági egyesülettel Füleken rendezett váltó-éke és szőlő-ékeverseny követte. Ugyanezen évben trieur-verseny az Istvántelken, június havában pedig jeles dohánykiállítás tartatott a Köztelken; ez utóbbi a földmívelési és pénzügyi miniszterium pártfogása mellett.

Az 1887-dik év nyarától 1888 márcz. végéig szép dinnye- és gyümölcskiállítás állott a Köztelken. Ez a kiállítás volt kiinduló pontja a Köztelken azután állandóvá lett gyümölcskiállításnak és bizományi eladó csarnoknak, mely több évig kielégítő eredménnyel fennállott. Fentartása az ezernyolczszázkilenczvenedik évekre is ájtött; végre mégis, miután helyiségei egyéb egyesületi hivatalos czélokra lettek szükségesek, az ezredéves kiállítási előkészületek megkezdésével megszűnt.

Ugyancsak 1887-ben: eladó ló nyilvántartási iroda állítatott fel szintén a Köztelken.

1888-ban az egyesület csoportos kiállításával jelent meg a Brüsszelben májustól szeptemberig rendezett világkiállításon. Ott ismét aranyérmét érdemelt ki a kiállításban résztvett összes kiállítói számára. Kivált árpakiállításával ért el ismét oly gyakorlati sikert, mely árpánknak egész Belgiumban nagy kelendőséget szerzett. Ugyanezen évben a pestvármegyei gazdasági egyesülettel együtt Nagy-Körösön, tenyészállatvásárral kapcsolt kiállítás rendeztetett, a midőn a szövetségbe lépett gazdasági egyesületek nagygyűlése is ott tartatott meg.

*Erről szintén külön álló cím alatt szólunk.*

1889-ben résztvett az egyesület a Párisban tartott nemzetközi gazdasági kongresszuson; továbbá az antwerpeni sörárpa-kiállításon. Ugyanezen évben Jász-N.-Kun-Szolnokmegyében Szajolon aratógép-verseny tartatott, a miről történt jelentés külön önálló füzetben jelent meg. A baromfitenyésztési szakosztály 1889 ápr. 21-dikén történt megnyitással, Clotild főhercegnő védnöksége alatt, a városligeti fővárosi csarnokban szép baromfi-kiállítást tartott. Ez volt az első egészen rendszeres baromfi-kiállítás, s huzamos ideig tartott.

1890-ben az egyesület ülészünetelésének idejét legnagyobb részben a bécsi világkiállítás és az azzal kapcsolt mozzanatok foglalták el. E kiállításnak magyar osztálya 18 állandó csoportból állott, a melyben 1729 volt a kiállítók száma. Ezenkívül a kiállítás megnyitásától, annak berekesztéséig 27 időleges kiállítás tartatott, 311 magyar kiállítóval. Különösen szép kollekezióval jelent meg az egyesület a baromfi-kiállításon. Hasonlóképp résztvett a kolozsvári és debreczeni kiállításokon. A VIII-dik tenyészállat-kiállítás és vásár Budapesten a Tattersalban rendeztetett, a Tattersal egylettel együtt, melynél a földmivelési miniszter a díjazásokhoz 9000 frttal járult. Ezen összesen 87 tenyésztő 830 darab állattal vett részt. Ugyanezen év jun. 28-án Keszthelyen a gazdasági tanintézet szőlőjében peronoszpórapermetező-verseny rendeztetett.

Ezen röviden előszámlált kiállítások közül, a mint fentebb is megjegyeztük, az 1885-dik évi országos és az 1888-dik évi nagykőrösi kiállításról és az ezekkel kapcsolt mozzanatokról, fontosságuknál fogva, külön szólunk.

*16. §. Az 1885-dik évi budapesti országos kiállítás s az ezzel kapcsolt mozzanatok.*

Az 1885-dik évi budapesti országos kiállítást az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, közösen az Országos Magyar Iparegyesülettel, kevéssel a székesfehérvári kiállítás után, még az agárdi verseny előtt kezdte tervezni. Mert bármily jelentékeny volt a székesfehérvári kiállítás, még sem volt az országos központi és bármily alapos volt a vélemény az iránt, hogy

az egyetemes nagy kiállításokat egymás után csak hosszabb időközökben helyes tartani: mégis a közvélemény, az európai fővárosok példája után is, egy oly országos központi egyetemes kiállítás után vágyott, mely az országnak mezőgazdasági, ipari és egyéb termelését, a közmívelődési előhaladás tényezőivel együtt, más nemzetek és országok előtt is számot tevőleg mutassa be. És egy ilyen után épen a sz.-fehérvári kiállítás sikerülése is szaporította az ösztönt.

Ez elsőbb a kezdeményező két egyesület által már az 1882-dik évre volt tervezve. Azonban minél jobban csoportosultak a tervezetek: annál tovább haladt az idő és annál jobban előtérbe lépett az a meggyőződés, hogy egy a czélnak megfelelő országos központi egyetemes kiállítás csak a kormány erős segítsége mellett lehetséges.

Szerencsére éppen akkor, mind br. Kemény Gábor, mind a közvetlen utána következett gr. Széchenyi Pál személyében oly egyének ültek a földmívelés-, ipar- és kereskedelmi miniszteriumi székben, a kik tőlök telhetőleg áldozatkészséggel is melegen pártolták az ügyet. Végre az egész rendezést a kormány vette kezébe, mely annak közvetlen vezetését, a földmívelés-, ipar- és kereskedelmi miniszteriumnak adta át, a megtartás idejét az 1885-dik évre tűzvén ki.

Ekkor már, az 1882-dik év október hava óta, gr. Széchenyi Pál állott a földmívelés-, ipar- és kereskedelmi miniszterium élén. Ő nemcsak az előkészítésben, hanem a kiállítás lefolyása alatt is, minden irányban szívesen engedett tért az egyesületnek; az egyesület pedig készséggel s örömet kifejtett erélylyel működött közre. El lett határozva, hogy ne csupán kiállítás rendeztessék; hanem azzal kapcsolatban, különféle gyűlések, értekezletek és versenyek is tartassanak.

Ily rendezéssel sikerült, hogy nemcsak egész Magyarország, hanem Ausztria tartományainak, sőt az európai külföldnek figyelme is nagy mértékben fordult a magyar kiállítás felé.

A kiállítás az 1885-dik év májustól októberig terjedő időszak alatt hat hónapon át állott nyitva a nagyközönségnek.

A megnyitással épen összeesett egyesületünknek 1885 május 10-én tartott közgyűlése, melyen ezt gróf Szapáry Gyula elnök a gyűlést megnyitó beszédében következő szavakkal jelentette be: „Igen szerencsés körülmények között nyílt meg ezen kiállítás, és mondhatni, hogy már az eddig elért eredmények is fölülmúlták a várakozásokat. De ezen eredmények ne kápráztassanak el bennünket, és ne nézzük ezen kiállításban csak azt, hogy mennyivel jobb az, a mit képesek vagyunk előteremteni, annál, a mit az eddigi kiállításokon előállítani képesek voltunk; hanem tartsuk szem előtt azt, hogy vannak hiányok még és hézagok is, melyeket pótolnunk kell“.

Egyesületünknek, az előkészítésben volt élénk közreműködésen kívül, a hat hónapi folyam alatt, a következő részvétele volt e kiállításban.

Első eset volt ez, hogy kiállításunkat Ausztria tartományai és a külföld országai nem egyes szemlélőkkel, hanem tömegesen jövő, társulatilag vezeteti és hivatalosan bejelentett csoportokban látogatták. Ily csoportos látogatók Ausztrián kívül: Német-, Francia- és Svédországból is voltak. Egyesületünk első feladatai közé sorolta, hogy különösen a kiállítás mezőgazdasági része iránt érdeklődő külföldi gazdatársakra nézve a kiállítás tanulmányozását és ekként viszonyainknak helyes megismertetését megkönnyítse. Ugyanazért gondoskodott a szemlélő csoportok fogadásáról és szakavatott kalauzolásáról. Mindjárt a kiállítás elején, júniusban a csehországi gazdasági egyesületnek, Lobkovicz György herczeg elnök által vezetett nagy tagszámu csoportlátogatását fogadta az egyesület hivatalos ünnepélylyel, és az egyesület részéről magyaros szivességgel tett megvendégléssel. Erre júliusban a kolini gazdasági egyesület szintén csoportos látogatása és fogadása következett, a kik ez alkalommal egy jellegzetes magyar gazdaság megismerését is óhajtván, e célra a földmívelési miniszteriumtól, a mezőhegyesi ménesgazdaság megismerésére eszközöltetett ki engedély. Hasonló előzékenységgel igyekezett az egyesület kísérni a német, francia és svéd csoportlátogatásokat is, a melyek fogadásában, ha nem is főszereplőkép járt el, tagjaival

az azok részére adott banketteken is kielégítő mértékben részt vett. Az ily érintkezés tagadhatatlanul jól hatott általában az egyesület és a magyar gazdaközönség iránti rokonszenv, valamint a gazdasági egyetemes érdekek emelésére.

Tényleges végrehajtási körben, különösen részt vett az egyesület: a hizott és tenyészjuh, sertés és szarvasmarha, azután a ló, a baromfi, az összes gyümölcs és a konyhakerti vetemények, a szőlő-, az árpa- és komló-kiállítások, azonkép általában a mezőgazdasági csarnok és külön gazdasági pavillónok kiállításainak bírálatában, mely osztályoknál mind az állandó, mind az időközi kiállítások bíráló bizottságaiban számos tagjával foglalkozott. Egyesületünk közlönye pedig a jury munkálatainak eredményét lehető részletességgel ismertetni s egyáltalában a mezőgazdaságilag érdekes részletek méltatásával a közfigyelmet azokra vonni törekedett.

Junius 5—6-dikán az egyesület vezetése alatt, a kiállítással kapcsolatban, Hevesmegyében Apczon, Szentiványi Farkas birtokán kéveköttő és marokverő aratógép-verseny tartatott 5 kéveköttő és 7 marokverő géppel, mely verseny költségeinek fedezéséhez a földmívelési miniszter 1000 frtot adott. Szept. 5—7-én próba tartatott az Albrecht főherczeg usztroni gépgyárában készült gőzekékkal, Budapest határában, Légrády Károlynak nádorkerti bérbirtokán.

Ugyane kiállítás alkalmával, a földmívelési miniszter védnöksége alatt, egyesületünk és a szövetségbe lépett gazdasági egyesületek közösen kiküldött végrehajtó bizottsága által nemzetközi gazdakongressus rendeztetett. Ez okt. 3-tól 7-ig folyt le, mind bel-, mind külföldről szép részvét mellett. Nagy horderejű tárgyalásai, gyorsírás után, magyar, német és francia nyelven egész terjedelmökben szerkesztett jegyzőkönyvekben lettek ismertetve és a nyilvánosság számára közrebocsátva. Október 21-dikén pedig id. Hajós József kertészeti szakosztályi elnök elnöklete alatt országos gyümölcsészeti értekezlet tartatott. Ez egy maradandó nagybecsű munkát végzett, összeállítván az ország különböző vidékein a nagyban termelésre legajánlatosabb gyümölcsfajták névjegyzékét és leírását, melyen

a szakosztály már huzamos idő óta dolgozott, mely azután ez alkalomból külön füzetbe szerkesztve oly eredménnyel bocsátott közre, hogy ez irányban a nagy közönség részéről is vezérfonalul fogadtatván el, ma is eredménnyel szolgál ilyenül.

Egyesületünk szakközlönye ezen igen sikerült kiállításnak és az azzal kapcsolt mozzanatoknak a gazdasági ügyet érdeklő részeiről részletes közléseket tartalmaz.

### *17. §. Az 1888-dik évi nagykörösi kiállítás.*

Nagy-Körösön a kiállítás az 1888-dik évi május 19., 20. és 21-én folyt le. Ezt egyesületünk a pestvármegyei gazdasági egyesülettel és Nagy-Körös város hatóságával együtt rendezte, a földmívelési miniszterium támogatása mellett.

Ezzel kapcsolatban s ugyanezen alkalommal a szövetségbe lépett gazdasági egyesületek nagygyűlése, azután Pestvármegye útján a vármegyei lótenyésztési bizottság gyűlése szintén itt tartatott; azonkép tenyészállat-vásár tartásával együtt itt történt az állami tenyészdíj-jutalmak kiosztása is.

Kiterjedt a kiállítás mindenféle mezőgazdasági, szőlészeti, gyümölcsészeti, kertészeti termék, bor s egyéb a termékekből feldolgozott gyártmány, továbbá ló, szarvasmarha, juh, sertés, baromfi, állati s különösen tejgazdasági termék s eszköz, és gazdasági géпкиállításra. És e kiállításban, valamint látogatókul, azonkép kiállítókul is nemcsak a nagykörösiek, kecskemétiak, czeplédiek s egyéb szomszéd községiek vettek részt tömegesen, hanem Budapestről és az ország távolabb fekvő vidékeiről is szép számmal felkeresték azt; úgy hogy ez minden tekintetben a mostanában tartott vidéki kiállítások legsikerültjebbjei egyikének mondható.

A kiállítási helyiség központja, a városon kívül fekvő Széchényi sétakert terjedelmes vendéglő s nyárilak épületeivel, azután a közvetlen a mellett levő méntelepi laktanya nagy udvarával, a laktanyához tartozó szintén terjedelmes épületekkel s nagy istalókkal együtt volt, a melyekből épen akkor a hágó mének, a legénységgel együtt, fedezési állomásaikra ki-

osztva, távol voltak; végre ezekhez csatoltatott a régi katonai szénaraktár és az e háromféle helyiség között fekvő nagy szabadtér, mely ez alkalomra el volt korlátolva.

A kiállítók számára és a kiállított tárgyak tömegére nézve szolgáljon tájékozással a következő kimutatás:

Ló volt 41 kiállítótól 115 darab, szarvasmarha szintén 41 kiállítótól 133 drb., juh 23 kiállítótól 239 drb., sertés 19 kiállítótól 141 drb., baromfi 59 kiállítótól 221 drb., gép, eszköz s műszaki tárgy 52 kiállítótól 276 kiállítási tárgy-tétel-szám, szántóföldi termés 47 kiállítótól 462 tétel-szám, gyümölcs nyersen, aszalva és befőzve, azután konyhakerti termés 42 kiállítótól 125 csoportféleség, bor és egyéb szeszes ital 72 kiállítótól 139 csoportféleség; összesen 396 kiállító, 1851 kiállított darab és tárgycsoportféleségszám.

Ezenkívül 3 czég széna- és szalma-sajtoló gépekkel, 2 czég gyümölcsaszalókkal versenyzett, egy pedig vésőkkel eszközlött kutvájási műveletét mutatta be.

Különös kiemelést érdemel a baromfi-kiállítás, a mely a tyuk-, lud- és kacsatenyésztésből több jeles, közte külföldi fajtát is, mutatott be; azután a tejgazdasági kiállítás, különféle termékeivel és kikészítő eszközeivel.

A bíráló bizottságok által kiosztatott 31 arany, 38 ezüst, szintén 38 bronz érem, 19 haladási érem, 150 oklevél, és 103 különféle pénzjutalom, összesen 379 kitüntető díj. A díjazásra fordított összeg, az oklevelek kiállítási költségével együtt: 3749 frt 62 krt tett ki. Az összes kiállítási költség 11,794 frt 36 kr. volt. A földművelési miniszterium, a tenyésztés díjazására 3000 frtot adott.

#### *18. §. Az Országos Magyar Gazd. Egyesület emlékkönyve.*

Egyesületünk 1843-ban már újra átdolgozott régi alapszabályainak 36-ik §-a ekkép szól: „A mint egyrésről csak igazságos és méltányos, hogy egyes egyéneknek a hazai mezőgazdaság előmozdítása s az erre a célra alkotott egyesület sikere körül szerzett érdemei hálás emlékezetben tartassanak; ugy másrésről az utónemzedékre szintén csak üdvös és buzdító



hatással lehet, ha ősei szép és különösen kiváló tetteinek emléke mintegy örökségül őriztetik meg számára. E nézetből kiindulva az egyesület *Emlékkönyvet* alapít, melybe a választmány ajánlata folytán, a közgyűlés határozatára a mezei gazdaság körül magukat különösen érdemesített férfiak érdemei, működésök rövid előadásával, maradandó emlékül és az utódoknak utánczásul feljegyeztessenek. A beírás ezen Emlékkönyvbe, nehogy a hiúság és hizelgés visszaéljen vele, csak az illető érdemes egyének halála után történhetik.“

1848 előtt nem volt megindítható ezen Emlékkönyv. Az ideiglenesség ideje alatt szintén nem került erre a sor. Egyesületünknek az 1857-ik évben történt újra szervezése után, az idézett pont akkor is meghagyatván az alapszabályokban, az Emlékkönyvnek mielőbbi életbeléptetése az 1859 jul. 1-sői választmányi gyűlésen elhatározottat és szerkesztésére Török János, az egyesületnek 1848 előtt volt titoknokára kérésre fel. Török tervrajzát az 1859 sept. 6-iki választmányi gyűlésre nyújtotta be, mely elfogadtatván, szerkesztő e tervrajz szerint adatgyűjtésre és dolgozásra megbízott.

Azonban az életbe lépés ekkor is elmaradt.

Végre az 1878-ik évi február 24-én tartott közgyűlésen az egyesület Galgóczy Károlyt bizta meg az Emlékkönyv szerkesztésével, a kinek szerkesztése alatt ennek első füzetét 1879-ben, azóta pedig 1891-ig hat füzetét jelent meg, melyekben: a hazai mezőgazdaság előmozdítása s az e célra alakított egyesület sikere körül szerzett érdemek hálás emlékezetben tartása 114 életrajzzal van megörökítve.

A hat füzet tartalma a következő:

I. Füzet: Az Országos Magy. Gazd. Egyesület első pártfogója *Főherceg József* Nádor emléke. Tolnai gróf *Festetics Györgynek*, a keszthelyi *Georgicon* alapítójának emléke. Gróf *Széchenyi István*, az Országos Magy. Gazd. Egyesület első alapítója. *Teschedik Sámuel*, *Nagyváthy János*, *Kis-szántói Pethe Ferencz*, *Denglázi Wittmann Antal*, *Kapocsányi Appel Károly*, *Csapó Dániel*, a Magyar Gazd. Egyesület legbuzgóbb alapítóinak s első alelnökeinek egyike. *Klauzál Imre*, Nagy-

atádi Czinderi László, a Magy. Gazd. Egyesület alelnöke s Somogy megye főispánja. Hochenbrucki báró Lilien József, Angyalffy Mátyás, Schams Ferencz, Légrády László, a Magyar Gazdasági Egyesület országos szőlőiskolájának első igazgatója. Bezerédj István.

II. Füzet. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület története, keletkezésétől az 1876-ik évig.

Ez az 1880 márczius 14-iki rendes közgyűlés határozata folytán, az egyesület félszázados fennállásának megünneplése alkalmából, nem egyesek életírását, hanem magának az egyesületnek, keletkezés óta 50 éves történetét foglalja magában.

III. Füzet. A három gróf Károlyi, István, Lajos és György testvérek. Nagykárolyi gróf Károlyi Lajos, a M. Gazd. Egyesület elnöke. Emlékbeszéd gróf Károlyi György felett (az Orsz. Magyar Gazdasági Egyesület közgyűlésén 1878 febr. 23-án) Galgóczy Károlytól. Emlékbeszéd idősb gróf Károlyi István felett (az Orsz. M. Gazd. Egyesület 1882 május 14-iki közgyűlésén.) Galgóczy Károlytól. Székhelyi idősb Majláth György országbiró. Csikszentkirályi és Krasznahorkai gróf Andrassy György. Gróf Mercy Florimund Claudius tábornagy és a Bánság uj telepítői b. Engelshöfen, gr. Perlas, gr. Cláry és báró Brigidó József. Döbrentey Gábor és Kisfaludy Károly a Magyar Gazdasági Egyesület keletkezéskori jegyzői. Németujvári gróf Batthyányi Lajos. Hadadi báró Wesselényi Miklós. Beszédes József. Emlékbeszéd Beszédes József levelező tag felett Györy Sándortól. (olvastatott a Magy. Tudományos Akadémia math. és term. tud. osztály gyűlésén 1852 máj. 3-án). Balásházy János. Ürményi Ferencz koronaőr, a M. Gazd. Egyesület másodelnöke. Szontagh Gusztáv. Tasner Antal, a Magyar Gazdasági Egyesület keletkezéskori jegyzője. Heinrich Nep. János kapitány. Balla Károly. Emlékbeszéd Balla Károly levelező tag felett Galgóczy Károlytól. (olvastatott a M. Tudományos Akadémia 1879 jan. 27-iki összes ülésén.) Emlékbeszéd Török János felett, (a Magy. Gazd. Egyesület 1876 decz. 8-án tartott választmányi gyűlésén). Galgóczy Károlytól. Fényes Elek, a magyar gazdasági egyesület előadója. Emlékbeszéd dr. Entz Ferencz, az Országos

Magy. Gazd. Egyesület szőlőigazgatója s a M. Tud. Akadémia lev. tagja felett, Galgóczy Károlytól, (olv. a M. Tud. Akadémia 1877 decz. 17. összes ülésén). Havas József az Országos M. Gazd. Egyesület szakosztályi elnöke. Emlékbeszéd Morócz István, a M. Gazd. Egyesület titoknoka s a M. Tud. Akadémia lev. tagja felett, Galgóczy Károlytól, (olvastatott a M. Tud. Akadémia 1882 márt. 21-iki összes ülésén). Gróf Niczky Kristóf, a Bán-ság visszacsatolásának végrehajtója.

IV. Füzet. Szász-tescheni Albert királyi herczeg, a magyar-óvári gazdasági tanint. első alapítója. Báró Wenkheim József. Buzini gróf Keglevich László. Báró Orczy Lőrincz. Bartosságh József. Gróf Batthyányi Kázmér. Bujanovics Ede. Horhy Mihály. Nagy István. Brüneck József. Gróf Eszterházy Mihály. Szilassy György. Lumniczer József. Gubicz András gazdasági gépész. Gróf Szapáry József. Vásonkeői gróf Zichy Miklós. Báró Sina Simon. Emlékbeszéd Hodosi és Kizdiai báró Sina Simon magyar akadémiai igazgató tag felett Tóth Lőrincz rendes tagtól. Gróf Mikó Imre, az Erdélyi Gazdasági Egyesület elnöke. Emlékbeszéd Gróf Mikó Imre igazgató és tiszteletbeli tag felett. Gorove István. Gróf Festetics Ágoston, Gróf Festetics György miniszter és az Országos Magyar Gazdasági Egyesület egykori elnöke. Székhelyi III. Majláth György országbíró. Id. Vidats István, a mezőgazdasági gépészet nestora Magyarországon. Benkő Dániel gazdasági tanácsos. Érkövy Adolf nyugalmazott jószágkormányzó és miniszteri tanácsos. Barkóczi Rosty Albert. Gáthy István, a M. Gazd. Egyesület erdészeti szakosztályának egykori elnöke. Ordódy Sándor, az Orsz. Magy. Gazd. Egyesület pénztárnoka. Báró Prónay Gábor. Egy emléklap a folyó XIX-ik század második és harmadik tizedében a gyümölcsészet és szőlőszet terén gyakorlatilag foglalkozott és uttörő jeles egyének részére: 1. Bazalicza Mátyás, 2. Ferjencsik Samu, 3. Jankó János, 4. Lehrmann József, 5. Purmann Lőrincz, 6. Ramsauer Ferencz, 7. Stallner Ferencz, 8. Szemián Pál, 9. Sztraka Károly, 10. Urbanek Ferencz, 11. Weinhófer Alajos.

V. Füzet. Gróf Dessewffy Emil, a Magyar Földhitelintézet első elnöke. Gróf Lónyay Menyhért, az Orsz. Magy. Gazd

Egyesület közigazdasági szakosztályának elnöke. Id. Irinyi János, Karap Sándor, az eleméri gazdasági és árvaintézet alapítója. Báji Patay József, a Magy. Gazd. Egyesület egykori másod elnöke. Ghyczy Ignác, főherczeg József ö. cs. és kir. fenségének urod. kormányzó tanácsosa. Saárdi Somssich Miklós. Báró Orczy György, a Magy. Gazd. Egyesület legelső alelnöke. Ötömösi Magyar Imre. Gróf Zay Károly. Geist Gáspár. Báró Bánffy János, Erdély legokoszerübb gazdáinak egyike. Ürögdi Nagy Ferencz, erdélyi jeles gyümölcsész és szőlész. Id. Darányi Ignác. Báró Wenckheim Béla magyar kir. miniszter. Báró Wenckheim László. Hutirai Lukácsy Sándor. Zsivora György. Dr. Czilchert Róbert, a legjelesebb magyar juhászgazdák egyike. Gróf Cziráky János. Simon Vincze jeles gazda és csornai prépost. Legidősb Tarnóczy Kázmér.

VI. Füzet. Vásárosnaményi és Lónyai Lónyai Gábor, az Orsz. Magy. Gazd. Egyesület volt elnöke, Losonczy báró Bánffy Albert. Korizmics László, az Orsz. Magy. Gazd. Egyesület első alelnöke. Tanárky Gyula. Nikl Mihály. Nemesmiticzi Jaross Károly. Saárdi Somssich Pál. Dr. Szelényi Lajos. Dr. Wagner László, müegyetemi tanár s az Orsz. Magy. Gazd. Egyesület választmányi tagja. Báró Kemény Gábor, az Erdélyi Gazdasági Egyesület elnöke, az Orsz. Magy. Gazdasági Egyesület választmányi tagja, volt m. kir. földmivelési-, ipar- és kereskedelmi miniszter. Villási Pál. Hajós József, az Orsz. M. Gazd. Egyesület másodelnöke. Visontai Kovách László. Skublics Sándor.

Az »*Emlékkönyv*« a VI-ik füzettel megszűnt. Az előbb abban önállólag kiadott gazdasági életrajzok, a megszűnés óta, az Országos Magyar Gazd. Egyesület »Évkönyveiben« szoktak megjelenni, többnyire szintén Galgóczy Károlytól. Így jelent már meg ugyanott: Nagyváthy János, a »Szorgalmatos Mezei Gazda« írójának százados emléke (felolvastatott az Orsz. M. Gazd. Egyesület 1891 május 10-iki közgyűlésén, arcképleleplezéssel), Kacskovics Lajos (az egyesület legelső titkára) Dávid Alajos, Dorner Ede, Beniczky Gábor, Id. Földváry Mihály, Bereczky Máté életirása.

*19. §. Szakosztályok szaporítása, újraalakítása és a gazdakör.*

Ebben az időkorben többször történt, hogy a rokontárgyu szakosztályok közül több egyesített, majd ismét különválasztatott, új szervezetet nyert: de új szakosztályok is keletkeztek. Újkép keletkezett: a szövetkezeti és ismeretterjesztő szakosztály, melyekről a 8. és 14. §-ban már szólottunk. Több szakosztály más egyesületnek az Országos Magy. Gazd. Egyesületbe való beolvadásából vagy azzal csatlakozásából keletkezett; ilyen az iskolatakarékpénztári szakosztály, a gazdakör stb., melyekről mindjárt szólni fogunk; azonkép a dohánytermelési szakosztály, a mely gr. Dessewffy Aurél kezdeményezésére 1884-ben szerveztetett. Ez az ekkor tartott dohánykiállításból indult ki oly szervezettel, hogy mérsékelt tagságdíj mellett, különálló tagjai is lehessenek. Ugyanezen évben állított fel az építészeti szakosztály. 1888-ban pedig az ekkor már régen működött tejcarnok-szövetkezeten kívül, tejgazdasági szakosztály is állított az egyesület kebelében gr. Szapáry István elnöklete alatt.

Az iskolatakarékpénztári szakosztály a Nemzetgazdasági egyesületnek 1881-ben, az Országos Magy. Gazd. Egyesületbe történt beolvadásából keletkezett, mely beolvadás az 1881. ápril 4-iki választmányi gyűlésen előzetesen történt megállapodás szerint az ápril 30-iki v. gyűlésen akkép fogadtatott el az igazgató-választmány által, hogy a beolvadt egyesület tagjai volt évi 5 frtos tagságdíj mellett lehessenek továbbra az Orsz. Magy. Gazd. Egyesület nemzetgazdasági szakosztályának tagjai. De nemcsak ezt fogadta el az igazgató-választmány e gyűlésén, hanem elfogadta a kertészeti szakosztály előterjesztését is, mely szerint a kertészeti szakosztály, külön alapszabályokkal szervezkedvén, 4 frt évi tagdíjjal külön oly tagokat is vehessen fel kebelébe, a kik különben magának az Orsz. Magy. Gazd. Egyesületnek nem tagjai. Ugyane változtatást az 1882. május 14-iki közgyűlés is elfogadván, sőt általánosságban kiterjesztvén, ennek következtében e közgyűlésből, az alapszabályok vonatkozott 19. §-nak d) pontjába a következő pont határozatott beiktatni: „A mennyiben pedig czélszerűnek bizo-

nyulna, hogy a szakosztályok az általuk képviselt szakma hatályosabb felkarolása érdekében magukat ily állandó szakértőkkel kibővítsék, az ily bővített hatáskörű szakosztályba oly tagok is felvehetők, kik az egyesületnek nem tagjai ugyan, de bizonyos megszabott külön díjjal járulnak az illető szakosztályi czélok előmozdításához“.

A *Gazdakör* a fehérvári kongresszusból kiindult mozzanatok következményeképp ugyanazon alkalomból szerveztetvén a személyes tevékenység élénkítésére, valamint az egymással való társadalmi érintkezés könnyítésére, az anyaegyesülettel szövetségbe lépett egyesületek szakosztályaképp és az 1881-ik év tavaszán lépett életbe; társalgó egyleti alapszabálylyal, önálló szálláson, külön tagságdíj mellett. Elnöke és lelke ennek Somssich Pál volt. Körében felkarolta a szövetkezeti közvetítés ügyét is, melynek hivatalos üzleti helyisége egyideig a Köztelken volt. A társalgáson kívül, maga a kör felolvasások s megvitatások útján is sok jó ügyet hozott felszínre és sok hasznos eszmével gazdagította a közügyet. Így a felföldi kivándorlás kérdése, mely a földmívelési ministeriumhoz felterjesztett feliratban nyert alakot, ott vitatott meg. Az ország vizei általános rendezésének eszméje is onnan indult ki, melylyel az egyesület közzgazdasági szakosztálya is többször foglalkozott. Azonképp oly kérdésekben is sokszor volt az egyesületnek segítségére, a melyek mindinkább szaporodólag intéztettek az egyesülethez különösen a földmívelési ministerium részéről.

A *Gazdakör*, elnökét Somssich Pált, a ki keletkezésétől fogva kitartó buzgósággal vezette, alig élte tul; 1891. nov. 1-ig állott fenn, a mikor feloszolván, hagyatékvagyonát az egyesületre szállott.

Az országos méhészeti egylet önkormányzatának megtartása mellett, 1889-ben szakosztályképp olvadt be az Orsz. Magyar Gazdasági Egyletbe. Ugyanezt cselekedte a halászati egyesület. Hasonló forrásból keletkezett a baromfitenyésztési szakosztály.

## 20. §. Szövetkezetek.

Igen fontos működése az egyesületnek: a gazdasági szakba vágó különféle szövetkezetek alakítása. Az egyesület kebelében alakult és azzal szoros kapcsolatban állott első ily szövetkezet volt a *budai pinczeegylet*, a mely a hetvenes évek végén alakulván, helyisége a budai vinczellér-iskolában volt. Azonban az hamar feloszlott, t. i. 1881-ben, mikor a földmivelési miniszterium a vinczellér-iskolát átvette. A feloszlott szövetkezettel kapcsolva volt egy czémenthordó-szövetkezet, mely a vinczellér-iskola pinczében, a raktárolt bor eltartására czémenthordókat állított fel. Ennek kielégítésére a földmivelési miniszter az intézet átvételekor 870 frtot utalványozott.

E feloszlott pinczeszövetkezet után következett még azon 1881-ik évben a: *központi mintapincze-egylet*, mely a borászati kormánybiztos és az egyesület közreműködésével, a földmivelési miniszterium pártfogása mellett keletkezett és többféle változattal ugyan: de ma is fennáll.

Szintén a földmivelési miniszterium pártfogása, miniszteri biztos vezetése és az egyesület közreműködése mellett keletkezett 1882-ben a *központi tejszövetkezet, vagyis tejszarnok*, melynek feladata a fővárost hamisítatlan, egészséges tejjel és tejtermékkel ellátni, egyszersmind közreműködni az országban a hasznos tejjgazdaságok szaporítására. Ez a bécsi tejszövetkezetnek ugyanezen évben tanulmányoztatása után jött létre.

Az egyesület kebelében keletkezett legfontosabb s legéletrevalóbb szövetkezetek közül való a „*Magyar Mezőgazdák Szövetkezete*“. Ez első kezdetét a szövetkezetbe lépett gazdasági egyesületek kapcsolatával vette, mint az előző 19. §-ban már említve is van. Első időben főkép a katonai szükségletek fedezésére szolgáló gazdasági termények szállítása körül kezdett foglalkozni, czime is „Hadseregellátási szövetkezet“ volt, s úgy haladva, terjesztette üzletét általában különféle egyéb szállítványi és beszerzési vállalkozásokra. Kezdett még birtok adás-vevési közvetítésre is kiterjeszkedni. Üzleti hivatalos helyisége több éven az egyesület köztelki palotájában volt, s ott növekedett, mignem 1891. őszén sikerült az egyesület és szövet-

kezet vezérférfiainak oda fejleszteni a dolgot, hogy a szövetkezet kereskedelmi törvényszékieleg czégeztetvén magát, önállóvá vált ki az egyesületből, s 1892. januárban saját czége alatt kezdette meg üzletét. Nemcsak középirtokosaink, hanem nagybirtokosaink is nagy számmal iratkoztak ebbe tagokul, úgy hogy az 1892. jun. 4-iki egyesületi közgyűlésre tett bejelentés szerint, akkor már 330 üzletrészes tagja, 829 üzletrészszel volt a szövetkezetnek. E szövetkezet egyaránt foglalkozik mindenféle fogyasztási cikkek eladásával s beszerzésével, melyekre gazdasági és iparos termelőktől egyaránt bizományt vállal.

Ebben a korban, a M. Mezőgazdák Szövetkezetének erőssé fejlődése előtt különféle műtrágyabeszerző-szövetkezet is állott fenn az egyesület kebelében. Mióta a Magyar Mezőgazdák Szövetkezete megerősödött és önállólag czégeztette magát, azóta e többféle szövetkezetek üzlete nagy részben emerre ment át.

#### *21. §. Véleményezések, megvitatások, előterjesztések s eszközések.*

Báró Kemény Gábor földmivelési minisztersége óta rendszeressé vált a földmivelési miniszteriumban, hogy a miniszteriumnak a mezőgazdaságra vonatkozó fontosabb ügyei és intézkedései közöltetni szoktak az Országos Magyar Gazdasági Egyesülettel; egyszersmind a miniszterium a fontosabb tárgyakban meg szokta kérdezni és hallgatni annak véleményét; vagy meghívni azt szaktanácskozmányra; sőt a földmivelésin kívül, a többi miniszteriumok szintén nem ritkán intéznek közleményeket s kérdéseket hozzá; és a szakosztályi s választmányi gyűléseken rendszeren csoportosan fordul elő, a miniszteriumokkal való efféle érintkezés sorozata. Az Országos Magyar Gazd. Egyesület saját kezdeményezésére vagy a szövetségbe lépett vidéki gazdasági egyletek, sőt egyes egyének megkeresésére is, szintén gyakoriak az egyesület felterjesztései a miniszteriumokhoz, első sorban különösen a földmivelési miniszteriumhoz, melyek többször a törvényhozáshoz is intéztetnek; valamint a közokulás céljából tett véleményezések, megvitatások is gyakoriak.



Legyen elég az ide tartozó mozzanatok közül csak a főbbeket érintenem, melyekből az egyesület működésének változatossága is e tételek körében mintegy kidomborodik.

1880-ban a földmívelési miniszterium a ménesbirtokok valamelyikén merinó törzsnyáját akarván felállítani, e tárgyban a miniszteriumban tartott szaktanácskozmányon két küldöttel vett az egyesület részt. Hasonló részvéte volt az országnak gabonatermő-kerületekre osztása felett folyt szaktanácskozmányokban, a borkerületek és borvidékek térképének elkészítésénél. Ugyiszintén részt vett az erdőtörvény életbeléptetése érdekében, annak mezőgazdasági és kezelési szempontból való megbirálásában.

1881-ben a földmívelés-, ipar- és keresk. miniszterium által a sulymértékeknek a szakkereskedelemben való behozatala, a pénzügyminiszter által a szeszadó tárgyában összehívott értekezleten, majd az ipartörvény revíziója felett tartott szaktanácskozmányban vett részt; azután a német birodalommal kötendő vám szerződésre nézve adott véleményt; a közigazdasági szakosztály a csanádmegyei s általában a kincstári telepítvényesek, a felvidéki kivándorlás és a gr. Chotek-féle öntözési telep ügyével foglalkozott behatólag és e tárgyakban szakvéleményt terjesztett fel a miniszteriumhoz. Gróf Keglevich István mozgatására ismét a szeszadó reformja jött beható tanácskozás alá. A szövetkezeti szakosztály kidolgozta: a) a hitelszövetkezetek, b) a talajjavítási, c) gépbeszerző, d) borértékesítő, e) tejtermelő és tejértékesítő szövetkezetek alapszabályait.

1882-ben a győr-vármegyei gazdasági egyesület a kölcsönös állatbiztosítást sürgetvén, e felett kért pártoló véleményt, mely azonban a kérdésben forgó ügyre nézve nem kedvezőleg ütött ki. Tárgyaltatott a Franciaországgal kötendő kereskedelmi szerződés. Ismét gróf Keglevich István mozgatására, a ki ekkor a szőlőmívelési szakosztály elnöke volt, a borértékesítő szövetkezetek alakítása felett folytak tanácskozások, a melyek 1883-ra is áthatottak, a mikor azok a bortermelők szövetkezetének létrejövetele által tesztet is öltöttek. Ugyanezen

időről valók a gazdasági s iparstatistikai adatok gyűjtésére történt megállapodások.

1884-ben a fővárosi élelmezési kérdés, vásárcsarnok, vágómarha-vásár voltak beható tanácskozások tárgyai. Báró Kemény Gábor, már akkor közlekedési miniszter felhívására, a közlekedési tanácsba küldött az egyesület a gazdasági érdekeket képviselő bizottsági tagokat. A jószágrendezési szakosztálynak pedig igen beható tanácskozásai voltak a jószágrendezés helyes elveinek megállapítása felett, mely ügybeli megállapodásait az egyesület: „Eszmecserék a jószágrendezés kérdésében“ czim alatt kinyomatva bocsátotta közre.

1885-ben indokolt előterjesztés történt a közoktatási miniszterhez a gazdasági tudományoknak a papnevelő és tanítóképező intézetekben való taníttatása végett, hogy a papok és tanítók a népnek mezőgazdasági legterjedtebb foglalkozásában is tanácsadói lehessenek. Az ugyanez évi országos kiállítással kapcsolt két kongresszuson kívül szintén 1885-ben még két kongresszust tartott egyesületünk. Ezek egyike a műtrágya-értekezlet, másika a dinnyetermelők értekezlete volt. A műtrágya-értekezlet célját a műtrágyákkal, a modern termelés ezen új eszközeivel való kísérletezés szervezése s ekkép azon sötétség eloszlatása képezte, a mely azok értékét illetőleg ma is uralkodik. A kísérletezés elvei meg is lettek állapítva. A dinnyetermelők értekezlete a kivitel viszonyaival foglalkozott.

Ismét előterjesztés történt a Romániával való kereskedelmi szerződés tárgyában. A mint kitűnik, az egyesület a kereskedelmi szerződések ügyével előbb is többször foglalkozott; a miniszterium szintén rendesen kért e tárgyban véleményt az egyesülettől. Különösen mindig behatólag hozzászólott ez az Ausztriával ujitott vám és kereskedelmi szerződéshez. De különösebb figyelve és befolyása e tárgyra mégis főképp itt kezdődik. A közigazdasági szakosztály ekkor igen részletes előterjesztést dolgozott ki és terjesztett fel a miniszteriumhoz, a romániai kereskedelemre, valamint az Ausztriával fennálló vám és kereskedelmi szerződés javítására nézve is. Az állattenyésztési szakosztály a pozsonyi marhavásár ügyében tartott szak-

tanácskozmányt. Gróf Károlyi Sándor indítványára tárgyalatott és sürgettetett a különféle gazdasági és kísérleti telepek felállítására, magtermelési, műtrágyázási, különféle kikészítési kísérletek tételére, mint a milyenek külföldön többfelé, kivált gazdasági tanintézettel kapcsolatban is hasznos gyakorlatban vannak. A megalkotandott mezőrendőrségi-, állategészségügyi törvény-, a gyümölcsszállítási tarifa és a dohánytermelők kívánságai tárgyában hasonlóképp előterjesztések adtak a miniszteriumhoz.

Ugyanezen 1885-ik évben a Gazdakörben is számos értekezés volt; nevezetesen: a jószágrendezés kérdéséről-, a délmagyarországi kisbirtokosok helyzetéről-, a növénytermelési kísérletek rendszeresítéséről-, az értékesítési és fogyasztási szövetkezetekről, az állattenyésztés mai helyzetéről és jövő irányáról stb. folytak az értekezések.

1886-ban a műtrágya-ügyben még részletesebb tárgyalások, tervezések és eszközlések folytak egyesületünk körében, mint az előző évben. Ezeknek ekkor egy, a közönség használatára sajtó útján kibocsátott *műtrágya-használati utasítás* is lett az eredményök. Dinnyetermelő és kiszállító szövetkezet alakításán dolgozott az egyesület. Terjedelmes emlékirat terjesztetett a pénzügyminiszterium elé a dohánytermelés és beváltás javítása tárgyában. A vasuti szállítási dijszámítások körül, a gazdák hátrányára főképp a szakismeret és az ügy körül való jártasság hiányából felmerülni szokott sérelmek orvoslása végett tarifa-tudakozó iroda állított fel az egyesület helyiségében; a közlekedési miniszterium tarifa-bizottságába pedig ott a gazdasági érdekek képviselésére, az egyesület részéről szakbiztos küldetett.

1887-ben egyesületünk a földmivelési miniszterium által kidolgozott mezőrendőrségi törvényjavaslatot beható tárgyalás alá vette, s ezenkívül a miniszter által e tárgyban összehívott szaktanácskozmányban is igyekezett nézeteit érvényesíteni, a mi sok részben sikerült is neki. Hasonló előzékenységgel találkozott a pénzügyminiszter részéről a dohányjövédéki törvény előkészítése körül és a szeszdó-törvény tárgyalásánál. Foglalkozott a regalemegváltás kérdésével. Hasonlóképp foglalkozás

tárgyaiul szolgáltak a: művaj, borhamisítás, pozsonyi marhavásár, a gabona-tözsdejáték, mely a soproni gazdasági egyesület beadmánya következtében vetetett fel, a talajjavítási hitel, vízlecsapoló társulatok, vízjog, a mezőgazdasági kamarák ügye, melyet a torontálmegyei gazdasági egyesület beadmánya hozott szőnyegre, a ló kivitel tilalma, a hatvani cukorgyár által felvetett közlekedési tarifa, a vándorgyűlésekkel kapcsolt kiállítások eszméje. Kvassay Jenő felolvasást tartott a vízöntözés kérdésében.

Szintén az 1887-ik évben felmerült tárgyak: tárgyalások s tervezetek állandó kiállítási és állatvásári csarnok, és terület felállítására a fővárossal; zab és buzamag-javítási kísérletek, ismertetések ezek felett; a lentermelés hanyatlása okainak kutatása, a titkár tanulmányutja e végett Csehországban, előterjesztések s ismertetések; a gyapju súlyegységének a régi 56 kilós mértékről, czélszerűség tekintetéből 50 kilósra változtatása ügyében, a Szécsény-vidéki gazdasági egyesület felhívására; módosítások az eddigi kiállítási szabályzatokon abban az irányban, hogy a bíráló csak a minőség javítására, hanem arra is hárson, hogy a kiállításon és a kiállítás által vásárt is nyerhessenek a kiállítók; a husforgalmi kérdés tanulmányozása és megvitatása úgy a bécsi, mint a budapesti piacon; a gyümölcsfajok helyszínelése, térképezése, hogy melyik vidéken, melyek a legalkalmasabbak; a fajok szabatos leírása, nomenclatura.

1887 aug. 25-én és az erre következett napokon az Országos Méhészeti Egyesület által Székes-Fehérvárott tartott méhészeti vándorgyűlésen vett az egyesület részt.

1888-ban kiküldöttei által a kolozsvári tenyészállatvásáron, ugyanezen évben: az Országos Erdészeti Egylet körmőzbányai és az Erdélyi Gazdasági Egylet deési vándorgyűlésén képviseltette magát. Szintén 1888-ik évi eszközlesek: ismét foglalkozás Budapest főváros élelmezési kérdésével, kivált a hus, liszt és péksüteményi árak tekintetében; részvétel a miniszteriumban a művaj-törvényjavaslat iránt tartott szaktanácskozásban; előterjesztés a káli sók behozatalának fontossága

és könnyítése tárgyában; megújított tárgyalások a fővárossal a városligetben állandó tenyészvásár és kiállítási helyiség állítása felett; részvétel a Pécsen 1888 aug. 15-ikén tartott philoxera-kongressusban s jelentés e felől; ugyanott a kertészeti kongressuson. A dohánytermelési szakosztály, illetőleg külön kiküldött bizottság felirata a pénzügyminiszterhez. Budapesti marhavásár ügyében felterjesztés a közlekedési miniszterhez.

1889-ben, tárgyalás s előterjesztés a dohánytermelő gazda és a dohánykertész közt való viszony szabályozása iránt. Felelet a párizsi nemzetközi kongressus kérdéseire. Ennek francia nyelvre fordítására 400 frt szavaztatott meg. Részvétel a Duna-Odera-csatorna bizottságában. Dávid Alajos és Rhorer Ferencz kiküldöttek, mint egyesületi hivatalos képviselők jelentése a bécsi gazdasági egyesület közgyűléséről. Aczél Péternek, mint a franciaországi szőlőszeti tanulmányut vezetőjének jelentése a tanulmányutban résztvettek nevében az 1889 decz. 14-iki választmányi gyűlésre.

1890-ben védekezési tárgyalás és előterjesztés Oláhország azon híresztelése ellen, hogy a magyar buza sikértartalmában veszített, mely külföldi kelendősége ellen irányult. Tárgyalások és megállapodások a felett, hogy: a gabonavásárokból (értve az ezen időtájon több éven át Budapesten és Bécsben tartatni szokott kiállítási közvásárokból) eddigelé több volt a termelő hátránya, mint a haszna; ezek a vásárok inkább csak mintakiállítások szerepével bírtak, s a kelendőség emelésére nem szolgáltak; mert az árakat rendszeren lenyomták, melylyel a gazdának ártottak s csak a kereskedőknek használtak; a gazdákra nézve előnyösebb az ily vásároknál, a külföldi termelési adatoknak összegyűjtése és gyors közlése, hogy abból tájékozást szerezhessenek maguknak. Előterjesztések és kifejtések a marhavásárok rendezésének alappontjaira nézve. A közgazdasági szakosztálynak a miniszteriumhoz felterjesztett jelentése a mezőrendőrségi törvény tárgyában. Ugyancsak a közgazdasági szakosztály beható véleménye a romániai kereskedésről. A kisbirtokosok statistikájának sürgetése. A bortörvény felett. Küldöttekkel részt vett az egyesület a földművelési

miniszterium által az országos lótenyésztési ügyek jövő vezetése alapelveinek s irányának megállapítása végett 1890 május 5-én tartott szaktanácskozmányban.

22. §. *A Nemzetgazdasági egyesület beolvadása az Orsz. Magy. Gazd. Egyesületbe és az iskola-takarékpénztárak.*

A Nemzetgazdasági egyesület 1875-ben önálló egyesület-kép keletkezett, 5 frt évi tagságdíjjal, főkép a közgazdasági, statistikai, társadalmi ügyek mozgatására s az idevaló eszmék terjesztésére. Elnöke volt Korizmics László, alelnöke id. Hajós József, titkára keletkezésekor dr. Matlekovics Sándor, azután Galgóczy János, pénztárnoka Galgóczy Károly, a kire utóbb a titkárság is átment.

1876-ban »Nemzetgazdasági Közlöny« czim és Galgóczy Károly szerkesztése alatt egy közgazdasági folyóiratot adott ki az egyesület, mely azon évben 12 havi füzetben jelent meg, és a tagoknak tagsági díj fejében adatott. Számos közgazdasági felolvasással gazdagította a szakirodalmat, a melyek mig fennállott, a Nemzetgazdasági Közlönyben jelentek meg. 1876. végével megszűnván a Nemzetgazdasági Közlöny, a Gazdasági Lapokkal lépett egyezsége az egyesület akkép, hogy közleményei azokban jelentek meg, és tagsági díj fejében azokat küldötte tagjainak, kedvezményezett árt fizetvén ezért a lapkiadáságnak. Egyebek közt főkép két ügyet mozgatott ez az egyesület igen erélyesen. Ezek egyike: az *iskolatakarékpénztár-ügy*, melynek az öreg Weisz Bernát Ferencz nyugalomra lépett nagykereskedő és kir. tanácsos volt sok áldozatra kész apostola: másika: *a telepítés ügye*.

Az iskolatakarékpénztárak ügyét a sajtó útján, azután az azzal foglalkozott tanítók közt osztott jutalmak által igyekezett az egyesület terjeszteni, mely utóbbihoz a földmivelés, ipar és kereskedelmi, azután a közoktatási miniszteriumoktól is több éven át kapott tetemes segítséget.

1881 mart. 12-iki gyűlésén elhatározta a „Nemzetgazdasági Egyesület“, hogy az Országos Magy. Gazd. Egyesülethez csatlakozik, illetőleg tagjaival annak nemzetgazdasági szakosz-

tályába olvad át, és meglevő vagyonát is annak adja át. Ezt az Orsz. Magy. Gazd. Egyesület megállapított egység szerint, az 1881 ápr. 4-iki igazg. választmányi gyűlésén előzetesen, az ápril. 30-ikin pedig véglegesen elfogadta (lásd 17. §. szakosztályok stb.), mely után a csatlakozás tényleg megtörtént.

Ebből az alkalomból az átcsatlakozott Nemzetgazdasági Egyesület következő vagyont adott át az Orsz. Magy. Gazd. Egyesületnek: 1. 2054 frt 96 krt, mint az iskolatakarékpénztári osztály külön vagyonát, azzal a rendeltetéssel, hogy ez továbbra is az iskolatakarékpénztárak terjesztésére kezeltesék és fordittassék. E vagyon állott az átadáskor: 10 db. Lloyd és Börzeépületi 100 frtos részvényből, és 1054 frt 96 kr. takarékpénztári betétből és készpénzből, 2. 1684 frt 42 krt, mint egyleti vagyont, bankutalványban és takarékpénztári betétben, oly rendeltetéssel, hogy ebből 1500 frt töke kiszakítottván, azt az Orsz. Magy. Gazd. Egyesület saját részére, a Nemzetgazdasági egyesület czimét viselő és befizetett örök-alapítványkép írja be, a felüleső 184 frt 42 kr.-t pedig a folyó pénztári bevételek közé vegye be.

Ezen egyezség szerint öröklötte át az Orsz. Magy. Gazd. Egyesület a beolvadt Nemzetgazdasági egyesülettől az iskolatakarékpénztárak ügyét, melyet azután külön iskolatakarékpénztári szakosztály és bizottság útján intézett, a mint erről az illető jegyzőkönyvek szólnak.

Az iskolatakarékpénztárakról, az átvétel első évében, az 1881 nov. 16-iki igazg. választmányi gyűlésre jelentetett, hogy a lefolyt 1880/1-iki iskolaévben 178 községben, 240 iskolában, 452 tanító foglalkozott az iskolatakarékpénztárral, és 14984 tanuló, 71817 frtot tett abba be. Így az előző évhez képest 82 községgel, 99 iskolával, 229 kezelő tanítóval és 17,170 frt betéttel szaporodott a forgalom. A következő 1881/82 iskolaévben pedig, az 1882 nov. 27-iki választmányi gyűlésre tett jelentés szerint: 354 iskolában, 565 tanító kezelése alatt, 19273 gyermektől 114,817 frt volt az évi takarékpénztári betét. Ebben az évben a kezelő-tanítók közt 2725 frt osztatott ki sorsolás útján, melyet 109 tanító kapott szorgalmi jutalmul 25

frtjával. Az 1883 okt. 10-iki v. gyűlésre jelentetett, hogy a lefolyt iskolaévben 403 iskolában, 810 tanító foglalkozott az iskolatakarékpénztárral, a kik 17508 betevő gyermektől 125,235 frt évi betétet gyűjtöttek.

Azért közlöttük az ügyállást egy pár évről így sorra, hogy annak előhaladása annál világosabban kitesse. Minthogy most már ennyire terjedve volt az ügy; ekkor annak közvetlen továbbterjesztését átkinálta az egyesület a közoktatási miniszteriumnak; az azonban azt az 1883 decz. 20-iki választmányi gyűlésre tett jelentés szerint nem fogadta el.

Sok hátrányára szolgált az ügy terjedésének az, hogy még a tanítók közt is tömegesen találkoztak, a kik abban a véleményben voltak, a mit a sajtó is különféleképen vitatott, hogy az iskolatakarékpénztárak paedagógiai tekintetben ártanak, sok gyermeket tiltott uton való pénzszerzésre, másokat egymás iránt való irigykedésre stb. vezérelnek, úgy hogy többet ártanak az egymás iránt való gyermeki jó érzések eltompításában, mint a mennyit használnak a takarékoság erősítésében.

Hogy ez a kérdés tisztázva legyen, az 1884 márt. 3-iki gyűlésből az igazgató választmány ennek megfejtésére 300 frank pályadíjat tűzött ki, melyből 150 frankot gr. Károlyi Sándor iskolatakarékpénztári szakosztályi elnök, másik 150 frankot, Weisz B. Ferencz ajánlott fel. Erre több pályamű érkezett be; mégis a kérdés utóvégre másodszeri kitűzés után is megfejtetlenül maradt.

Egyesületünk az 1887-ik évig foglalkozott az iskolatakarékpénztárak ügyével. Az 1886 máj. 6-iki közgyűlésen még jelentetik, hogy az 1884/5-ik iskolaévre az ezzel foglalkozó tanítók sorsolás útján való jutalmazására a közoktatási miniszter 2000, a földmivelési pedig 1000 forintot adományozott. Az 1885/6-ik iskolaévről, az 1887 május 22-ikén tartott közgyűlés jegyzőkönyve mellé csatolt igazgatósági előterjesztés szerint azon iskolaévben 397 községben, 581 iskolában, 926 tanító foglalkozván az iskolatakarékpénztárral, az évi betét összege 113364 frtot tett. Az 1888 ápril 15-iki közgyűlésre pedig már az ügy főapostolának Weisz B. Ferencznek halála



jelentetett be. Az ő halála után megszűnt egyesületünk kebelében az ezen ügyvel foglalkozás, miután az ő iskolatakarék-pénztári alapítványa is még életében tett rendelkezése szerint az Eötvös-alapnak adatott át.

**23. §. Rövid kijegyzések a jegyzőkönyvekből abból a korból, melyek az előző §§-okban említve nincsenek.**

*Közgyűlésen mondott emlékbeszédek elhunyt érdemes egyesületi tagok felett.* Az egyesületnek az 1857. évben történt ujjaszervezése óta, az egyesület közgyűlésén az 1878 február 24-én mondatott az első emlékbeszéd. Ezt Galgóczy Károly mondotta gr. Károlyi György az egyesület egykori elnöke felett. A második emlékbeszédet az egyesület 1882 május 14-iki közgyűlésén, gr. Károlyi István szintén az egyesület volt elnöke és legnagyobb jótévedője felett hasonlóképen Galgóczy Károly mondotta. Ez egész terjedelmében csatolva van azon közgyűlés jegyzőkönyvéhez. A parentált arczképét fia, gróf Károlyi Sándor ajándékozta az egyesületnek, mely a gyűlésteremben rendeltetvén kifüggesztetni, ott az 1883 ápril 30-iki választmányi gyűlésen lepleztetett le. A harmadik emlékbeszédet az 1887 május 22-iki közgyűlésen, Korizmics László egyesületi alelnök felett, dr. Rodiczky Jenő tartotta, arczképleleplezési ünnepélyességgel. Ezen emlékbeszéd hasonlóképen egész terjedelmében hozzá van füzve a közgyűlési jegyzőkönyvhez.

*Az egyesület részére tett adománykép,* az 1880 ápril 3-iki választmányi gyűlésre tett bejelentés szerint Tóth Lőrincz 15 db. könyvet adományozott az egyesületi könyvtárnak. A május 25-iki választmányi gyűlésen jelentetett be, hogy József cs. és kir. főherczeg az egyesület részére 500 frtos alapítványt tett, az október 31-én pedig, hogy gr. Sándor Mór ugyanannak végrendeletileg 3000 frtot hagyott. 1881 nov. 16-án Hoffmann Ágoston tatai lakosnak 200 frtnyi hagyatéka jelentetett be az egyesület részére, mely azonnal be is fizettetett. Folytatólag az 1884 jan. 31-iki v. gyűlésen Érkövy Adolfnak 225 frt, az 1886 decz. 6-iki v. gyűlésen Tanárky Gyulának 2 db. tiszai és szegedi nyereménykölcson-sorsjegy és 1 db. magyar jel-

záloghitelbank-kölcsönkötvény, az 1889 május 27-iki v. gyűlésen Hell Ödönnek 200 frt végrendeleti hagyománya jelentetett be az egyesület részére. — 1888-ban dr. Szelényi Lajos tápiószelei birtokát, 400 holdon felül, az Orsz. Magy. Gazd. Egyesületnek adományozta egy mintagazdaság és tanintézet létesítésére; 1890 okt. 20-iki v. gyűlésre tett jelentés szerint: Razgha Elek és Holczer Róza hitestársak végrendeletileg 200 forintot hagyományoztak az egyesületi alap nevelésére.

1880 május 25-ikén tartott választmányi gyűlésen gróf Széchényi Pál ajánlatára, báró Ramaszkán galicziai birtokos az egyesület tiszteleti tagjává választatott azzal szerzett érdeméért, hogy midőn a földmivelési miniszterium, a bécsi és párisi kiállításokon tett tapasztalatokból meggyőződván, különösen a magyar közönséges husbirkafaj javításának szükségéről, az e célra elhatározott keresztezés eszközléséhez, tőle 20 hágó kost, 20 kosbárányt és 20 anyabirkát vásároltatott, akkor az ennek ára fejében esett 1850 frtot nem tartotta meg magának, hanem azt visszaajándékozta oly rendeltetéssel, hogy abból 6 ösztöndíj alkottassék oly 6 magyar ifju számára, a kik Allgauban sweiczerosokká képeztetvén, egyuttal a sajtkészítésben is kellő ismereteket szereznek.

1882 márcz. 23-iki választmányi gyűlésen jelentetett, hogy Bakó János borsodmegyei heő-papi hagyatékára nézve az özvegygyel akkép történt 3000 frtban a kiegyezés, hogy ez az egyesületi pénztárba be is fizetett összeg, egy istvántelki alapítványra fordittatván, arra, mig az özvegy és leánya él, azok tegyék a kijelölést, a kettőnek elhalása után pedig, a kijelölési jog az egyesületre szálljon.

1883. márcz. 31-én tartott rendkívüli igazgató választmányi gyűlése határozatából, melyen III Majláth György országbirónak Budán a várban, lakásán történt meggyilkoltatása bejelentetett, egyéb intézkedései közt, ugy gyászolta meg az egyesület a boldogultat, hogy azt a széket, a melyen az egyesületi gyűléseken rendszeren ülni szokott, fekete gyászszal bevonatta, és egy évig üresen hagyta.

1884 ápril 28-iki választmányi gyűlésen jelentetik, hogy

az egyesület kifizetvén az első hazai takarékpénztárnál még 1851-ben felvett s addig bekebelezve volt kölcsöntartozásának 6000 ftos utolsó részletét, ezzel bekebelezve volt terheitől egészen megszabadult.

### HARMADIK SZAKASZ.

#### Legujabb korszak 1891-től 1897-ig.

##### *24. §. Ismét változott erők, változott működési irány és szellem.*

Ez a korszak gróf Dessewffy Auréllal az élén, az előző elnökséggel és igazgató választmányynyal indult ugyan meg, a mely az 1894 okt. 28-án történt általános új választásig, időközi csekély változással megmaradt: mégis az egyesület életében már a korszak kezdetén, 1891-ben érezhetőleg sok változás történt.

Igazgatóul, Ordódy Lajos kilépésével, Forster Géza, a mostani igazgató választatott meg, a ki 1891 márczius 1-én foglalta el állását, mellette első titkáruul Baranyay István, másodikul Baross Károly maradván. A „Gazdasági Lapok“ helyett pedig, a melyeket Ordódy elvitt magával „*Köztelek*“ czim alatt, új szaklapot, új egyesületi közlönnyt indított meg az egyesület, mely az 1891-ik évi októberi évnegyeddal kezdette meg pályafutását. Baranyay István azonban már 1891-ben leköszönt titkári állásáról.

E leköszönések és változások a hivatalokban és ügybeosztásban is lényeges változást és személyzetszaporitást idéztek elő.

Az igazgató választmány az első titkári állás megszüntetésével, az ügymenetnek megfelelőleg két egyenlő rangu titkári állást szervezett; az egyiket az ügyvezetés, a másikat a szerkesztés számára. Ügyvezető-titkáruul: Szilassy Zoltán, a m.-óvári m. kir. gazd. akadémia segédtanára választatott. Ugyanebbe az osztályba szerveztetett egy segédtitkári állás, a melyre ifju Paikert Alajos, egyetemi tanársegéd lett alkal-

mazva. Szerkesztő-titkár lett: Baross Károly, mellette társszerkesztő: Rubinek Gyula.

Ekkor a hivatalnoki személyzet következőleg állott: *Az ügyvezetésnél*: Igazgató: Forster Géza, ügyvezető-titkár: Szilassy Zoltán, segédtitkár: ifj. Paikert Alajos, pénztáros: Tóbisch Ede, könyvtáros Girókuthy Ferencz, törzskönyvvezető és kiadó: Wilfing Nándor, gyakornok: Buday Barna, irnok: Hegedüs András, vinczellér az Istvántelken: Fodor Lajos. *A szerkesztőségénél*: a szerkesztésért és kiadásért felelős: Forster Géza; szerkesztő-titkár: Baross Károly, társszerkesztő: Rubinek Gyula, kiadó: Elek Emil, belmunkatárs: Braun Ignác, gyorsíró: Pollner Kálmán.

A munka és személyzet ily szaporodása s beosztása az egyesület hivatalos helyiségeinek átalakítását és szaporítását is szükségessé tette.

E célból az előbb a muzeum helyiségéül szolgált termék egyrésze a „Köztelek“ szerkesztőségének és kiadó hivatalának, másika az ügyvezetési iroda szaporítására adatott át. Sőt csakhamar az első emelet utczai homlokzatán volt elnöki szoba és gyűlésterem is az irodahelyiséghez foglaltatott, a választmányi és közgyűlések pedig áttétettek a nagyterembe, a mely előbb a muzeum és kiállítások helyiségéül szolgált, a mely mellett levő udvari helyiségekben azután olvasóterem és a szakosztályi gyűlések számára szolgáló helyiségek is rendeztettek.

Működésének fősúlypontját az érdekképviselőre igyekezett az egyesület fektetni, mely irány főképp az 1893-ik évre domborodott ki, miután 1891-ben az istvántelki tanintézet és majoros gazdaság is megszűnt.

1891/2 óta „Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület Évkönyve“ czim alatt évenként egy önálló művet ad ki az egyesület, melyben évi működésének főbb mozzanatai vannak ismertetve. E történelem ezen harmadik szakaszának főanyagául szintén az így évenként sorra folyó Évkönyvek szolgálnak.

Alapszabályait egyesületünk ezen időszakban eddig kétszer változtatta. Jelesen 1892 július 26-ig a régi alapszabályok úgy

voltak érvényben, a mint azokat az 1871 febr. 26-án és 1882 május 14-ikén tartott közgyűlésen elfogadott módosítások szerint, a földmivelés-, ipar- és kereskedelmi m. kir. ministerium 1882 jun. 22-én 22,870. sz. a. megerősítette. Ezek helyett az 1892 jun. 4-ikén tartott közgyűlés, a körülmények szerint egészen átdolgozott új szöveget fogadott el, mely a m. kir. földmivelési miniszterium által 1892 jul. 26-án 39,276/IV. 11/12. szám alatt lett helybenhagyva; végre az utolsó változás az 1897 febr. 17-diki közgyűlésből történt, mely szerint az egyesület a szövetkezetbe lépett gazdasági egyesületek végrehajtó-bizottságának teendőit is átvevén, azt címébe is felvette s alapszabályait is a gazdasági érdekek képviselőjének hangsúlyozása mellett, egészen ezen szövetkezeti egybeköttetés kívánalmái szerint változtatta.

**25. §. A „Köztelek“ gazdasági szaklap, mint egyesületünk közlönye s tagjai szaporításának főeszköze.**

A „Köztelek“ gazdasági szaklap, mint egyesületünk közlönye, az 1891-ik évi októberi évnegyeddal indított meg akkép, hogy az az egyesület alapító és évdijas tagjainak, a tagságdíj fejében, előfizetési díj nélkül küldessék.

Ily módozattal a leghathatósabb eszköze lett az az egyesület tagjai szaporításának.

Az 1891 máj. 10-én tartott közgyűlésre tett hivatalos jelentés szerint, akkor az egyesület élő alapító tagjainak száma 401, az évdijasoké 834, együtt 1235 volt. Az 1892 jun. 4-iki közgyűlésre tett jelentés szerint, mely már a „Köztelek“ hatása alá esett, volt az alapítók száma 406, az évdijas tagoké 1220 együtt 1626, tehát évi szaporulat 391, mely nagy részben a „Köztelek“ hatására esik. Hogy e hatás a későbbi években még nagyobb mértékben nyilvánult, kitetszik onnan, miszerint folytonos évi emelkedés mellett, az 1896 január 18-iki választmányi gyűlésre tett igazgatói jelentés szerint, levonván az időközben elhalt, vagy kilépett tagok számát, akkor az egyesületi tagszám már 415 alapító, 2344 évdijas, együtt 2759 volt, melyből a 4 év alatt mutatkozó 1133 szaporulat, ha nem

is egészen, mert a működés általános élénkülésének, a kongresszusoknak és az ezredéves ünnepélyeknek is csakugyan volt hatásuk: de tulnyomó részben a „Köztelek“ hatására esik.

A „Köztelek“ nem tisztán mezőgazdasági szaklap; hanem általános és különleges közgazdasági, pénzügyi, ipar- és kereskedelmi kérdésekkel is behatólag foglalkozik, hogy pótolni segítse a hiányt, mely irodalmunkban eddig a közgazdasági és társadalmi téren is általában mutatkozik. A lap külön rovatot szentel: a gazdasági jognak, a mezőgazdasági vegytannak, növénytantak, az állategészségi ügynek stb. Mellette, a földmívelési miniszterium segítségével „Baromfiak“ című szaklap melléklet is jelenik meg, mely utóbbit az egyesület a baromfitenyésztési szakosztály külön tagjainak szintén tagságdíjuk fejében díjtalanul adja.

*26. §. Az Istvántelki tanintézet megszűnése s az Istvántelek és az istvántelki alapítványok mostani állása.*

Az Istvántelki majoros gazdákat és munkavezetőket képező tanintézetben az 1891-ik évvel folyt le az utolsó tanfolyam. Ekkor: 9 harmad, 10 másod, szintén 9 első éves, összesen 28 növendék volt az intézetben.

Az intézet feloszlatása, megelőző rendkívüli közgyűlés határozatára, gróf Károlyi Sándorral kötött, és az 1892-ik évi június 4-iki rendes közgyűlésen bemutatott egyesség szerint akkép történt, hogy az egyesület az Istvántelekből, a melyet a fentebb már több helyen tett kifejtések szerint, csak haszonélvezetre birt gróf Károlyi Istvántól, az, előbb már átadott részlettel együtt, 120 holdat bocsátott a gróf Károlyi Sándorné pártfogása alatt álló budapesti első gyermekmenhely egyesület használatába azzal a világos kikötéssel, hogy ott a gyermekmenházzal kapcsolatban, egy kertészképző tanintézet állitassék fel. Ennek ellenében gróf Károlyi Sándor, mint rendelkező örökös, az Istvántelek területéből 30 holdat, ennyire kiegészítve azt a részt, a melyen a miniszterium által felállított vészmentes szőlőtelep állott, öröktulajdonul bocsátott az egyesület birtokába, csupán azt kötvén ki, hogy ezen terület 15 év

leforgása előtt az egyesület által feldarabolható és eladható ne legyen. Ezen kívül a Budapesti első gyermekmenhely-egyesület az átvett istvántelki részen volt befektetésnek és leltárnak megváltási áraban 20,000 frtot kötelezett az egyesület részére évi 1000 forintos részletekben fizetni, időközi ötszázalékos kamatokkal együtt.

Ezzel az egyezséggel két czélt ért el az egyesület. A telek főrészének kertészképző intézet részére átadásával érvényesítette azt a czélt, a melyet néhai gróf Károlyi István a teleknek haszonélvezetre adományozásával kikötött; 30 holdnak szabadrendelkezésü tulajdonul megnyerésével pedig, azonkívül is anyagi nyereséghez is jutott, hogy a volt istvántelki tanintézet költségeitől megszabadult, és a befektetési felszerelés s leltár váltságdíjában 20,000 frt tőkét is kapott.

Az ekkép tulajdonul kapott 30 hold földterület, Budapest főváros határszélében oly terjeszkedési vonalon fekszik, a hol e területnek részletes felosztás utján is nagy áremelkedése és jövője van. Most a terület 36,000 frttal van felvéve az egyesület vagyonmérlegébe, melynek értékét az is nevelte, hogy a földmivelési miniszterium, az ott létesített vészmentes fajszőlőtelepet a vinczellérházzal együtt díjtalanul bocsátotta az egyesület birtokába és most a vészmentes szőlőtelepet ott az egyesület tartja fen és kezelteti.

A megszünt tanintézet harmadévet végzett növendékei pályára menvén, további intézeti gondozást nem igényeltek, a másod és első éves növendékekről a felosztáskor úgy történt gondoskodás, hogy azok más állami tanintézetbe helyeztetek el.

Pethő Miklós volt intézeti igazgatótól 1000 frt végkielégítési összeg kifizetésével vált meg az egyesület.

Felosztáskor az istvántelki tanintézet növendékei számára következő alapítványok voltak az egyesület pénztárába befizetve: 1. herczeg Batthyányi Gusztáv alapítványa 3000 frt, 2. özv. Gubicz Andrásné és Schöberl Ferencz egyesített alapítványa 3000 frt, 3. a Bakó János-féle alapítvány 3000 frt, 4. a nagyatádi gazdakör alapítványa szintén 3000 frt, összeg 12000 frt. Ez évi ötszázalékos kamatra továbbra is az egyesület kezelése

alatt maradt, és a különböző alsó gazdasági tanintézetekből folyamadók részére a kiosztás az egyesület igazgató választmányának megszavazása útján, az alapítványi oklevelek intézkedéseinek megfelelőleg történik.

*27. §. Különféle működési főbb mozzanatok.*

Egyesületünk működésére nézve az 1891 május 10-iki rendes közgyűlésre tett igazgató választmányi jelentés a következőket foglalja magában:

„A még csak három év óta működő önálló magyar kir. földmívelési miniszterium, eleintén gróf Szapáry Gyula hosszú éveken át tisztelt elnökünk, később gróf Bethlen András földmívelési miniszterrel élén, mindenkor a legnagyobb előzékenységgel és érdeklődéssel veszi figyelembe a gazdák társadalmi működésének nyilatkozásait, él tanácsukkal, és törekvéseiket úgy anyagilag, mint erkölcsileg támogatja“ (nevezett jelentés 3-ik lap). „Utóbbi időben különös sulyt kívántunk helyezni mindama mozgalmak megindítására, a melyek a gazdaközönség társadalmi együttműködésének szervezése, az állami szakszerű felügyelet létrehozatala a gazdasági ügyekben, és a gazdasági szakértelem terjesztésére nézve szükségesnek látszottak.“ (Jelentés 4. lap.).

E két pont előrajzilag adja meg a működés főirányát. Ez irányban 1891-ben az egyesület az országgyűléshez is felirattal járult s saját kebelében erélyesen megkezdette a foglalkozást a különféle vidéki gazdasági egyesületeknek egymással való szerves kapcsolatával és az érdekképviselő részére egy központnak teremtésével.

Ez idő óta mind a miniszteriummal, mind a kormánnyal s törvényhozással való érintkezésben, és egyéb körben oly tágra fejlett az egyesület működése, hogy azt itt vázlatosan is csak legfőbb mozzanataiban sorolhatjuk elő.

Foglalkozott a gazdasági tanügy ujjaszervezésével, Romániával való kereskedelmi viszonyunk rendezésével, a budapesti árutözsdevel, a consulátusi ügygyel, figyelembe véve ama kedvező kilátásokat, a melyek állatkivitelünk felvirágoztatására



nyújtottak kilátást, állatkereskedésünknek általában, elsősorban különösen a fővárosi állatvásár rendezésével, szemelőtt tartva ennek jövőben nemzetközivé alakításának célját, Budapest vásárterén nem kötelező: de a felek által kényelmükre mindig igénybe vehető vásárpénztár felállításával, husszövetkezetek létesítésével, szövetkezeti export vágóhid állításával, a kereskedelmi miniszter felhívására a kőbányai sertésárjegyzék ügyével, annak az álhirnek megczátolásával, hogy a magyar buza az utóbbi időben sikértartalmából folyvást veszít, a mely a román gabonakereskedés javára löketett a nyilvánosság elé; a fővárosnak egészséges tejjel való ellátásával; a Romániába ezrenként kivándorló székely munkások kérdésével, a sörárpa zsziksikedeése ellen, a szállító hajók megvizsgáztatásával stb.

Az 1891/92-ik évi évkönyv szerint (6-ik l.) egyesületünk törekvéseit nemcsak gróf Bethlen András földmívelési, hanem néhai Baross Gábor volt kereskedelmi miniszter is nagymértékben elősegítette. Mert míg a földmívelési miniszter a gazdaság egyes ágainak fejlesztéséhez és emeléséhez egyesületünk kezdeményező előterjesztéseinek kedvező elintézésével, sokszor egyes célok anyagi támogatásával is hozzájárult: addig a kereskedelmi miniszter ugyanahoz messzejövőre kiható tariffa-politikájával eddig még el nem ért mérvben nyújtott segítséget s azonkívül is egyesületünket mindkettő minden egyes felmerült fontosabb esetben a legnagyobb jóakarattal támogatta.

1891-ben: a Magyar földhitelintézet tiszta üzletnyereményének egyszázalékát alapszabályilag a földmíveléssel kapcsolatos közmívelődési jótékony célokra utalványozván, ez az egyesülettel egyetértőleg a gyümölcsfatenyésztés és gyümölcsstermelés emelésére határozottatott fordíttatni oly módon, hogy az ennek következtében az egyesület rendelkezésére évenként bocsátni szokott 2500 frtból: egy 300, két 200, és tizenhatsz 100 frtos jutalomdíj alakított és tüzetett ki pályázatra olykép, hogy e pályázatban: faiskolákat kezelő, vagy fatenyésztéssel foglalkozó néptanítók és községi faiskolákat kezelő kertészek vehessenek részt. Ezen intézkedés mai napig fennáll, a pályázat évenként folyik, és a jutalmak odaitélése a gyümölcsfatenyész-

tési kormánybiztos közreműködése mellett történvén, a gyümölcs-tenyésztés nem csekély előmozdítására szolgál.

Fontos eredményt ért el ez évben közgazdasági szakosztályunk a kereskedelmi szerződésekre megnyert befolyásával, a melyek körül a miniszterium figyelméből több kívánsága érvényre emelkedett. Erélyesen közreműködött azon hátrányok elhárítására, a melyeket sertés-tenyésztésünk az amerikai sertés behozatala, juhtenyésztésünk pedig a miatt szenvedett, hogy előbb virárgzott juh kivitelünket Franciaország felé, a francia erős védvám teljesen tönkre tette. Annak kimutatásával, hogy a katonaság hus-szükségletének részben sertés, részben juh-hussal való kielégítésénél sem katonai, sem egészségügyi szempontból komoly akadály fenn nem forog, megtette egyesületünk úgy a földmívelési, mint a hadügyi és honvédelmi miniszteriumnál ezen élelmi czikkeknak a katonaság részére alkalmazása iránt szükséges lépéseket.

1892-ben megszűnt az egyesület kertészeti szakosztálya külön tagokkal bővített szakosztály lenni s így tagjául azóta csak az anyaegylet tagjai lehetnek; egyszersmind a diszkertészetet is kihagyta szakköréből.

Ellenben a dohánytermelési bizottság, az 1892-ik évi új alapszabályok alapján szakosztálylyá alakult és az 1893-ban lejárt dohánybeváltási rendelet és a dohánytermelési viszonyok javítása körül sok eredményt fejtett ki.

Ugyanezen évben a lótenyésztési szakosztály az előző évben az országos törzskönyvelő bizottságtól saját kezelésébe vett méneskönyveket az eladó lovak nyilvántartására nézve úgy tökéletesítette, hogy azok alapján a vevők az eladókat szükségletök szerint felkereshessék és feltalálhassák.

1893. febr. 9-én a gazdasági alapos ismeretek terjesztésére és hasznos eszmék ébresztésére népszerű téli előadások kezdettek tartatni a Köztelken, a melyek azóta évenként előre megállapított tervrajz szerint folytattatván, ezen uton sok hasznos ismeret lett közkinccsé téve. Egy téli előadási cyclus rendszeren egymás után folytatólagos négy napra terjed, dél-előtti és délutáni előadással. A tárgyak többnyire a gyakorlati

térről vetetnek, de közgazdasági napi kérdések taglalása sincs kizárva. A tárgyak száma terjedelmök szerint több vagy kevesebb. A felkért előadók fizettetnek. Csak például hozom fel, hogy az első 1893. febr. 9, 10, 11, 12-ig tartott előadási körön következő tárgyak adattak elő. A modern takarmányozás Kovácsy Bélától, A répa-termelésről Rovara Frigyesztől, A tuberkulinról, a malleinről és a védőtás bemutatása az állatorvosi akadémián dr. Hutyra Ferencztől, A mezőgazdasági hitel és szövetkezetek Bernát Istvántól, Gazdasági motorok viz-, szél- és petróleum erőre Lázár M. Páltól, A gépkísérleti állomás megtekintése Lázár M. Pál tanár vezetése mellett, A műtrágyázás terén tett legújabb tapasztalatokról Cserháti Sándor tanártól, Védekezés a kártékony rovarok ellen, dr. Horváth Gézától, Egy műtrágyagyár megtekintése Cserháti Sándor tanár vezetése mellett, A tejgazdasági üzem, különös tekintettel a havasi legelőkre Pirkner Jánostól, a központi tejcsernok megtekintése működés közben Pirkner János országos tejgazdasági felügyelő vezetése mellett. Hasonló választékuak a további évi előadások, melyek az Évkönyvekben egész terjedelmökben közölni szoktak.

Felolvasásokkal a rendes téli előadásokon kívül is gyakran foglalkozott az egyesület. Gróf Széchényi Imre 1893-ban Németországban tett személyes tapasztalatai alapján két ülésen keresztül ismertette a porosz telepítési ügyeket és az azoknak nagy arányt biztosító törvényes intézkedéseket, különösen a porosz járadéktörvényt, Linhárd György magyaróvári akadémiai tanár 1895-ben a Franciaországból fellépett gommose bacillaire új szőlőbetegségről tartott felolvasást, mely új veszedelem elhárításával a szőlőmivelési szakosztály is többször foglalkozott stb.

Romániával és Oroszországgal való kereskedelmi szerződések, olasz borvám, idegen búzának Magyarországra beözönlése, mely a magyarországi buzaárakat a termelési költség alá lenyomja s rendkívül ingataggá teszi. Különösen a román búzának örlési engedély mellett behozatala ellen és az örlési kedvezmény eltörlése iránt való sürgetések, melyek azután

több éven át élesen foglalkoztatták az egyesületet, 1893-ban indultak meg. Szeszipar-memorandum.

1894-ben erélyesen folytak a trágyázási kísérletek. Ez évben főképp a rétek, majd a homokos talaju rozsföldek vonat-  
tak kísérletezés alá. Szőlő, rozs, rét, dohány és zöldtrágyázási  
kísérletezésben 96 kísérletező vett részt.

1895. jan. 1. állítottatott fel az egyesület kebelében a vitel-  
díj visszatérítési iroda, segítségül a gazdaközönségnek a vasuti  
szállítások körül való tulterhelések ellen. Francia bor-vám  
és a magyar socialismus ügye. Előterjesztés az egyenes adók  
reformja ügyében. Oroszországba irányuló bor- és szőlőkivitel.  
Husfogyasztási adó reformjának sürgetése, nem darab szám,  
hanem súly szerint intéztetvén a vágó adóztatás. Cselédbizto-  
sítási ügy. Külföldi consulátusok mellett gazdasági attasék  
állításának sürgetése. Káli trágyázási kísérletek. A kainit beho-  
zatalának, mint trágyaszernek, egyesületünk útján való közve-  
titése, Magyar dohányujság, a gyapju auctiók intézményének  
az egyesület erkölcsi támogatás alá vétele, az egyesület részé-  
ről kiküldött bizottsági tagokkal, mely az óta is foly.

1894-ben átiratilag üdvözölte egyesületünk a magyar  
nemzet-koszorus költőjét *Jókai Mórt* ötven éves írói jubileuma  
alkalmából s az ünnepségen küldöttségileg vett részt; hason-  
lókép képviseltette magát a budai várban a disztéren felállított  
*szabadság-szobor* leleplezése ünnepélyén, ez által is igazolva,  
hogy az Országos Magy. Gazd. Egyesület a nemzettel min-  
denkor együttérez és örömeiben bánatában egyaránt osztozik.  
1895. febr. 7-én tartott igazgató-választmányi gyűlésén Tormay  
Béla ministeri tanácsos és választmányi tag indítványára  
*Galgóczy Károly* 50 éves gazdasági írói működéséről tett az  
egyesület jegyzőkönyvi bejegyzést, mely gyűlési ovatio estéjén  
az egyesület számos tagja bankettre jött össze, a hol az egye-  
sület elnöke gr. Dessewffy Aurél, lendületes szavak kíséreté-  
ben, a jubilálnak felajánlott diszes bronz írókészletet nyújtott  
át, mely a következő feliratot viseli:

«*Galgóczy Károlynak 50 éves gazdasági írói jubileumára  
tisztelői: az O. M. G. E. tagjai 1895*».

1896-ban az egyesület tevékenységét nevezetes részben az ekkor folyt millennáris kiállítás s az ezen nemzeti ünnepélylyel kapcsolt ügyek vették igénybe, de az ünnepek közt sem feledkezett meg arról sem, hogy mint az ország első mezőgazdasági testületének, a gazdasági érdekek egyéb képviselésére nézve is mi áll kötelességében. Kiváló alkalmul szolgáltak erre az Ausztriával fennálló szerződési viszonyokban napirenden volt kiegyezések, melyekben a régi viszályoknak javítását gazdasági érdekeink erősen követelték. Egyesületünk egy terjedelmes emlékiratot dolgozott ki e kérdésről, melyet a földmivelésügyi miniszterhez terjesztett be, melyben sok már előbb is vitatott seb orvoslásának szüksége és módja kiemelve van. Továbbá foglalkozási tárgyak voltak: Kartell szerződések hátrányainak elhárítása. Gabona-tőzsde reform. Elemi károk esetén előforduló adóelengedések ügye. Sertésvész. Sertéspiacczok decentralizálása. Az állategészségügy államosítása. A filloxera által elpusztított szőlők felujtásáról szóló törvényjavaslat. A szőlők permetezésére szolgáló azurinhamisítás ügye. A cselédtörvény revisiója.

1897. Ismét a cselédtörvény revisiója. 1897. máj. 20-án általános kihallgatás alkalmával gr. Desseffy Aurél elnök vezetése alatt küldöttségileg köszönte meg az egyesület király ö felségének, hogy a díjlovaglásokhoz évenként tiszteletdíjakat szokott adományozni, ez évben is e célra egy igen szép értékes lovagló botot és agarászostort adományozott. A magyar gazdaszövetség már negyedik vidéki felolvasó gyűlését tartotta Kassán, 1897. jun. 19-én gr. Károlyi Sándor elnöklete alatt.

Szölöszeti tanulmányut 1897. szept. 11-től 20-ig a) a székes-főváros vidékére, b) a Balaton vidékére, c) Szeged-Aradi hegyaljára, Rubinek Gyula egyesületi titkár s Engelbrecht Károly tanár vezetése mellett, mintegy 50 tag részvételével ment végbe. Aradon tartott záró értekezletén, a tapasztalatokról szóló jelentésének nyomtatásban nyilvánosságra bocsátása határozottatott.



### 28. §. *Kiállítások, vásárok és versenyek.*

Legerélyesebb tevékenységet fejtett ki ebben az időkörben is az egyesület a különféle kiállítások, vásárok és versenyek rendezése körül. Budapesten minden évben tartatott lókiállítás, lóvásár, tenyészállatkiállítás és vásár, sörárpa-kiállítás s vásár, gyümölcskiállítás és vásár.

A lókiállításokat és vásárokat rendszeren: a lótenyésztés emelésére alakult (Tattersall) részvénytársasággal rendezte az egyesület. A rendezés az utóbbi időben tavaszi és őszi, azután megkülönböztetve igás-, tenyész- és luxus-kiállításokra és vásárookra is kiterjedt, kapcsolva különféle versenynyel és nevezetes összegű jutalmazásokkal, melyekhez a földmívelési miniszterium, király ő felsége, társulatok, egyletek és egyesek jutalomkitűzése is nagy mértékben hozzájárultak.

A szarvasmarha-, juh-, sertés- baromfi-kiállítások szintén jutalmakkal voltak kapcsolva.

Sörárpa-kiállításaiából többször bécsi és több külföldi kiállításon is együttes mutatványokkal jelent meg az egyesület.

Mióta a gazdasági ügyekkel foglalkozó egyesületek közt a szövethetesi eszme, az érdekképviselet központosítása szükségének érzetével élénkült, azóta a kiállítások, vásárok s versenyek helyének a vidéki egyletek központjával való megosztásán, szóval ezek deczentrálisatióján is különböző irányban dolgozott az egyesület; sőt ez a törekvés az «*Országos Magyar Gazd. Egyesület, ugyanis, mint a gazdasági egyletek országos központja*» 1897. évi legújabb alapszabályaiban alapszabályi kifejezést is nyert.

Rövidség okáért csak néhány példa mindezekre:

1892. július 9—10-én a Felső-tiszavidéki gazdasági egyesülettel együtt Nyiregyházán nemzetközi aratógép-versenyt rendezett az egyesület. Erről körülményes szakjelentés jelent meg az Évkönyv II. k. 99—130. lapján.

1893. ápril 14., 15., 16-án már a X-ik tenyészállat-kiállítás és vásár rendeztetett Budapesten, a Tattersal helyiségekben, az előzőkhöz képest tetemesen emelkedett sikerrel, úgy, hogy a bejelentéseknek száma oly nagy volt, hogy nemcsak

a bejelentési határidőn túl jötteket kellett vissza utasítani, hanem egyes később érkezett nagyobb bejelentéseket, a helyszüke miatt redukálni kellett, sőt a Tattersall társaság által átengedhetett helyiségeken kívül, a sertések és juhok egy részének még külön ideiglenes helyiséget is kellett építeni. Ekkor felhajtattott összesen különféle szarvasmarha 446, juh 478, sertés 191, baromfi 387, galamb 122 db., eladatott szarvasmarha 211 db. 59420 frt, juh 156 db. 14497 frt, sertés 117 db. 5899 frt, faj-baromfi 128 db. 985 frt, galamb 12 db., 64 frt összes árban. E tenyészállatvásár dijaira és költségeire a földmívelési miniszter 4000 frt állami segílyt utalványozott. 1894-ben a XI-ik tenyész-állatvásár szintén ápr. 14—16-án tartatott az előzőhöz hasonló módon és a földmívelési miniszter egyenlőleg 4000 frt segítsége mellett. Dijak voltak, szarvasmarha, *magyar fajra*, bikadij 300, 200, 100, bikaborjudij 100, 50, 25, tehéndij 150, 100, 50, *simmenthali* bikadij 200, 150, 100, bikaborjudij 100, 50, tehéndij 150, 75, üszödj 100, 50, *borzderes* bikadij 200, 50, tehéndij 150, 100, *tájfajták s keresztezések* tehéndij 150, 100, 75, 60, 50, üszödj 100, 75, 60, 50, 40 korona; *merinó juhok* kosdij 100, 80, anyadij 70, 50, *hazai fésüs* kosdij 100, 60, 40, *francia fésüs* kosdij 100, 60, 40, *hazai sertésdij* 250, 150, 100 korona. Kiváló kezdeményezése egyesületünknek ez évben a tavaszi lóvásár, mely május 9-től 12-ig rendeztetett a Tattersall társasággal. Ezen 244 ló jelent meg és pedig 205 magános tenyésztőtől és 39 állami; eladatott 107 és pedig 83 magán és 24 állami, összesen 58545 frt értékben. Elért átlagár magánosoknál 560, az államiaknál 502 frt. Kiosztatott 12 tiszteletdij 3100 korona értékben, melyeket adományoztak József főherczeg, a földmívelési miniszterium, gr. Eszterházy Miklós és a Tattersall részvénytársaság igazgatósága. E vásár iránt nagy érdeklődést tanusított a külföld, első sorban Németország, Románia és Dánia. Ezzel különféle négyes és kettes fogatversenyek, dijlovaglási és dijugratási versenyek is voltak összekötve. 1895. ápr. 5, 6, 7-én tartatott meg a XII. tenyész-állatvásár és kiállítás, később rendeztetett a IV-ik luxu slóvásár.

1893 június 17—18-án a Budapest főváros tulajdonát képező kőbányai mintaszőlő-telepen, a földmivelési miniszterium támogatásával szőlőpermetező-próba, illetőleg verseny rendeztetett. Ezen 37 permetezőgép jelent meg. Ugyanezen év okt. 15-től 31-ig a Magyar Mezőgazdák Szövetkezete közvetítésével tartatott a VI-ik sörárpa-kiállítás és vásár. Gyümölcs-kiállítás és vásár volt a Köztelken ugyanezen év szept. 15-ikétől decz. 1-ig. Ezen részint közvetlen a helyszínen, részint megrendelés útján közvetve 856·79 m.-mázsa különféle gyümölcs adatott el, 8567 frt 05 kr. értékben, és a vásár 72 napja alatt 1732 egyén látogatta azt meg

1894 szept. 1-től 15-ig tartatott a Köztelken a VII. sörárpa-kiállítás és vásár, melyen 30 vármegyéből 107 kiállító 197 kitünő árpamintával szerepelt. Ebből 39 lett kitüntetve. E kitüntetettekhez még 63-at hozzávéve, ekkép 102 mintát az egyesület a berlini sörárpa-kiállításra is kiküldött, sőt ebből ismét 12 mintával a londonin is megjelent, és e mivelet által a sörárpa keresletét külföldön tetemesen emelte.

1895. sept. 1-től nov. 30-ig ismét őszi gyümölcs-kiállítás és vásár tartatott a Köztelken. Ez volt ebből az utolsó, mert az 1896-ik millennáris évben nem tartatván, 1897-ben ennek szerepét az ekkor már megnyitott fővárosi vásárcsarnok vette át. Ugyancsak 1895 szept. 20-tól 30-ig a VIII. sörárpa-kiállítás és vásár folyt le. Ebből az egyesület a bécsi sörárpa-kiállításra is küldött fel egy 41 mintából állott gyűjteményt, melyhez a nyitrai megyei gazdasági egyesület még 30 mintapótlékot adott.

Heller M. és társa által kezdeményezett és a kereskedelmi miniszterium s az Orsz. M. Gazd. Egyesület ellenőrzése alá állított gyapju-árverés az 1895-ik évben szeptember hóban tartatott meg. Ezen árverésen 8245 zsák különféle gyapju került árverés alá. Ebből eladatott 4423 zsák. Sokkal jobb eredményü volt ennél az 1896. jul. 8-tól 10-ig tartott nyári gyapjuárverés, melyen 13,239 zsák gyapju került árverés alá, melyből 7062 zsák adatott el, jelentékenyen emelkedett áron. A gyapju-árverések sikerét biztosítani hivatottak azok a kedvezmények, a melyeket a kereskedelmi és földmivelési minisz-



terek erre vonatkozólag 1896-ban adtak. A kereskedelmi miniszter erre a célra ingyen raktárakat s az árverésre érkező gyapju-küldeményeknek a legmesszebb menő szállítási kedvezményeket engedte. A földmívelési miniszter 4000 frt segélyt adott az árverésekhez. Egyesületünk közreműködésével a gyapju-árverésre vonatkozó üzletszabályok 1895-ben átdolgoztattak és a keresk. miniszter által jóváhagyattak.

1896-ban a millennáris kiállítás miatt külön kiállítások és vásárok nem rendezettek. De kétszer tartott az egyesület burgonya-gépversenyt; az egyiket 1896 ápr. 20—21-én burgonyavető, másikat szept. 25—26-án burgonya-kiemelő gépekkel. Mindenik Vigyázó Sándor gróf rákoskereszturi birtokán történt.

1897-ben ismét felvette egyesületünk a régi fonalat és különösen a folyó 1897-ik év második felében már az új alapszabályok hatása és „Orsz. Magyar Gazdasági Egyesület, ugysis, mint a Gazdasági egyletek országos szövetségének központja“ czim alatt rendezett az egyesület, a Csanádmegyei gazd. egyesülettel és a földmívelési miniszter pártfogása mellett jul. 7. és 8-án, Mezőhegyesen egy kévekötő és marokrakó arató-gép versenyt, a Pozsonymegyei gazdasági egyesülettel, Pozsonyban aug. 22-én, a Borsodmegyei gazdasági egyesülettel aug. 30-án. Miskolczon egy sörárpa-kiállítást, a Komárommegyei gazdasági egyesülettel, a kishéri ménesuradalom területén, okt. 1—2-án rendeztetett egy nemzetközi vetőgép-verseny, okt. 6-tól 8-ig a Tattersall társasággal együtt Budapesten az országos luxusrólvásár; hátra van pedig még a decz. 11-től 13-ig szintén Budapesten rendezendő és díjazásokkal összekötött első hizottállatvásár, mely már előkészítve van.

**29. §. Pályázatok. Könyvkiadó vállalat. Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle.**

Nem lehet dicsekedni vele, hogy egyesületünk ebben az időkörben irodalmi pályázatokkal erélyesen foglalkozott és szerencsés lett volna. E rovatba ez időből mindössze három pályadíj-kitűzést jegyezhetünk fel.

1892-ben a földmívelési miniszterium 1000 frtot adomá-

nyozott egy az *állatbiztosítás kérdését megfejtő pályaműre*. E pályázat az egyesületünk által kihirdetett feltételek szerint 1893. máj. 1-én folyt le. Ekkorra erre 15 pályamű érkezett be. Ezek megbírálására a földmívelési miniszterium és az egyesület kebeléből vegyes bizottság küldetett ki. Ennek tagjai voltak az egyesület részéről: Bernát István, dr. Hutyra Ferencz, Lévy Henrik, Ottlik Iván, Reusz Henrik. A bíráló bizottság a művek átvizsgálása után, a véleményeket két körülbelül egyenlő mű közt megoszolva találván, az 1000 frt díjat két ötszáz forintosra osztotta s annak egyikét Kohn Miksa, az „Assicurazione Generale“ hivatalnok a Triesztben, másikat Szánthó Menyhért a gödöllői m. kir. koronauradalom számtartója művének ítélte oda. Ennek következtében Szánthó Menyhért szolgálattételre a földmívelési miniszteriumba rendeltetvén be, a földmívelési miniszterium Miklós Ödön államtitkár vezetése mellett, elkezdett az állatbiztosítás életbeléptetésével foglalkozni, a tervezetek ki is nyomattak; azonban csakhamar változván a miniszterium, vele ez az ügy lekerült a napirendről.

Ezen kívül még két pályakérdést hirdetett ki az egyesület 1892-ben; egyiket a gazdasági könyvvitel, illetőleg számvitelek kérdésére 1000 frttal, a másikat: a burgonya betegségek ellen való védekezésre nézve 200 frttal. A könyvvitelre 1893-ban 3 pályamű érkezett; miután azonban azok egyike sem felelt meg egészen az ily munkától követelt igényeknek, a díj nem adatott ki, hanem a pályakérdés újra kitűzetett. A burgonya-betegségek ellen való védelmet tárgyazó kérdésre pályamű nem érkezett. E mű megírásával ezért Mezey Gyula, magyar-óvári tanársegéd bizatott meg. A gazdasági könyvvitelre hirdetett második pályázat annyival volt szerencsésebb az elsőnél, hogy a beérkezett pályaművek közt találkozott egy, mely ha a bírálók kedvező ítéletét nem is nyerte meg tökéletesen, de felköltötte a bírálók bizalmát, hogy annak írója utasítással a kívánalmaknak megfelelni képes. Ugyanazért felhivatván az író, ilyenül Suschka Rikárd a magyar-óvári gazdasági akadémia intézője jelentkezett, a ki a művet csak-

ugyan utasítás szerint el is készítette, minélfogva neki az 1000 frt pályadíj ki is adatott. A mű rovatos mellékletei már közkézen forognak, remélhetőleg a folyó 1897-ik évben maga az egész mű is elfogja hagyni a sajtót.

1894. január 1-ével, az 1884-ben alapított s 1887 óta magánkiadásba átment könyvkiadó-vállalat ismét visszajött az egyesület saját kezelése és kiadása alá s azóta az egyesületi könyvkiadó vállalati bizottság felügyelete és Löherer Andor vezetése alatt tovább folyik.

Ugyanezen 1894-ik évben indult meg, a földmívelési miniszterium és a Magy. Tudom. Akadémia segítsége mellett a „Magyar Gazdaságtörténelmi Szemle“, melynek hivatása a magyar mezőgazdasági történet anyagát összegyűjteni és nyilvánosságra hozni. Ebből előbb Paikert Alajos, utóbb Paikert Alajos és Tagányi Károly szerkesztése alatt most már a negyedik évfolyam (1897-ik év) 7-ik füzeté is elhagyta a sajtót.

### 30. §. *Egyesületi könyvtár.*

Egyesületünk könyvtárának ismertetése 1848 előtről az Emlékkönyv II. füzeté 69-ik lapján, a 29. §-ban foglaltatik. Ez igen kisszerű volt még akkor. Az 1857-ik évi új szervezkedés előtt és után, a levéltárral és gyűjteményekkel együtt, a titoknokok kezelték a könyvtárt minden szabályzat nélkül. A hetvenes évek második felében Girókuti Ferencz vette át a könyvtár kezelését, a gyűjtemények, gazdasági s tanszer-muzeumi tárgyak kezelésével együtt. Ő a könyvtárt szaktárgyak szerint osztotta be; az egyes művek sarkait czimjegyekkel látta el és irott sorjegyzéket is készített azokról. Akkor már az egyesületi palota Üllői-uti homlokzatának első emeletén egy egész termet elfoglaló szép terjedelmű volt a könyvtár. Később a nyolczvanas években az irodahelyiségeknek és a könyvtárnak is többször történt részleges rendezésével, még Girókuti könyvtárnoksága alatt áttetett az a középudvarrész nagy terme mellett levő két terembe, a hol az most is van. Itt 1892-ben Kudera Károly egyetemi könyvtárőr által rendeztetett könyvtárnokilag és készítettetett róla egy önállólag kinyo-

matott és az egyesületi tagoknak kiosztott czimjegyzék, a mely rendezés czéljára ebben az évben 1800 frt volt felvéve az egyesület költségvetésébe.

A kinyomatott czimjegyzék szerint akkor 4388 mü, 7034 füzetben vagy kötetben volt a könyvtárban 41 alosztálylyal, melynek első csoportját a szorosán vett gazdasági tudományok 19 alosztálylyal képezik, melyhez ha hozzá vesszük, hogy a harmadik főcsoport, az ugynevezett segédtudományok csoportja szintén tulnyomó részben a gazdasági tudományokat egészíti ki, a hirlapoknak és folyóiratoknak 300-at meghaladó száma pedig főkép a Gazdasági társulatok közlönyeiből áll és hasonlókép a gazdasági ismeretek ügyét mozditja elő: akkor egy teljesen áttekinthető vázlata áll előttünk egyesületünk könyvtárának. Ugyanekkor, a mint már a 22. §-ban említve van, egy olvasó terem is rendeztetett be az egyesületi tagok számára s könyvkikölcsönzési szabályzat állittatott fel, mely a czimjegyzékben kinyomatva olvasható.

Ekkor Girókuti már több év óta fekvő beteg és nyugalomba helyezve levén, a könyvtár kezelése Paikert segédtitkárnak adatott át.

1894-ben az első könyvtári czimjegyzékhez egy pótfüzet járult, mely 1086 mü szaporodást, 1938 kötetben mutat ki, miszerint ekkor a könyvtár állaga már 5474 mü, 8972 kötetel volt, mely 1896-ig ismét 338 müvel, 463 kötetben, 5812 müre, 9435 kötetben szaporodott.

E könyvtár nevezetes része buzgó tagoktól adomány útján került. Kik adományoztak a régi időben könyveket, az az Emlékkönyv II. füzete fentebb említett 29. §-ban s e történelem fonalán több helyen mondva van. Az 1891-től folyó időkörről az egyesületi Évkönyvekben könyvadományozóknak feljegyezzék: gr. Károlyi Tibor, a ki a Krünitz-féle Gazd. Encyclopédia 119 kötetét adományozta, mely adomány által ezen érdekes és nagy becsü gyűjtemény már eddig meg volt példányai teljes kiegészítést nyertek, a Földmívelési miniszterium, Anderegg Félix, Hitschmann Hugó, Forster Géza, Galgóczy Károly, Kodolányi Antal (116 kötetel) Tormay Béla,

a „Hazánk“ lap részv. társaság, Bernát István, Ruisz Gyula, Tettey Nándor, a Lótenyésztés emelésére alakult (Tattersall) részvénytársaság.

Jelentékeny könyvszaporodás került a rendezés közben talált kettős példányokkal történt csere útján. De vásárlás útján is szokott a könyvtár évenként szaporodni, ámbár az egyesület anyagi ereje miatt e célra keveset képes fordítani. Jelesen a lezárt számadások szerint 1892-ben 323 frt 33 kr, 1893-ban 117 frt 56 kr, 1895-ben 329 frt 56 kr., volt e czimen a tényleges kiadás. De 1897-re az előirányzat mégis már 500 frt volt. Az egyesület irodalmi termékeinek más hasonló intézetekkel való kicserélése által szintén szaporodik a könyvtár. Ily csereviszonyban áll az egyesület ez idő szerint: A Magy. Tud. Akadémiával, a Természettudományi társulattal, a Földtani és a Földrajzi társasággal, az Országos statisztikai hivatallal, továbbá: a bécsi, berlini, londoni gazdasági egyesületekkel és folyvást szaporodólag több más intézettel, társasággal s egyesülettel is.

A legközelebb lefolyt 1896-dik egyesületi évben ezen egyesületi könyvtár 293 müvel 380 darabban szaporodott, e közül adomány útján 210 mü, 292 darabban, vétel útján 83 mü 98 darabban került. A legjelentékenyebb adományt a gazdasági egyesületek ezredéves kiállításának köszönheti az egyesület, melynek 134 darabja nagyon becses szaporodást képez. E szaporulattal a könyvtár az 1897 őszi közgyűléshez tett jelentés szerint 6102 müvet, 9815 darabban foglal magában.

***31. §. Az 1894 okt. 28-diki és a folytatólagos decz. 9-diki tisztújító közgyűlés.***

Lejárván az 1888-dik évtől az 1894-dik évig terjedő hat-éves tisztújító évkör, az 1894 okt. 28-diki tisztújító közgyűlésen oly meglepetés történt, a milyen az egyesület hosszú életében még nem fordult elő. Találkoztak az egyesületnek az utóbbi időkben tömegesen szaporodott tagjai közt, a kiknek a folytonosan élénkülő agrármozgalmak nem voltak egészen inyökre, talán némely részben érdekeikkel is ellenkeztek. Az

matott és az egyesületi tagoknak kiosztott czimjegyzék, a mely rendezés czéljára ebben az évben 1800 frt volt felvéve az egyesület költségvetésébe.

A kinyomatott czimjegyzék szerint akkor 4388 mü, 7034 füzetben vagy kötetben volt a könyvtárban 41 alosztálylyal, melynek első csoportját a szorosán vett gazdasági tudományok 19 alosztálylyal képezik, melyhez ha hozzá vesszük, hogy a harmadik főcsoport, az ugynevezett segédtudományok csoportja szintén tulnyomó részben a gazdasági tudományokat egészíti ki, a hirlapoknak és folyóiratoknak 300-at meghaladó száma pedig főkép a Gazdasági társulatok közlönyeiből áll és hasonlókép a gazdasági ismeretek ügyét mozditja elő: akkor egy teljesen áttekinthető vázlata áll előttünk egyesületünk könyvtárának. Ugyanekkor, a mint már a 22. §-ban említve van, egy olvasó terem is rendeztetett be az egyesületi tagok számára s könyvkikölcsönzési szabályzat állittatott fel, mely a czimjegyzékben kinyomatva olvasható.

Ekkor Girókuti már több év óta fekvő beteg és nyugalomba helyezve levén, a könyvtár kezelése Paikert segédtitkárnak adatott át.

1894-ben az első könyvtári czimjegyzékhez egy pólfüzet járult, mely 1086 mü szaporodást, 1938 kötetben mutat ki, miszerint ekkor a könyvtár állaga már 5474 mü, 8972 kötetel volt, mely 1896-ig ismét 338 müvel, 463 kötetben, 5812 müre, 9435 kötetben szaporodott.

E könyvtár nevezetes része buzgó tagoktól adomány utján került. Kik adományoztak a régi időben könyveket, az az Emlékkönyv II. füzete fentebb említett 29. §-ban s e történelem fonalán több helyen mondva van. Az 1891-től folyó időkörről az egyesületi Évkönyvekben könyvadományozóknak feljegyezzék: gr. Károlyi Tibor, a ki a Krünitz-féle Gazd. Encyclopédia 119 kötetét adományozta, mely adomány által ezen érdekes és nagy becsü gyűjtemény már eddig meg volt példányai teljes kiegészítést nyertek, a Földmívelési miniszterium, Anderegg Félix, Hitschmann Hugó, Forster Géza, Galgóczy Károly, Kodolányi Antal (116 kötetel) Tormay Béla,

a „Hazánk“ lap részv. társaság, Bernát István, Ruisz Gyula, Tettey Nándor, a Lótenyésztés emelésére alakult (Tattersall) részvénytársaság.

Jelentékeny könyvszaporodás került a rendezés közben talált kettős példányokkal történt csere útján. De vásárlás útján is szokott a könyvtár évenként szaporodni, ámbár az egyesület anyagi ereje miatt e célra keveset képes fordítani. Jelesen a lezárt számadások szerint 1892-ben 323 frt 33 kr, 1893-ban 117 frt 56 kr, 1895-ben 329 frt 56 kr., volt e czimen a tényleges kiadás. De 1897-re az előirányzat mégis már 500 frt volt. Az egyesület irodalmi termékeinek más hasonló intézetekkel való kicserélése által szintén szaporodik a könyvtár. Ily csereviszonyban áll az egyesület ez idő szerint: A Magy. Tud. Akadémiával, a Természettudományi társulattal, a Földtani és a Földrajzi társasággal, az Országos statisztikai hivatallal, továbbá: a bécsi, berlini, londoni gazdasági egyesületekkel és folyvást szaporodólag több más intézettel, társasággal s egyesülettel is.

A legközelebb lefolyt 1896-dik egyesületi évben ezen egyesületi könyvtár 293 művel 380 darabban szaporodott, e közül adomány útján 210 mü, 292 darabban, vétel útján 83 mü 98 darabban került. A legjelentékenyebb adományt a gazdasági egyesületek ezredéves kiállításának köszönheti az egyesület, melynek 134 darabja nagyon becses szaporodást képez. E szaporulattal a könyvtár az 1897 őszi közgyűléshez tett jelentés szerint 6102 művet, 9815 darabban foglal magában.

*31. §. Az 1894 okt. 28-diki és a folytatólagos decz. 9-diki tisztújító közgyűlés.*

Lejárván az 1888-dik évtől az 1894-dik évig terjedő hat-éves tisztújító évkör, az 1894 okt. 28-diki tisztújító közgyűlésen oly meglepetés történt, a milyen az egyesület hosszú életében még nem fordult elő. Találkoztak az egyesületnek az utóbbi időkben tömegesen szaporodott tagjai közt, a kiknek a folytonosan élénkülő agrármozgalmak nem voltak egészen inyökre, talán némely részben érdekeikkel is ellenkeztek. Az

egyesület főtömege ellen épen a választás előtt hirtelen és csendesen ellenpárt szervezkedett, mely a meglepetéssel, fején támadta meg az egyesület többségét. 102 beadott szavazatból gr. Dessewffy Aurél 46 szavazata ellenében, 53 szavazattal gr. Bethlen András választatott meg elnöknek, a ki kevéssel előbb, a Bánffy-miniszterium alakulásakor letevén a földművelési miniszterséget, amit helyette gr. Festetich Andor vett át, épen Erdélyben volt távol. Az alelnökségre nézve pedig senki se kapván általános többséget, mind a két alelnöki állás üresen maradt. A választmány a régítől kevés változással, 8 híján, megválasztatott.

Ezen esemény nem kis megütközést keltett az egyesület tagjai közt. Gróf Bethlen András, értesülvén a választás lefolyásáról, megválasztatását nem fogadta el.

E miatt az elnök, alelnökök és még hiányzó választmányi tagok megválasztására, 1894 decz. 9-dikén rendkívüli választó közgyűlést kellett tartani, illetőleg a tisztújító közgyűlést folytatni.

Ekkorra oly élénkség fejlett ki az egyesület tagjai közt, hogy e kizárólag választó közgyűlésre, vagyis az előbbinek folytatására, 792 szavazó tag jelent meg. Ebből elnöknek gr. Dessewffy Aurél 590, első alelnöknek gr. Andrassy Aladár 574, második alelnöknek Bujanovics Sándor 568 szavazattal választatott meg. A nyolcz választmányi tagközül elsőnek gr. Bethlen András 513 szavazatot nyert, s ezek közül az utolsóra is 454 szavazat esett.

### *32. §. Az 1895 május 19-től 23-ig Budapesten tartott III-dik gazdakongresszus.*

Egyesületünk körében is beteljesedett az a közpéldabeszéd, hogy: minden actió, reactiót szül.

Az 1895 május 19-től 23-ig tartott III. gazdakongresszusnak nem az a mozgalom volt ugyan közvetlen előidézője, a mely egyesületünk 1894-dik évi tisztújító közgyűlésén az agrarismus ellen nyilvánult, de lényegesen hatott az annak létrejövetele gyorsítására s arra, hogy olyanná alakult az, mint a milyen volt.



Csordultig volt már az elkeseredés pohara, a nemcsak országunkban, hanem egész Európában mindinkább fenyegetőleg súlyosuló gazdasági válság miatt, s gazdaközönségünk hovatovább jobban-jobban átlátta, hogy az ellen a segítséget és orvoslást hiában várja csak panaszkodva és kérve a felsőbb hatóságtól; mert ha sokat tesz is az országgyűlés és kormány, de a válság mértékére, minőségére és orvoslási módjára nézve egymástól eltérő vélekedések közt mégis sokat nem tesz s nem úgy tesz, mint azt a nagy közönségnek különösen ellenzéki, azután a gazdaközönségnek politikai pártkülönbség nélkül független része szükségesnek tartaná és követeli. Elodázhatlanul érezte tehát, hogy magának is az eddiginél többet tennie, még pedig haladéktalanul tennie kell.

Küszöbön állott ugyan a nemzeti millennáris ünnepély, melyre szintén általános gazdakongresszus is volt tervezve: azonban ezt az ünnepélyt sokan épen nem tartották alkalmasnak a gazdasági bajok éles feszegetésére, mások az ünnepély évének elhalasztásában a sürgős ügyre nézve nagy késedelmel láttak, s így a mielőbb szükséges intézkedést kettőzötve sürgették.

Már az 1894-dik év szeptember havában különösen erős mozgalom indult meg e részben. Szabolcsmegyéből, a kiskvárdai gazdakör indította azt meg, az Országos Magyar Gazdasági Egyesülethez 1894 szept. 5-ről intézett előterjesztésével, a melyet azután pártolás végett a szövetségben levő többi gazdasági egyesületeknek és köröknek is megküldött. Erre legelőször is a somogymegyei, azután több megyei gazdasági egyesület és kör egész nyomatékkal ismételte a sürgetést.

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, 1894 okt. 28-diki tisztújító közgyűlésének délutánján tartott igazg. választmányi gyűléséből a szövetségbe lépett gazdasági egyesületek végrehajtó bizottságához tette át a kongresszust sürgető előterjesztéseket. Majd a sürgetésnek az egyesületi tisztújító választással kifejtett nagyszabású gazdatársadalmi mozgalom adott ismét döntő lökést, mely az Országos Magyar Gazdasági Egyesület 1894 december 9-diki folytatólagos tisztújító gyűlését meg-

előző napon gr. Károlyi Sándor elnöklete alatt tartott, magát független gazdák értekezletének nevezett és mintegy 450 tagot számlált gazdagyülésen határozatilag kimondván az országos gazdakongresszus megtartásának szükségét, annak megvalósítására az Országos Magyar Gazdasági Egyesületet és a Szövetségbe lépett gazdasági egyesületek végrehajtó bizottságát hívta fel, s egyuttal az előmunkálatok foganatosítására maga részéről is egy végrehajtó bizottságot nevezett ki.

E felhívásokra az Országos Magyar Gazdasági Egyesület igazg. választmánya 1894 decz. 15-diki gyűlése intézkedésének kapcsán oda fejtett a dolog, hogy a kongresszus megtartása, függetlenül a millennáris nemzeti ünnep határidejétől, s az akkor is tartandó kongresszustól, elhatározatván, annak minél előbb való rendezésére, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, azután a Szövetségbe lépett gazdasági egyesületek végrehajtó-bizottságának és a független gazdák értekezletének kiküldötteiből 1895 január 12-dikén a kongresszust rendező bizottság, gróf Dessewffy Aurél elnöksége alatt megalakult.

E rendező-bizottság a kongresszus megtartásának határidejét 1895 május hóra határozván, az előkészületek intézésében és a kongresszuson való részvételre a magas kormányt is ünnepélyesen meghívta.

A kormány azonban a rendező-bizottság meghívására, annak elnökéhez intézett következő leiratban válaszolt:

„Méltóságos gróf, elnök ur! A III. országos gazdakongresszus rendező-bizottsága nevében folyó évi február hó 8-án 36. sz. alatt, a magyar királyi belügyminiszter urhoz intézett azon megkeresése folytán, hogy a folyó évi május hóban tartandó gazdakongresszuson a kormány is képviseltesse magát, van szerencsém Méltóságoddal tudatni, hogy a magyar királyi kormány a szives meghívást ugyan köszönettel vette, de magát ezen kongresszuson hivatalosan képviseltetni nem kívánja, s további megállapodásait azon időpontra tartja fenn, ha majd a kongresszus megállapodásai s óhajai hivatalos uton fognak eléje terjesztetni. Fogadja Méltóságod kiváló tiszteletem nyilvánítását. Budapesten, 1895 márczius hó 24. B. Bánffy s. k.“

Éz a leirat azt a nevezetességet adta ennek a kongresszusnak, hogy míg az előző két gazdakongresszus mindenike, a kormány vezetésével és pártfogása alatt folyt le, ez e szerint tisztán a gazdatársadalom kezdeményezéséből jött létre, és a kormánynak minden befolyásától teljesen függetlenül nyilvánította bajait, kívánságait, nézetét a bajok szükséges orvoslása körül és hozta határozatait.

Nem lehet helye itt a kongresszus lefolyása egész terjedelmű ismertetésének. Annak története, tárgyalásai és határozatai egyesületünk irodalmi kiadványai közt hat kötetben vannak megörökítve. A ki ezekkel egész terjedelemben megismerkedni akar, oda utalom. Legyen itt elég e hat kötet alapján csak a következő általános ismertetést iklatnom ide.

E III. gazdakongresszus 1895 május 19 től 23-ikáig folyt le Budapesten. Annak helyiségéül a városi vigadó első emeleti termei szolgáltak, a második emeleten is rendelkezésre bocsátott helyiségekkel. Május hó 19-dikén tartatott a megnyitó ülés, melyet estve ugyancsak a Vigadó termeiben ismerkedési estély követett, több mint 600 résztvevővel. A következő napokon, azaz máj. 20., 21. és 22-én délelőtt 1-ig és délután 3-tól 6 óráig öt teremben egyszerre öt bizottság tárgyalt, míg 23-dikán délelőtt a kongresszus zárulése tartatott meg a nagy teremben.

Volt a kongresszusnak 1170 beiratkozott tagja 5 frt tagságdíjjal, azonkívül a tanácskozásokban 69 gazdasági egyesület s egyéb erkölcsi testület képviseltette magát 319 kiküldött taggal. Összes kongresszusi bevétel 7278 frt 50 kr., kiadás 7143 frt 56 kr., bevételi maradék 134 frt 94 kr. Ezen kívül a kongresszus végrehajtó-bizottsága 1895 jun. 7-én tartott gyűléséből a hat kötetre tervezett kiadmányok költségeinek viselésére az Országos Magyar Gazdasági Egyesületet kérvén fel, azt az egyesület 5000 frt erejéig szavazta meg.

Kongresszusi elnök: gr. Dessewffy Aurél, alelnökök: gr. Bethlen András és Melczer Gyula, főtitkár: Forster Géza, titkárok: Rubinek Gyula, Serfőző Géza, Szilassy Zoltán voltak. A megvitatandott tárgyak hat szakosztályra osztattak fel. Ezek rövid ismertetése, a szakosztályok szervezetével, a kiadmányok

hat kötete szerint, mely ekkép a kiadmányok rövid ismertetését is magában foglalja:

*I. kötet:* Az 1895 évi III. országos gazdakongresszus története, szervezete, tagjainak névsora és határozatai. 170 lap. A kongresszus különleges alapszabályai is ebben a kötetben vannak közölve.

*II. kötet:* 267 lap, I. *Mezőgazdasági és szakoktatásügyi szakosztály.* Elnök: gr. Szapáry Gyula, jegyző: Szilassy Zoltán. *Tárgyak:* A) Szakoktatási és kísérletügyi bizottság. Elnök: Kodolányi Antal. Gazdasági szakoktatás, előadó: Szilassy Zoltán, mezőgazdasági kísérletezés szintén az. B) Növénytermelési bizottság. Elnök: Vásárhelyi László. Előadók. Dohánytermelés: Cserhádi Sándor. Komlótermelés: Imreh Lajos. Kendertermelés: Sierbán János. Cziroktermelés: Szalay János. Czukorrépa-termelés: Rombay Dezső. C) Állattenyésztési bizottság. Elnök: Szegedy György. Előadók: Marhasó kérdése: Szilassy Zoltán. Lótenyésztés: ifj. Paikert Alajos. Méhtenyésztés: Kovács Antal. Hazai szarvasmarha tájfajták állandósítása: Rösler Károly. Magyar fajta marha tenyésztése: dr. Szentkirályi Ákos. Selyemtenyésztés: Jablonowszki József. D) Szőlőszeti és borászati bizottság. Elnök: gr. Zselénszky Róbert. Előadó: Szőlőszet és borászat: Bernáth Béla. E) Vizjogi és vízhasznosítási bizottság. Elnök: gr. Szapáry Gyula. Előadók: Vízszabályozás: ifj. Paikert Alajos. Talajjavítás szintén, öntöző csatornák hasonlóképp, halászat Landgráf János.

*III. kötet:* 96 lap, II. *Hitel-, biztosítás és adóügyi szakosztály.* Elnök: ifj. gr. Széchényi Imre. Jegyző: Rösler Károly. *Tárgyak:* A) Biztosítási bizottság. Elnök: Ivánka Oszkár. Előadók: Biztosítás: Felszeghy Ferencz. Állatbiztosítás: Ivánka Oszkár. B) Adóügyi bizottság. Elnök: Hajós József. Előadó: Egyenes adók reformja: György Endre. C) Hitelügyi bizottság. Elnök: gr. Zichy Nándor. Előadó a jegyző.

*IV. kötet:* 200 lap, III. *Mezőgazdasági politikai és értékesítési szakosztály.* Elnök: Rakovszky István. Jegyző: Meskó Pál. *Tárgyak:* A) Közlekedési bizottság. Elnök: gr. Desseffy Aurél. Előadók: Vasuti dijszabás: György Endre. Tápszerek, élvezeti

szerek és italok hamisításának meggátlása: dr. Liebermann Leó. Takarmányok hamisításának meggátlása: ugyanaz. Műtrágyák hamisításának meggátlása szintén ő. Vetőmagvak forgalmának szabályozása Thaisz Lajos. B) Értékesítési bizottság. Elnök: dr. Gaál Jenő. Előadó: A tőzsde reformja Polónyi Géza. C) Vámügyi és statisztikai bizottság. Elnök: Hagara Viktor. Előadók: Vámügyek: Baross Károly. Mezőgazdasági statisztika: Hajdu László.

V. kötet: 271 lap. IV. *Telepítés és kivándorlás, munkás- és cselédügyi szakosztály.* Elnök: gr. Károlyi Sándor. Jegyző: Sz. Szakács Péter. *Tárgyak:* A) A munkahiány és kivándorlási bizottság. Elnök: gr. Bethlen András. Előadók: A felvidéki kivándorlás: Bornemisza Lajos. A székely kivándorlás: Nagy Imre. A dunántuli kivándorlás: gr. Zay Miklós. Az alföldi munkásmozgalom: dr. Fábry Sándor. B) Telepítés, munkás- és cselédügyi bizottság. Elnök: Bernát István. Előadók: Telepítés: ifj. gr. Széchényi Imre. A cselédtörvény módosítása: Bernáth Dezső. Az iszákosság meggátlása: dr. Csillag Gyula. Munkáskérdés: gr. Szapáry László. Munkásbiztosítás: dr. Ballay Lajos. C) Iparügyi bizottság. Elnök: gr. Eszterházy Miklós Móricz. Előadók: Nagyipar és mezőgazdasági ipar: Sztéryni József. A kisipar: Bernát István. Házi ipar: Sztéryni József. Szeszmonopol: Bujanovich Gyula.

VI. kötet: 196 lap. V. *Gazdasági érdekképviseleti szakosztály.* Elnök: Bujanovich Sándor. Jegyző: Rubinek Gyula. *Tárgyak:* A) Mezőgazdasági és érdekképviseleti bizottság. Elnök: Farkas Ábrahám. Előadók: Mezőgazdasági érdekképviselet: Rubinek Gyula. A gazd. egyesületek szövetségének átalakítása szintén: Rubinek Gyula. Értékesítési és fogyasztási szövetkezetek: Barcza Károly. Aukciók és vásárok: Bálint Imre. Vásárcsarnokok ellátása: Forster Géza. B) A gazdatisztek helyzetét tárgyaló bizottság. Elnök: H. Gotthárd Sándor. Előadó: Vimmer Imre. Tárgy: Gazdatiszti kérdés. C) Mezőgazdasági jogi bizottság. Elnök: Sz. Radó Kálmán. Előadó: dr. Szilárd Ferencz. Tárgy: Mezőgazdasági jog, A), B), C), D) vonatkozásban. Állatszavatosság: Előadó: dr. Huttyra Ferencz.

Összes határozatok száma ötven.

A hat kötet összes terjedelme 1200 nagy nyolczadrét lap. Szerkesztette és kiadta: az Országos Magyar Gazdasági Egyesület. Nyomatott: Budapesten, a „Pátria“ irodalmi vállalat részvénytársaság könyvnyomdájában 1895-ben.

E rövid ismertetésből e kongresszus részletessége, fontossága és hordereje világosan kidomborodik.

Oly méltóságteljesen folyt le e kongresszus és oly higgadt megfontolással hozta határozatait, hogy utóvégre még azok is kibékültek vele s azok sem tagadhatták meg nagy horderejétől az elismerést, a kik kezdetben nyíltan ellenszenveztek vele s az általa kitűzött törekvésekkel, melyeknek oly mértékben megfelelt, a milyenben előtte még egyik kongresszus sem.

Az 50 határozatot egyenként nem közölhetvén, azok közül csak a „Gazdasági érdekképviselői szakosztály“-nak a 44-dik számot viselő határozatát iktatom ide, mely különös fontosságú egyesületünk beléletére és mintegy kiindulási pontul szolgál az annak szervezetében, alapszabályaiban és működésében előállott legutóbbi változások megvalósításának.

Ez a következő:

*Mezőgazdasági érdekképviselői.* Kimondja a kongresszus, hogy: 1. a mezőgazdasági érdekképviselőnek az egész országra kiterjedőleg egyöntetű és törvényhozási uton való szervezését sürgős szükségnek tartja. 2., hogy a szervezés: a) társadalmi uton és b) a közigazgatással kapcsolatban történjék. 3., hogy az érdekképviselői szervezeteknek, azok hasznos működése biztosításául a törvényhozás által a földadóból bizonyos százalék rendelkezésére bocsáttassék.

A) Kimondja a kongresszus, hogy: 1. a társadalmi szervezet a szabad társulás elvén épüljön fel és alapját a jelenlegi és ezentul alakítandó gazdasági egyesületek képezzék; 2., hogy a szervezet teljesen autonóm hatáskörrel birjon, szervezete, feladata, jogai és kötelességei, a közigazgatási hatóságokhoz való viszonya törvényhozásilag állapíttassanak meg; 3. kívánatosnak tartja, hogy a szervezetnek törvények, miniszteri rendeletek és megyei szabályrendeletek alkotásánál a közreműködés

biztosíttassék; 4. hogy az Országos Magyar Gazdasági Egyesület és a megyei gazdasági egyesületek egy országos gazdaszövetségben való egyesülése törvényileg szabályoztassék.

B) Kimondja a kongresszus, hogy 1. szükségesnek tartja, hogy a mezőgazdaságot érdeklő törvények és rendeletek végrehajtásánál a szabadtársulás alapján alakult és alakulandó gazdasági egyleteknek befolyás biztosíttassék. Ennélfogva: 2. a törvényhatósági közigazgatás a mezőgazdaságot érdeklő ügyekben a vármegyei gazdasági egyesületeknek, mint tanácsadó, esetleg végrehajtó szaktestületnek közreműködését igénybe venni tartozik; 3. a gazdakongresszus felhívja a gazdaközönseget, hogy az olyan vármegyékben, a hol megyei gazdasági egyesület még nincs, ott ilyeneket alakítson; 4. ha valamely vármegyében gazdasági egyesület nem alakul, úgy a mezőgazdasági bizottság tagjait kizárólag a törvényhatósági bizottság azon tagjai válaszsák, a kik a földbirtok vagy bérlet után fizetett földadó alapján tagjai a törvényhatósági bizottságnak, vagy pedig mint gazdatisztek állandóan mezőgazdasági üzemmel foglalkoznak; 5. kívánatos, hogy a földmívelési minisztert a megyénként kinevezett gazdasági felügyelő képviselje, ki egyuttal a megyei mezőgazdasági bizottság előadója is. Kívánatos továbbá, hogy ezen állások még az érdekképviselő törvényhozási uton való szabályozása előtt szerveztessenek és csakis magasabb gazdasági szakképzettséggel bíró egyének által töltsessenek be.

C) Kimondja a kongresszus, hogy: a mezőgazdasági érdekképviselő megfelelő fokban a miniszteriumban is keresztülviendő oly irányban, hogy a mezőgazdasági osztályok ügyei vezetésénél, a mint az az erdészeti szakosztálynál tényleg fennáll, fokozatosan a gazdasági, illetőleg állatorvosi minősítéssel bíró szakemberek alkalmaztassanak.

D) *A gazdasági egyesületek szövetségének átalakítása.* Felkéri végül a kongresszus a szövetségbe lépett gazdasági egyesületek nagygyűlését, hogy addig is, míg a mezőgazdasági érdekképviselő törvényhozási uton szerveztetnék, a gazdasági egyesületek szövetségét újjáalakítsa oly módon, hogy: 1. a gazdasági egyesületek lehetőleg egyöntetű alapszabályokkal újjászervez-

kedjenek, hogy az egyöntetű és tervszerű eljárás már az alapszabályokban biztosítsák; 2. az országos szövetségbe való tartozás az alapszabályokban kifejezésre jusson; 3. az országos szövetség alapszabályai alakítsanak oly módon, hogy annak akcióképessége biztosítsák; 4. az országos szövetség évenként legalább egyszer nagygyűlést tartson; 5. az országos szövetségi nagygyűlés határozatainak végrehajtó bizottsága és így a megyei gazdasági egyesületek központi választmánya az Országos Magyar Gazdasági Egyesület igazgató választmánya legyen; 6. az Országos Magyar Gazdasági Egyesülettel kapcsolatban az országos szövetség állandó irodát tartson fenn, melynek költségeit arányos hozzájárulás útján, a tagegyesületek fedezik; 7. az így állandó jelleggel szervezett központ tartsa fenn az érintkezést a tagegyesületek között és a nagygyűlés határozatainak úgy a központban, mint a vidéki gazdasági egyesületek által való végrehajtásáról gondoskodjék; 8. kívánatos, hogy e szervezkedéssel tegyék emlékezetessé a gazdasági egyletek az ezredéves ünnepet.

**33. §. *Az egyesület részvétele a millenniumis ünnepélyen, illetőleg kiállításon és a IV-dik gazdakongresszus.***

1896-ban ünnepelte meg a magyar nemzet honfoglalása ezredik évfordulóját. Egyesületünk tevékenységének abban az évben legmagasztosabb mozzanata volt, a magyar nemzet ezen hazafias ünnepében való részvétel.

Tudvalevőleg ezen ünnepély elsőbb az 1895-dik évre tervezetett, később halasztatott 1896-ra, s annak legkimagaslóbb részeinek egyike az 1896-dik évi május hótól novemberig hat hónapon át tartott ezredéves kiállítás volt, melynek mezőgazdasági részlete rendezését maga a földmivelésügyi miniszter vezette.

Gróf Bethlen András, akkori földmivelésügyi miniszter felhívására, már az 1894-dik év tavaszán elkezdett egyesületünk is e tárgy körül működni, együttes működésre híván fel a társegyesületeket.

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület összehívására, a



gazdasági egyesületeknek 1894 április 5-én Budapesten a Köztelken megtartott értekezlete, a melyen 35 egyesület képviselője volt jelen, azt határozta, hogy a gazdasági egyesületek a millennáris kiállításon egy együttes kiállítással és egy országos gazdasági kongresszus tartásával fognak részt venni, melynek rendezésére az értekezlet saját kebeléből azonnal egy 48-tagu nagy bizottságot küldött ki akkép, hogy az 24—24 taggal kétfelé oszolván, annak egyik része az egyesületek együttes kiállításának, másika az országos gazdakongresszus rendezésének ügyét, a közös ügyeket pedig együtt intézze, egyuttal elhatározván az értekezlet, hogy a kettős részvétel költségeit az egyesületek aránylagosan viseljék, a nagybizottsággal e részben történő megállapodás szerint, a melyhez való hozzájárulását az Országos Magyar Gazdasági Egyesület ugyanekkor 4000 frttal helyezte kilátásba.

A csatlakozott egyesületeknek az 1894 máj. 9-dikén tartott értekezletén, a melyen 37 gazdasági egyesület jelent meg, megállapított az együttes kiállítás tervrajza, megjeleltettek a kongresszusi tárgyak, s a bizottságoknak az előkészítésre utasítás adatott. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek 1894 okt. 28-án tartott közgyűlése megszavazta az egyesület részéről a költségekhez 4000 frttal való járulást, a hol jelentetett, hogy akkor már 46 egyesület mondotta ki részvétét, melyek közül 32 egyesület részéről 12,350 frt volt a költségekre megszavazott összeg.

Mikép s mi okból tartatott 1895-ben közbenesőkép a III-dik gazdakongresszus, és mikép lett ez a millennáris kongresszus a IV-dikké, az az előző 32. §-ban van jelezve.

A kiállítási iroda 1895 márczius havában nyilott meg a Köztelken. Az irodai munkálatok vezetésére ide Buday Barnabás egyesületi segédtitkár rendeltetett ki, a kit ez a feladat, beleértve a IV. országos gazdakongresszus irodai munkálatait is, két segéddel, a kiállítás bezárásáig, 15 hónapon át vett igénybe.

Az így szervezett irodának, a mely a kiállítást és a kongresszust rendező végrehajtó-bizottságnak felügyelete alatt

és utasítása szerint működött, első feladata volt, lehetőleg minden gazdasági egyesületet megnyerni e kiállítás eszméjének, a tervezet minél több pontjának keresztülvitelét biztosítani, azután pedig a kiállításhoz szükséges tárgy és adatanyagot összegyűjteni s a célnak megfelelőleg rendezni és feldolgozni. Az előkészítő munkálatok legnehezebbje volt az adatgyűjtés.

*Az együttes kiállítás* ügyének hatvan egyesület hozzájárulása lett megnyerve. Adat azonban és anyag az ország összes területéről gyűjtetett. Összegyűjtetett: 1. a gazdasági egyesületek közös monographiájának anyaga; 2. a gazdasági egyletek taglétszáma; 3. vagyoni helyzete, évi bevételei és kiadásai; 4. az általuk kiosztott tenyészállatok értékkimutatása; 5. a hazai szarvasmarha tájfajták megoszlása; 6. a gyümölcsfajok vidékenként való megoszlása.

Az így begyűjtött adathalmazt az iroda nemcsak irodalmilag dolgozta fel, hanem azokból hat nagy grafikus térkép előrajzát is előkészítette úgy, hogy ezeknek már csak másolásuk volt szükséges.

További feladat volt a tulajdonképeni kiállítási tárgyak beszerzése és előkészítése. Így a mivélés alatt levő növények közül számosan terv szerint jellegzetes termőhelyeikről szereztek be; összegyűjtettek a tipikus talajnemek, melyek elemzését s leírását maga készítette és készítette elő az iroda; a néptenyésztés főanyagát vidékenkint képező szarvasmarha fajták és tájfajták mintáztattak, mely végből az illető állatok kiválólag jellegzetes darabjai Budapestre szállittatván fel, azokról itt a mintázást ifju Vastag György szobrász végezte. Hasonló tájékoztató összeállítás történt a különféle gazdasági építkezésekre, udvar, major és gazdasági berendezésre nézve, stb.

E rövid ismertetés mutatja, hogy ezen együttes kiállítás, nem egyszerű mutatóanyag kiállítás volt, hanem annak főértékét a szakszerű és tudományos tájékoztatás adta meg.

Különösen kiemelendő: a gazdasági egyesületek együttes monographiájának kiadmánya, a mely 55 gazdasági egyesület részletes történetét foglalja magában.

*A IV. gazdakongresszus* Budapesten, 1896 szept. 24. és

25-én a millennáris kiállítással kapcsolatban dr. Darányi Ignác földmivelésügyi miniszter pártfogása mellett tartatott.

A kongresszus elnöke gr. Dessewffy Aurél, édes anyjának halála által okozott gyásza miatt, akadályozva lévén, a megnyitó gyűlés, melyet dr. Darányi Ignác földmivelési miniszter mint diszelnök nyitott meg, gr. Károlyi Sándor elnöklete alatt, szept. 24-én a kiállítás területén az ünnepélyek csarnoka nagy termében folyt le. Annak végezte után, ugyanannak helyiségében tartattak a bizottsági ülések; míg a zárülés szept. 25-én a Köztelek nagytermében volt.

A kezdetben erre a kongresszusra kitűzött tárgyak nagy részét elintézte a III. gazdakongresszus, mint azt a 32. §-ban ismertettük. Ennek a IV.-diknek tárgyai voltak: 1. A gazdasági egyesületek szövetsége. Előadó: Rubinek Gyula. 2. A megyei gazdasági egyesületek, mint gazdasági bizottságok. Előadó: Meskó Pál. 3. Községi gazdakörök s birtokossági tanácsok, kapcsolatban a megyei gazdasági egyesülettel, illetve mezőgazdasági bizottsággal. Előadó: Serfőző Géza. 4. Kiegészésünk Ausztriával. Előadó: Szilassy Zoltán. 5. A nemzetközi gazdakongresszus határozatai. Előadó: ifj. gr. Széchenyi Imre.

A tanácskozások két szakosztályban folytak. Az első szakosztály ifj. gr. Széchenyi Imre elnöksége alatt végezte a három első, a második szakosztály Szabó József elnöksége alatt a két utóbbi tárgyat.

Az egész ügyről három kiadmányi füzet számol:

1. Az 1896. évi IV. országos gazdakongresszus története, szervezete, tagjainak névsora és előadói javaslatai. 2. Az 1896. évi IV. országos gazdakongresszus munkarendje, a gazdasági egyesületek szövetségének alapszabálytervezete és a kongresszus elé terjesztendő határozati javaslatok. 3. Az 1896. évi IV. orsz. gazdakongresszus tárgyalásai és a gazdasági egyesületeknek a szövetség újjáalakítására vonatkozó nyilatkozatai. Kiadja a IV. orsz. gazdakongresszus végrehajtó bizottsága, 1896.

Forster Gézának, mint a kongresszus titkárának a megnyitó gyűlésen tett jelentése szerint volt a kongresszusnak a

pótjegyzékbe vettekkel együtt 840 tagja, s 70 egyesület és erkölcsi testület küldöttségileg képviseltette magát.

A határozatokból egyedül: a gazdasági egyesületek szövetségére vonatkozót emelem itt ki, mely tárgyat ez a kongresszus a III. kongresszustól vett át s melyre nézve *kimondja a kongresszus*: „hogy általánosságban helyesli a szövetség megalakulását, s az Országos Magyar Gazdasági Egyesületet és a 27 gazdasági egyesületet (t. i. a melyek az előadói bejelentés szerint a hozzájárulást kijelentették) utasítja, hogy a szövetséget alakítsák meg s együttesen iparkodjanak kiegyezni, megállapodni a többi gazdasági egyesületekkel, testvéries szeretettel és méltányossággal.“

Az itt ismertetett két főmozzanaton kívül egyesületünk tagjai az ezredéves kiállítás különböző csoportjaiban, mint kiállítók tömegesen vettek részt; Baross Károly és Szilassy Zoltán csoportbiztosok voltak; a tagok közül, mint bírálóbizottsági tagok a különböző osztályokban szintén számosan foglalkoztak.

Az a köztevékenység, a melyet egyesületünk általában s különösen az ezredéves nemzeti ünnep emelése körül is kifejtett, ez alkalommal is több méltányoló elismerésben részesült.

Ő császári és apostoli királyi felsége 1896. decz. 19-dikén Bécsben kelt legfelsőbb elhatározását, hogy az Országos Magyar Gazd. Egyesületnek, az ezredéves országos kiállítás körül szerzett kiváló érdemei méltánylásául, a legfelsőbb elismerés nyilvánítsék, dr. Darányi Ignác földmívelési miniszter, 1897 jan. 20-ról kelt miniszteri leiratával közölte az egyesülettel, a mely alkalommal a hazafias közreműködésért maga részéről is őszinte köszönetet mondott.

A „*Jury-tanács*“, az Orsz. Magyar. Gazd. Egyesületet, a „Mezőgazdasági érdekek fejlesztése körül szerzett érdemeiért“ (VI. a.) diszoklevéllel tüntette ki. (Az 1896-diki ezredéves országos kiállítás közleményei. 32. sz. 1262. lap.)

Ugyancsak az ezredéves nemzeti ünnepély alkalmából az Országos Magyar Gazdasági Egyesület tagjai közül különösen a mezőgazdaság, továbbá egyesületünk és a kiállítás körül

szerzett érdemekért királyi kitüntetésben részesültek: gróf Dessewffy Aurél, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület elnöke valóságos belső titkos tanácsosi czim adományozásával tüntettetett ki, báró Liphay Bélának a Lipót-rend középkeresztje, Szilassy Zoltán szerkesztő-titkárnak a Ferencz József-rend lovagkeresztje, Szabó Józsefnek, az erdélyi gazdasági egyesület elnökének a Ferencz József-rend középkeresztje, Forster Gyula a magyar földhitelintézet igazgatójának a Lipót-rend lovagkeresztje, Balázs Árpád gazdasági akadémiai igazgatónak a harmadosztályu vaskorona-rend, Kodolányi Antal gazdasági írónak a királyi tanácsosi czim, Leidenfrost László, Gyula és Tódornak, azután Reusz Henriknek a magyar nemesség, dr. Schmidt József földmivelésügyi miniszteri tanácsosnak, az ezredéves kiállítás igazgatójának a Ferencz József-rend középkeresztje a csillaggal, Lossonczy Mihály földmivelésügyi miniszteri tanácsosnak, a lótenyésztési osztály vezetőjének a Lipót-rend lovagkeresztje, Tormay Béla földmivelésügyi miniszteri tanácsosnak a magyar nemesség nádudvari előnévvel, Libits Adolf, dr. Liebermann Leó, Pirkner János és gr. Szapáry György egyesületi tagoknak a III. osztályu vaskorona-rend, Engelbrecht Károly szintén egyesületi tagnak, a borászati kormánybiztos mellé beosztott ig. tanárnak a Ferencz József-rend lovagkeresztje adományoztatott. Ezen kívül legfelsőbb elismerés kifejezésében is többen részesültek.

*34. §. Az egyesület 1897-dik évi legújabb alapszabályai, és tisztviselői, segéd- és szolgaszemélyzetének fegyelmi szabályzata.*

Több helyen jelezve van az előzőkben, hogy az Országos Magyar Gazdasági Egyesület kivált az 1879-ben Székesfehérvárott tartott II-dik országos gazdakongresszus óta micsoda igyekezetet fejtett ki a mezőgazdasági érdekek képviselőjének és a szövetségbe lépett gazdasági egyesületekkel való kapcsolatnak erősítésére; különösen pedig az előző 32. és 33. §-okban jelezve van, hogy e tekintetben a III. és IV-dik országos gazdakongresszus micsoda határozati utasítást adott. A IV-dik

gazdakongresszus már tüzetesen tárgyalta „A gazdasági egyesületek szövetségének alapszabály-tervezetét, a mely a III-dik országos gazdakongresszus 44-dik határozata szerint kidolgozva adatott elé, miután a társegyesületekkel előzőleg is hivatalosan közöltetett.

Ezen alapszabálytervezet, az Országos Magyar Gazdasági Egyesület igazgató választmánya, mint a IV-dik gazdakongresszus határozatainak végrehajtására megbízott közeg által, a társegyesületektől bekerült nyilatkozatok és a kongresszusi megvitatások és határozatok alapján újra átdolgoztatván, úgy hozattak ismét „*a gazdasági egyesületek országos szövetségének*“ Budapesten 1896 decz. 13-án, a Köztelek nagytermében tartott alakuló gyűlése elé.

Ezen alakuló gyűlésen, gróf Dessewffy Aurél elnöklete alatt, kiküldötteikkel jelen voltak az: Abauj-Torna vármegyei, Baranya vármegyei, Bars vármegyei, Békés vármegyei, Bihar vármegyei, Borsod vármegyei, Csanád vármegyei, Erdélyi gazdasági, Erdélyi szász gazdasági, Győr vármegyei, Gömör-Kishont vármegyei, Heves vármegyei, Hont vármegyei, Maros-Torda vármegyei, Moson vármegyei gazdasági egyesületek, a Magyar gazdák vásárcsarnok ellátó szövetkezete, Magyar gazdatisztek és erdőtisztek országos egyesülete, Magyar mezőgazdák szövetkezete, Nyitra vármegyei, Nyitravölgyi gazdasági egyesület, Országos Magyar Gazdasági Egyesület, Országos kölcsönös biztosító szövetkezet, Pest vármegyei, Sáros megyei, Sopron megyei, Somogy megyei, Szatmár megyei, Szepes megyei, Szolnok-Doboka megyei, Tolna megyei, Torontál megyei és Veszprém megyei gazdasági-, összesen 32 egyesület.

Az ezen szövetségi alakuló gyűlés által elfogadott alapszabályok és megállapodások szerint saját alapszabályait átdolgozva és ezek közös részletét azokhoz kapcsolva, az így egyesített alapszabályokat végre az Országos Magyar Gazdasági Egyesület 1897 február 17-ikén tartott alapszabályváltoztató rendkívüli közgyűlésen vette tárgyalás alá.

És az Országos Magyar Gazdasági Egyesület 1897-dik évi legújabb alapszabályai most az 1897 febr. 17-diki rendkívüli

közgyűlésen történt megállapítás szerint vannak érvényben, melyeket a földmívelési miniszter következőleg erősített meg:

26645.sz. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek.  
" IV 5. 97. Budapest.

Folyó évi márczius hó 3-án 912. sz. a. kelt felterjesztésére értesitem a t. Egyesületet, hogy az Országos Magyar Gazdasági Egyesületnek, ugyis mint a gazdasági egyesületek országos szövetsége központjának alapszabályait, a jóváhagyási záradékba foglalt azon megjegyzéssel, hogy: „minden az alapszabályok módosítására, valamint az egyesület esetleges feloszlására és ez esetben vagyonának hováfordítására vonatkozó közgyűlési határozat, foganatosítás előtt, a m. kir. földmívelésügyi miniszterhez felterjesztendő“, ezennel megerősitem. A jóváhagyott alapszabályok egy példányát idecsatolt oly értesítéssel küldöm meg a t. Egyesületnek, hogy a III. rész alatt foglalt „Függelék“ tekintetében ezennel beleegyezésemet adom ahhoz is, miszerint mindazon gazdasági egyesületek, melyek az országos szövetségbe való belépésök alkalinából, ezen függelékkel, közgyűlési határozattal, saját alapszabályaik kiegészítő részül szószerinti szöveggel felveszik, az így és csakis ezen függelékkel bővített, illetve módosított alapszabályaikat kormányhatósági jóváhagyás alá külön felterjeszteni nem tartoznak, azonban a szövetségbe való belépést, a függelékkel kiegészített alapszabályaik két példányának felterjesztése mellett hozzám, valamint az alapszabályok egy példányának csatolása mellett az illetékes törvényhatóságnál is bejelenteni kötelesek. Felhivom ennek kapcsán a t. Egyesületet, hogy ezen körülményről ugy a már eddig a szövetségbe belépett egyesületeket, mint a jövőben belépendőket megfelelően értesitse. Kelt Budapesten, 1897 május 6-án. Darányi, s. k.“

Ezen alapszabályok szövegökre s lényegökre nézve is sokban különböznek a régiektől. Itt mégis csak a történelmi hűség tekintetéből, a leglényegesebbeket közlöm.

Legfontosabb s legfőbb változás, hogy az új alapszabályoknak három részök van.

Az *I. Rész*: Magának az egyesületnek tulajdonképeni alapszabálya, mely a régi alapszabályok foglalatára terjed. Már ebben lényeges változás mindjárt az 1. §-ban az egyesület teljes czime: „*Országos Magyar Gazdasági Egyesület*“, *ugyis, mint a „Gazdasági Egyesületek Országos Szövetségének központja*“. Rövidített czimnek a régi megmaradt. A 2. §. *a)* pontjában: a vidéki hasonczélú gazdasági egyesületekkel a „Gazdasági Egyesületek Országos Szövetségét“ létesíti, azok érintkezését, együttes s egyöntetű működését közvetíti. Az 5. §. *a)* pontjában: az örökítő tag alapítványi összegének 1000 koronára felemelése. A 7. §. *b)* pontjában: a magyar honos tiszteleti tagoknak választmányi szavazati jog engedése. A 26. §-ban: III-dik alelnök rendszeresítése. Különösen igen lényeges változás a VIII-dik szakasz: Az egyesületi tanácsról, mely eddig nem volt, melynek feladata: az egyesület elnökét és igazgatóját az egyesület anyagi és szellemi ügyeinek intézésénél támogatni.

A *II-dik rész*: A Gazdasági egyesületek országos szövetségének alapszabályait foglalja, mely szerint a szövetség végrehajtó bizottságául az Országos Magyar Gazdasági Egyesület igazgató választmánya van megállapítva.

A *III-dik rész*: a szövetségbe belépett egyesületek tagsági jogairól és kötelességeiről szóló függelék tartalmazza, mely a miniszteri megerősítésben is különösen kiemelve van és a szövetségbe lépett egyesületek által saját alapszabályaikhoz függelékkép csatolandó.

Ugyancsak az 1897 febr. 17-dikén tartott rendkívüli közgyűlésen határozatilag mondotta ki az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, hogy a gazdasági egyesületek országos szövetsége központi teendőit elvállalja, és hogy a szövetség központi költségeinek fedezéséhez évi 3000 koronával járul.

*A mire az Országos Magyar Gazdasági Egyesület régóta törekedett, az új alapszabályokkal ekkép befejezett szövetségi kapcsolatot megvalósulása is emléke az ezredéves nemzeti nagy ünnepélynek.*

Szintén ezen a közgyűlésen fogadtatott el és erősítettelt



meg: az egyesületi tisztikar, segéd- és szolgálószemélyzet szolgálati és fegyelmi szabályzata, a mely az előtt még nem volt az egyesület körében.

**35. §. Kegydíj-adományok. Tisztviselői, segéd- és szolgálószemélyzeti nyugdíj-szabályzat.**

1897 január 1-től kezdődőleg az Országos Magyar Gazdasági Egyesület, állandó fizetés mellett rendszeresített állomásokra véglegesen alkalmazott tisztviselői, segéd- és szolgálószemélyzet tagjai részére nyugdíjalapot és szabályzatot létesített.

A nyugdíjszabályzat már az új alapszabályokat megelőzőleg, az egyesületnek 1896 november 22-dikén tartott rendes közgyűlésén fogadtatott el és erősített meg. Tehát szintén az *ezredéves nemzeti nagy ünnep emlékéét szaporítja.*

E szabályzat szerint a nyugdíjalap képződik: *a)* Id. Darányi Ignácznak e célra tett 1000 frtos régi alapítványából; *b)* az állandó fizetéssel alkalmazottak évi fizetésének 8 százalékából, a melylyel évenként maga az egyesület járul ahhoz; *c)* az állandó fizetéssel alkalmazottak által, évi fizetésök után, a lakbért bele nem értve, évenként fizetendő 5 százalékból; *d)* fizetésemelés, vagy magasabb fizetéssel rendszeresített állás elfoglalása esetén, a fizetékülönbözetnek, az első évben egyszersmindenkorra fizetendő 20 százalékából; *e)* esetleges adományokból; *f)* időközi kamatokból.

A rendes nyugdíjigény folyama az 1897 január 1-től számított 10 év múlva, tehát 1907 január 1-én lép életbe. A 10 év múlva beálló nyugdíjigény kielégítésére fordíthatók: az addig egybegyűlt nyugdíjalap folyó kamatai, az egyesület 8 százalékos, a „Gazdasági Egyesületek Országos Szövetsége“ és az Országos Törzskönyv 10 százalékos, azután az alkalmazottak 5 százalékos évi hozzájárulása.

Az egyes jogosítottak nyugdíjigénye 10 szolgálati év betöltése után lép életbe akkép, hogy igazolt munkaképtelenség esetén az egyesületnél 10 szolgálati évet betöltött egyén nyugdíjkép kapja utolsó évi rendes fizetésének 40 százalékát, minden további szolgálati év után 2—2 százalékkal többet,

betöltött 40 évi szolgálat után pedig, tekintet nélkül munkaképességére, egész fizetését.

Elhalt hivatalnokok özvegyei nyugdíjkép a férj utolsó évében élvezett s a nyugdíjba beszámítható teljes fizetésök 40 százalékát, azonkívül minden, a 18 dik évet be nem töltött gyermekek után neveltetési járulékkép, saját özvegyi nyugdíjuk  $\frac{1}{5}$ -öd részét kapják évenként akkép, hogy az a neveltetési pótlék, saját özvegyi nyugdíjuk  $\frac{4}{5}$ -dét meg nem haladhatja.

E szabályzat előtt az egyesület munkaképtelenné lett hivatalnokait és elhalt alkalmazottjainak özvegyeit kegydíjban részesítette.

Első volt a kegydíjban részesítettek közt: dr. Entz Ferencz, a budai országos szülőiskola és viczellér-képző intézet igazgatója, a ki reá nehezedett szembaja miatt 1876 augusztus hóban nyugalomra lépven, részére évi 400 frt kegydíj szavaztatott meg, melyet azonban 33 frt 33 kr. havi részletekben ő maga csak kevés ideig huzott, mert 1877 máj. 9-én már meghalt. Özvegye ugyane kegydíjban részesítettett férje halálévének, 1877-nek végéig. Özvegyi kegydíja 1878 január 1-től kezdve évi 200 frtban szavaztatván meg, ezt 1883 decemberben bekövetkezett haláláig élvezte, negyedévi 50 frtos részletekben fizettetvén az neki.

Második kegydíjazott Tóth László özvegye, Entz Emma, dr. Entz Ferencz leánya volt. Tóth László, a ki előbb mint irnok, később mint titkárségéd 16 évig volt az egyesület szolgálatában, 1880 jun. 5-én halván meg, özvegye részére az igazgató-választmány 1881 febr. 28-diki gyűlésén évi segélyül 120 forintot szavazott meg, a melyet azután a közgyűlés is megerősített. Ez később évi 180 frtra emeltetvén, ma is folyik.

Morócz István, a ki harmincz éven felül viselte egyesületünknek elsőb előadói, majd titoknoki hivatalát, 1881 okt. 10-dikén halt meg. Özvegye az 1881-dik év végéig élvezte elhalt férjének teljes fizetését, a titoknoki lakást 1882 május 1-ig használta. Az 1882 febr. 11-diki igazg. választmányi gyűlés, a pénzügyi bizottság előirányzata kapcsán részére évi 800 frt nyugdíjat szavazott meg, melyet a rendes közgyűlés is meg-

erősített. Ezt azonban nem soká élvezte az özvegy, mert 1883 november havában már ő is meghalt.

Girókuti Ferencz egyesületi volt könyvtárnok több éven át ágyban fekvő súlyos beteg levén, szállását 450 frt értékben és 800 frt fizetését már halála előtt kegydíjkép élvezte. Özvegye, férjének 1895-ben történt halála évében, a szállás egész élvezete mellett, a kegyfizetés felét kapta. Az 1896-dik évi költségelőirányzat szerint a rendes kegydíj részére — gyermeke nem levén — a szabadszállás elhagyásával, közgyűlésileg évi 300 frtban szavaztatott meg, melyet azóta változatlanul élvez.

*36. §. Az Országos Magy. Gazd. Egyesület igazgató-választmánya, ugysis, mint a Gazdasági Egyesületek Országos Szövetsége végrehajtó-bizottsága az 1897-dik évben.*

A) *Elnökség.* Elnök: Gróf Dessewffy Aurél. I. alelnök: gr. Andrassy Aladár. II. alelnök: Bujanovics Sándor. III. alelnök: gr. Bethlen András.

B) *Az Orsz. Magy. Gazd. Egyesület által megválasztott igazg. vál. tagok:* (Megválasztattak az 1894. évi okt. 28. és decz. 9-diki közgyűlésen. Azután az időközi változásokat a következő közgyűlések egészítették ki. Az évszámmal nem jegyzettek, az alapszabályok I. R. 26. §. értelmében még kisorsolás alá esnek: az évszámozottak már az új alapszabályi rendes sorozattal levén választva, a jelzett évben sorsolás nélkül lépnek ki.) Andrassy Sándor, gr. Apponyi Albert, Aczél Péter, Bálintffy Pál, Baross Károly 1903, gr. Batthiány Géza, Bedő Albert 1902, dr. Bernát István 1902, Bolla Mihály 1903, Cserháti Sándor, id. Cséry Lajos, dr. Csillagh Gyula 1903, dr. Darányi Ignác 1901, Dobokay Lajos, Emich Gusztáv, Egán Ede 1901, Emödy József 1902, gr. Eszterházy Mihály, gr. Eszterházy Miklós Móríc 1902, Förster Aurél 1901, dr. Gaál Jenő, Galgóczy Károly 1901, Graenzenstein Béla, György Endre, dr. Hagara Viktor, ifj. Hajós József, báró Harkányi Károly 1903, Hegedüs József, dr. Hutyra Ferencz, Ivánka Oszkár, Kállay András 1901, gr. Károlyi Sándor, gr. Károlyi Tibor, Kodolányi

Antal 1903, Koppély Géza 1902, Kostyán Ferencz, Krick Aladár, Krieger Pál, Kvassay Jenő, Lázár L. Pál, Lejtényi György 1903, Libits Adolf 1901, br. Liphay Béla 1902, Liphay István 1901, Lits Gyula, Lossonczy Mihály 1901, id. Luczenbacher Pál, Luczenbacher Miklós 1902, Lukács Antal 1901, Máday Izidor, gr. Majláth József 1902, Makfalvay Géza 1903, br. Malcomes Jeromos 1903, Melczer Gyula 1902, Miklós Ödön 1902, Molnár István, Nagy Dezső, Otcoska Béla 1903, örgróf Pallaviczini Ede 1902, Perczel Dezső, Perlaky Elek 1902, Pirkner János, br. Podmaniczky Géza, Rakovszky István 1902, Renner Gusztáv 1903, Reusz Henrik, dr. Rodiczky Jenő 1902, Somssich Andor, Scitovszky János 1903, Steiger Gyula 1901, gr. Szapáry Gyula 1903, gr. Szapáry István 1903, gr. Széchenyi Aladár, ifj. gr. Széchenyi Imre, Széll Kálmán, Szegedy György 1901, Szemere Huba, Szentiványi Zoltán 1901, Szilárdy Ödön 1901, Tahy István 1903, gr. Teleky Arvéd 1901, gr. Tisza István, Tormay Béla, dr. Wekerle Sándor, Wittman János 1901, br. Wodianer Albert, gr. Zichy Aladár 1901, gr. Zichy Nándor 1902, gr. Zselénszky Róbert.

C) *A Gazd. Egyesületek Orsz. Szövetsége tagjaiul bejelentett egyesületek és azoknak kiküldöttei az 1896/7-iki évkönyv szerint.* (Ezeknek megbízatása 1900-ban jár le.)

Abauj-Torna vm. g. e.: Bukaresti B. János, Kassa., gr. Hadik János, Nádaska, u. p. Torna, dr. Semsey László, Semse.

Arad vm. g. e.: nem jelentette még be.

Baranya vm. g. e.: Otcoska Géza, Gyula puszta, u. p. Szederkény, Syily Tamás, Gödre-Szentmárton, Vörös Mihály, Pécs.

Bars vm. g. e.: Erős Rezső, Mikó-falva, u. p. Zsitva-Ujfalu, Leidenfrost Tivadar, Léva, Zongor János, Mánya.

Bereg vm. g. e.: nem jelentette még be.

Békés vm. g. e.: Geiszt Gyula, Kondoros, dr. Zsilinszky Endre Békés-Csaba, Zlinszky István, ugyanott.

Bihar vm. g. e.: Örley Kálmán, Csökmő, Szunyogh Szabolcs Esztár, u. p. Pocsaj, Telegdy József Mező-Telegd.

Borsod v. m. g. e.: Miklós Ödön Budapest, Szathmáry Király Pál Miskolcz, Vértessy Tivadar Miskolcz.

Csanád vm. g. e.: Justh Gyula, Torna.

Debreczeni g. e.: ifj. Sporzon Pál, Rickl Antal, Hutflesz Kázmér, mind Debreczenben.

Erdélyi g. e.: Hegedüs Sándor Budapest, br. Josika Gábor Szamosfalva, Tokaji László Kolozsvár.

Gömör-Kis-Hont vm. g. e.: Farkas Ábrahám Tamásfalva.

Győrvidéki g. e.: Bezerédj István Ménfő, Fischer Kálmán Győr, Milkovich Imre Koronczó.

Heves vm. g. e.: dr. Biró Lajos Gyöngyös-Halászi, Isaák István N.-Rhéde, Malatinszky György Atkár.

Jász-Nagykun-Szolnok vm. g. e.: dr. gr. Almássy Imre Puszta-Poó, Lippich Gusztáv és Szalay János Szolnok.

Liptó vm. g. e.: nem jelentette még be.

Magyar Mezőgazdák Szövetkezete: Barcza Károly, Brüll Mór, Perczel Ferencz mind Budapesten.

Magyar Gazdák Vásárcsarnok Ellátó Szövetkezete: dr. Biró Lajos Gyöngyös-Halászi, Luczenbacher Miklós és Szentiványi Zoltán Budapest.

Magyar Gazdatisztek és Erdőtisztek Országos Egyesülete: Fromm Antal Gyömrő, Jenisch Ádám Sárosd. Máday Izidor Budapest.

Maros-Torda vm. g. e.: Sófalvi Illyés Lajos Székes.

Moson vm. g. e.: Balázs Árpád Budapest, Hensch Árpád Magyar-Óvár, Rimler Lajos Moson-Szent-Miklós.

Nógrád vm. g. e.: br. Buttler Ervin, Illés Ödön, Ruzinkó Antal.

Nyitra vm. g. e.: Mérey Lajos és Meskó Pál Nyitrán, Mezey Gyula Tornócz.

Nyitravölgyi g. e.: Detrich Gyula Nyitraszeg, br. Friesenhóf Gergely Ó-Széplak, Pfitzner Sándor Podluzsány.

Orsz. Magy. Kölcsönös Bizt. Szövetkezet: Desseffy Aristid, Szönyi Zsigmond, gr. Teleky Géza, mind Budapesten.

Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm. g. e.: Beniczky Lajos Bpest, gr. Keglevich Gábor Egres-Káta, Nyáry József Nyáregyháza.

Pozsony vm. g. e.: Bartal Aurél Damazer-Karcsa, gr. Pálffy István és br. Vay Dénes Pozsony.

Sáros vm. g. e.: Bornemissza Lajos Kriván, Bujanovics Sándor Budapest, Piller Kálmán P.-Pekla.

Somogy vm. g. e.: Bertalan Alajos Mernye, Chernel Gyula és Makfalvay Géza Kaposvár.

Szatmár vm. g. e.: Domahidy Sándor Domahida, Kovács Eduárd Homok, br. Vécsey József Sárköz.

Szabolcs vm. g. e.: Bogáthy József Nyir-Bogát, Propper Samu Budapest, Simitska Endre Nyiregyháza.

Szepes vm. g. e.: gr. Csáky Albin Szepes-Mindszent, gr. Csáky Zenó Lócse, Wieland Arthur Márkusfalva.

Szegedi g. e.; Bokor Pál, László Gyula és Obláth Lipót miná Szeged.

Szolnok-Doboka vm. g. e.: gr. Kornis Viktor Szt-Benedek, Szemmáry József Deés, gr. Vass Béla Szent-Gotthárd.

Tolna vm. g. e.: Döry Dénes Paradicsom, Kovács S. Endre Pta-Gyapa, Molnár József Szegszárd.

Torontál vm. g. e.: Karácsonyi Andor Beodra, Marton Andor N.-Becskekerek, Rónay Jenő Kis-Zombor.

Torda-Aranyos vm. g. e.: gr. Bethlen Balázs Budapest, dr. Betegh Miklós és Pethő Miklós Torda.

Ung vm. g. e.: Felföldy Ödön Matyócz, Kende Zsigmond Nagy-Gejőcz, Thuránszky Tivadar Baranya.

Veszprém vm. g. e.: Hunkár Dénes Szolgagyőr, Ihász Lajos Hathalom, dr. Óváry Ferencz Veszprém.

Zemplén vm. g. e.: Dókus Ernő Budapest, Kun Frigyes és Molnár Béla S.-A.-Ujhely.

*D) Budapest székes főváros kiküldöttje.* Matuska Alajos tanácsnok.

*E) Belföldi tiszteleti tagok.* br. Ambrózy Béla, Balázs Árpád, Bezerédj Pál, gr. Csekonics Endre, gr. Szapáry Géza, gr. Széchényi Pál, Tisza Kálmán, Türr István, gr. Zichy Ferencz, gr. Zichy Jenő.

*F) Hivatalos tagok:* Forster Géza igazgató, dr. Darányi Gyula ügyész.

**37. §. Az Orsz. Magy. Gazd. Egyesület, ugysis mint a Gazd. Egyesületek orsz. szövetsége központjának tisztikara és segéd-személyzete 1897-ben.**

A szövetkezeti szervezet és az új alapszabályok a hivatalkar beosztásában is új változást idéztek elő s ez az 1897-dik évre a következőleg alakult:

*Igazgató:* Forster Géza. *Ügyész:* dr. Darányi Gyula, *Pénztárnok:* Kirchner Lajos. *Könyvelő:* Sztanchich Sándor.

A) *Ügyvezetés:* Ügyvezető titkár: Rubinek Gyula, titkár: Jeszenszky Pál, irodatiszt: Mike János, gyakornok: Szabó Ferencz, gyorsírók: Hegedüs András, Kubiss Ilona, istvántelki vinczellér: Rác József.

B) *Szerkesztőség:* Szerkesztő titkár: Szilassy Zoltán, társ-szerkesztő: Buday Barna, gyakornok: Csemitzky Gyula.

C) *Szövetség:* Szövetség titkára: Rubinek Gyula, segédtitkár: Sporzon Vilmos, gyakornok: Meszter Ferencz.

D) *Törzskönyv:* Titkár: Szilassy Zoltán, törzskönyvvezető: Wilfing Nándor.

**38. §. Egyesületi tanács. Szakosztályok s állandó bizottságok.**

*Egyesületi tanács* tagjai: az új alapszabályok s az azokra épített ügyrend értelmében, a) *hivatalból tagok:* az elnök, a három alelnök, a számadás-vizsgáló bizottság elnöke, az egyesületi igazgató, az egyesületi ügyész; b) a választmány által választott 4 tag: Scitovszky János, Kodolányi Antal, gr. Zselénszky Róbert, Libits Adolf.

*Számadás vizsgálóbizottság:* (az 1897. nov. 27-diki közgyűlésen választva) Bolla Mihály, Eösz Ferencz, Lejtényi György, Perczel Ferencz, Reusz Henrik.

*I. Közgazdasági szakosztály* az 1897. decz. 6-iki alakulás szerint. Elnök: gr. Zselénszky Róbert, alelnökök: gr. Eszterházy Miklós Móricz, Scitovsky János. Előadó-titkár: Rubinek Gyula.

*II. Irodalmi és tanügyi szakosztály,* az 1897. nov. 18-diki alakulás szerint. Elnök: Máday Izidor. Alelnökök: Kodolányi Antal, Bernát István. Előadó titkár: Szilassy Zoltán.

Könyvkiadó vállalat felügyelő-bizottsága (régí alakulás):

dr. Bernát István, Cserhádi Sándor, Engelbrecht Károly, Forster Géza, dr. Hutyra Ferencz, Kvassay Jenő, Kodolányi Antal, Löcherer Andor, Máday Izidor, Molnár István, Serák Károly, Tormay Béla. Szerkesztő: Löcherer Andor.

*III. Földmívelési és növénytermelési szakosztály* az 1897. nov. 13-diki alakulás szerint. Elnök: gr. Szapáry Gyula. Alelnökök: Szegedy György, Cserhádi Sándor. Előadó titkár: Jeszenszky Pál.

Szőlészeti bizottság: Vásárhelyi László, Baross Károly, Kerpelyi Kálmán, Bernáth Béla, gr. Zselénszky Róbert, dr. Drucker Jenő, dr. Lónyai Ferencz, Deák Tamás, dr. Csanády Gusztáv, Angyal Dezső, Mezey Gyula, Szalay Imre, Szerencs János.

Dohánytermelési bizottság; gr. Desseffy Aurél, gr. Szapáry Gyula, Kállay András, Czibulya Gyula, Ordódy Pál, Perleberg Arthur, dr. br. Natorp Tivadar, br. Malcomes Jeromos, Kerpely Kálmán, Cserhádi Sándor, Váczi Ambrus, gr. Almássy Imre, Propper Samu, Löcherer Andor.

Műszaki bizottság: Bolla Mihály, Lázár Pál, ifj. Sporzon Pál, Nagy Dezső, Reusz Henrik, Renner Gusztáv, Nick Ede, Kvassay Jenő, Landgráf János, Bálintffy Pál.

Gyümölcstermelési bizottság: Tóth Lőrincz, gr. Teleky Géza, Molnár István, Angyal Dezső, Wagner Ernő.

*IV. Állattenyésztési szakosztály*: (1897. nov. 8-diki alakuló gyűlés választása szerint) Elnök: Tormay Béla, alelnökök: Somssich Andor, mádi Kovács László. Előadó titkár: Jeszenszky Pál.

Lóvásár-rendező bizottság: Zoltán Elek, gr. Andrássy Sándor, ifj. gr. Széchenyi Imre, Egan Ede, gr. Szapáry Iván, Steiger Gyula, Somssich Andor, Lossonczy Mihály.

Tenyészállatvásár-rendező bizottság: Tormay Béla, Döry Vilmos, Széll Kálmán, Meskó Pál, Hegedüs József, Otcoska Géza, Renner Gusztáv, Pirkner János, Máár Zoltán, Forster Géza, Libits Adolf, Mádi Kovács László, Monostory Károly, dr. Hutyra Ferencz, dr. Rácz István, Serák Károly, Reusz Henrik, Küszler Henrik, Serbán János.

Hizottállatvásár-rendező bizottság: Tormay Béla, Bálintffy



Pál, Brüll Mór, Fenyvessy Adolf, Glück Frigyes, br. Haupt-Stummer Lipót Jenő, Horváth Béla, Kobek István, Kovács Sebestyén Endre, Leidenfroszt Tódor, Libits Adolf, Luczenbacher Miklós, Matuska Alajos, Pirkner János, Pórszász Gyula, Preuszner Ferencz, Renner Gusztáv, Ruffy Pál, Ruisz Gyula, Schiller György, Tóth József, Utri József, Zigler Nándor.

*Országos törzskönyvelő bizottság.* (Régi alakulás az 1896/7-diki évkönyv szerint.) Elnök: Kostyán Ferencz. Tagok az Orsz. M. Gazd. Egyesület részéről: Baranyay István, Forster Géza, M. Kovács László, Lejtényi György, Libits Adolf, Luczenbacher Miklós, Reusz Henrik, Széll Kálmán; a földmivelésügyi miniszterium részéről: Budaházy Kálmán, Darányi Béla, Liphay István, Máday Izidor, Monostori Károly, Pirkner János, Sierbán János, Tormay Béla. Titkár: Szilassy Zoltán.

### *39. §. Ügyforgalom s annak szaporodása.*

Nyujtson tájékoztatást az újabb idők ügyforgalmáról s annak szaporodásáról a következő kimutatás:

Az egyesületnél az 1892/3-ik évi egyesületi évben elinté-  
zést nyert 2310, az 1893/4-ik évben 3042 rendes ügyszer-  
pósta-forgalom 1893. június elejétől 1894. július végéig 8285  
írott levél és sürgöny, 17557 nyomtatvány és csomag, együtt  
25,842 db. volt, az 1896. évi július 1-től, 1897. évi június  
30-ig terjedt 12 hó alatt pedig elküldetett írott levél és sür-  
göny 11,996 nyomtatvány és csomag 29,916, összesen  
41,912 darab.

Tartatott 1893 június 4-től 1894 június 21-ig 2 köz-  
gyűlés, 8 igazg.-választmányi, 5 közigazdasági, 1 földmivelési  
és növénytermelési, 2 állattenyésztési, 1 műszaki, 2 irodalmi  
és tanügyi, 4 szőlőmivelési és borászati, 1 kertészeti, 1 ló-  
tenyésztési, 3 baromfi, méh és selyemtenyésztési, 1 dohány-  
mivelési, (együtt 21) 5 országos törzskönyvelő bizottsági, 35  
különbféle bizottsági, összesen 71 gyűlés.

1896 szept. 4-től 1897 július 2-ig pedig volt 2 közgyű-  
lés, 9 igazg.-választmányi, 4 közigazdasági, 2 földmivelési és  
növénytermelési, 1 állattenyésztési, 1 irodalmi és tanügyi, 2

szőlőmivelési és borászati, 1 kertészeti, 2 lótenyésztési, 2 dohányművelési szakosztályi, 3 országos törzskönyvelő bizottsági, 43 különféle egyéb bizottsági, összesen 72 gyűlés.

Ugyanezen utóbbi idő alatt különböző miniszteriumokhoz beadott az egyesület 65 különféle előterjesztést, melyből a földművelésügyi miniszteriumhoz beadottakra 51 esik.

**40. §. Az új alapszabályok alapján: Az Országos Magyar Gazd. Egyesületnek évi első rendes közgyűlése, a Gazdasági Egyesületek Országos Szövetségének pedig első rendes nagygyűlése.**

Az új alapszabályok alapján az Országos Magyar Gazd. Egyesület évi első rendes *közgyűlését* 1897 nov. 27-én, ezt követőleg a: Gazdasági Egyesületek Országos Szövetsége pedig első rendes *nagygyűlését* 1897. nov. 28-án tartotta Budapesten a Köztelek nagytermében.

Az elsőnek tárgysorozata főképp a régi rendes tárgyakra terjedt, mint: igazg.-választ. jelentés a lefolyt évről, pénztár-számadási ügy szintén arról, előirányzat a következő évre, választások; szóval magának az Orsz. Magy. Gazd. Egyesületnek belügye. E szerint ennek a közgyűlésnek tárgysorozata a régihez képest nem szaporodott, sőt tetemesen fogyott, miután az előbb ide sorozva volt általános köztárgyak, a szövetségi nagygyűlésre tetettek át. Ugyanazért e közgyűlésről bővebben nem szólok.

A Gazdasági Egyesületek Orsz. Szövetsége első rendes nagygyűlése tárgysorozatának fő pontjait történelmi anyagul azért iktatom ide, hogy ez az intézmény gyakorlati kifejlésének nagy horderejű fontosságára nézve szolgáljon jövőben is tükörül.

E nagygyűlésen gr. Desseffy Aurél elnökle alatt 150-et haladó tag vett részt.

Az elnöki megnyitó szerint: „Két eszme volt tulajdonképen, mely e szövetség megalkotásánál bennünket vezérelt. Az egyik az, hogy szellemi tekintetben kapcsolat létesíttessék a gazdák közt, a mely kapcsolat létesítésével a szövetség azon

kérdésekben, melyek bennünket foglalkoztatnak és érdekelnek, nagyobb erővel és egyöntetű egészben juttassa a gazdák közvéleményét kifejezésre; másik, hogy: az összes egyletek autonómiája respectáltatván, azok a maguk körében is igyekezzenek a szövetség kebelében érvényesülő és kifejezésre jutó eszméknek érvényt szerezni.“

Tárgysorozati főpontok:

A jóváhagyott alapszabályok bemutatása. Szövetségi tagok felvétele.

Jelentés a szövetségi iroda 1897-ik évi működéséről. Ez ez uttal főképp a szövetség szervezésében központosult.

1897-ik évi számadás. 1898-ik évi jövedelem és költség előirányzat. Ezt alább a 42. §-ban közlöm.

1898-ik évi működési tervrajz.

Szegeden országos kiállítás tervezete, kapcsolatban a szegedi gazdasági egyesülettel és Szeged várossal.

Közvetítő-iroda szervezése a szövetkezeti eszme terjesztésére, a szövetkezeti kapcsolat fentartására és élénkítésére.

Felterjesztés a földmivvelésügyi miniszterhez a gazdasági egyesületek anyagi támogatása iránt.

Nyitramegyei gazdasági egyesület előterjesztései: *a*) szarvasmarhakivitelünk előmozdítása, *b*) a gazdasági tudósítóknak a gazdasági egyesületek által történő ajánlása, *c*) az országos sörárpavásárok helyett, csak bemutatások tartása, *d*) a terményeknek kölcsön-zálog gyanánt való lekötése tárgyában. Az *a*) pont felett lefolyt eszmecsere: az ország területén a budapesti központi kiviteli piacon kívül, több helyen, első sorban Pozsonyban állami állategészségügyi közegyek felügyelete alatt kiviteli piaczok létesítésének szükségét állította előtérbe. A *b*) pont felett folyt tárgyalásból annak czélszerűsége merült fel, hogy a megyei s vidéki gazdasági tudósítók közléseiből gyülekező, gyakran igen felületes és hibás gazdasági statisztikai adatok helyességének előmozdítása tekintetéből ezen adatok az egyletek felügyelete alá volnának bocsátandók. A *c*) pontnál az a sok gazdai hitelt rontó visszaélés vitattatott meg, a mely a sörárpa-vásárokon a vevők összebeszélése

folytán az árakat és a kelendőséget rontja. Igen fontos és életbevágó tárgyalást idézett a *d*) pont elő, mely a felett folyt, hogy a termények és a gazdasági felszerelés mikép volnának nyilvántartási könyvek berendezése útján, a gazdasági hitel biztosításának törvényes alapjául szolgálhatók?

Biharmegyei gazd. egyesület előterjesztése a sertésvész ellen való védőtások tárgyában.

A Nyitravölgyi gazd. egyesület előterjesztései: *a*) A ragadós tüdőlob miatt teljesen eltiltott állatkivitel szabályozása, *b*) a mezőgazdasági szesztermelők országos értekezlete határozatainak a földmivelési és pénzügyi minisztereknél való támogatása tárgyában.

Torda-Aranyosmegyei gazd. egyesület előterjesztése a szövetségi egyletek kiküldötteinek és titkárainak a szövetségi választmányi és nagygyűlésekre való utazásuk alkalmára adandó vasuti kedvezmény kieszközlése iránt, melyet a szabolcsmegyei gazd. egyesület hasonló előterjesztése követ.

Kieszközlése a keresk. miniszteriumnál annak, hogy a szövetség a tariffa-bizottságban kiküldöttel képviseltessék.

Forster Géza egyesületi igazgató előterjesztése a gazdasági egyletek teendőire nézve az aratási munkásmozgalmak meggátlására.

Lázár L. Pál müegyetemi tanár javaslata Budapesten gazdasági főiskola felállítása tárgyában.

Ifj. Sporzon Pál debreczeni gazd. tanintézeti tanár előterjesztése gépversenyek rendezésének országos szervezése iránt.

Rubinek Gyula, a szövetség titkára előterjesztése a kar-telek ügyében hozandó törvényes intézkedések iránt.

Kiemelem, hogy már ezen az első nagygyűlésen több egyesület saját kebelében megvitattott és kifejtett előterjesztésekkel lépett fel, melyek hordereje és nyomatéka a közös megvitatással és több egylet hozzájárulásával máskülönben el nem érhető mértékben szaporodott, a nélkül, hogy egyes egyletek autonomiájának korlátozhatóságához, a mitől a szövetség alakításának előmunkálatai közben sokan féltek, a hozzáférkőzhető-

ség lehetőségének alkalma csak gondolatban is mutatkozhatott volna. Az fogja leghatékonyabban emelni a szövetkezeti szervezet nyomatékát, ha megvitatott és kidolgozott előterjesztéseikkel minél sűrűbben járulnak, a szövetkezett egyletek nemcsak a szövetségi nagygyűlésekhez, hanem az igazgatóválasztmányi gyűlésekhez is. Ezt cselekszi maga az Országos Magy. Gazd. Egyesület is, melynek kebelében a nem szorosán az egyleti belüghöz tartozó tárgyak, tehát a közjellegűek most már szintén általában a 36. §-ban A-tól F-ig sorozott nagy választmányban tárgyalatnak.

*41. §. Egyesületi tagszám az 1897-ik évben; azután vagyonmérleg és a bevételek s kiadások számadása az 1896-ik évi megvizsgált számadás szerint.*

*Tagszám* az 1897 nov. 27-iki igazg. választmányi gyűlésre tett igazgatói jelentés szerint (levonva az elhalt s kilépett tagok számát az összegezett számból) 415 alapító, 2587 évdíjas, összesen 3002 tag.

A) *Vagyonérték* az 1896-dik évi megvizsgált számadás szerint:

1. Pénztári készlet a különböző pénztárakban	3420 frt 14 kr.
2. Ingatlanok értéke: Köztelek épület és telek 200,000 frt, Istvántelki 30 hold föld 36,000 frt, Istvántelki épületek 3157 frt 75 kr, együtt	239,157 frt 75 kr.
3. Értékpapírok: értékpapír-letét a Magyar földhitelezetnél 39,950 forint, gróf Károlyi Lajos alapító levele ugyanott 50,000 frt, együtt	89,950 frt — kr.
4. Kamatozó tőkék: az alapítóknál kinnlevő alapítványi tőkék 43,376 frt 50 kr., a Gyermekekmenhely-egylet tőketartozási maradványa 15,000 frt, együtt	58,376 frt 50 kr.
5. Hátralékok: hátralékos alapítványi kamatok 637 frt 13 kr., hátralékos tagsági	

dijak 4792 frt, hátralékos tökerészlet és kamat a Gyermekekmenhely egyesületnél 1800 frt, hátralékos törzskönyvi díjak 582 frt 48 kr., együtt --- --- --- --- --- 7811 frt 61 kr.

6. Ingóságok és berendezések: a felszerelések leltári értéke 7859 frt 61 kr., könyvtár és arczképek 16,000 frt, együtt 23,859 frt 71 kr.

7. Istvántelki szőlővesszők és oltványok készlete --- --- --- --- --- 520 frt — kr.

8. Különfélék: Gazdasági kistükörre előleg 600 frt, pénztárnok óvadéka 3000 frt, könyvkiadóvállalat tartozása 562 frt 63 kr., kainit-készlet raktáron 269 frt 10 kr., Szelényi hagyaték perköltségei 404 frt 13 kr., díjazási érmek tartalékban 105 frt 10 kr., előre teljesített kiadások a könyvtár gyarapítására 393 frt 97 kr., előleg személyzeti fizetésekre 367 frt 32 kr., törzskönyvszámla tulkiadása 1897-re áttéve 773 frt 65 kr., Köztelek lap régi kiadó függő tartozása 50 frt 92 kr., többek előlegei és számla-tartozásai 1170 frt 01 kr., gazdasági egyletek millen. kiállítási hátralékai 1070 frt, Gazdasági kör-alapítványi kamatból 76 frt 12 kr., Köztelek lap értéke 11,900 frt, Gazdakongresszusi kiadmányok könyvkészlete 1417 frt 50 kr., könyvkiadmányok készletben és bizományban 8906 frt 52 kr., szolgál ruhailletményére előleg 169 frt 40 kr., jövő évben fedezendő (czirokszakálvásár) költségek 263 frt 45 kr., együtt --- --- --- --- --- 31,499 frt 82 kr.

9. Törlesztendő beruházási költségek: Köztelek lap előlegeiből 1897. és következő években törlesztendő maradvány 6942 frt 64 kr., nagyterem világításberendezésére

felvett előlegből 801 frt 60 kr., épület át- alakítására felvett előlegből 8320 frt 83 kr., iroda és lakások átalakítására felvett elő- legből 2420 frt 09 kr., Gazdakongresszusi kiadványokra felvett előlegből 3000 forint, könyvtári könyvbekötésekre felvett előleg- ből 800 frt. könyvkiadóvállalat előlege 3900 frt, együtt	-----	26,185 frt 16 kr.
Főösszeg	-----	480,780 frt 69 kr.

B) *Teher* az 1896-ik évi megvizsgált számadás szerint:

1. Rendeltetésszerű összegek: káli- trágya kísérletre pénzmaradvány 508 frt 95 kr., szeszfőzők pénze 421 frt 38 kr., könyvviteli pályadij 1000 frt, Kodolányi- alap 150 frt, Szemere-Huba-pályadij 186 frt 85 kr., szövetségbe lépett gazdasági egyletek javára áthozott maradvány 2884 frt 73 kr., Simunyak-alapítvány 282 frt 02 kr., Gazdaságtörténelmi szemle javára 618 frt 09 kr., idegen pénzek 75 frt 70 kr., Vásárcsarnok ellátók szövetkezete pénze 1955 frt 23 kr., Köztelek lap szerkesztő- ség javára 245 frt 84 kr., együtt	-----	8328 frt 79 kr.
2. Előre teljesített befizetések: előre fizetett alapítványi kamatok 187 frt, előre fizetett évi tagságdíjak 1425 frt 80 kr., előre fizetett törzskönyvi díjak 55 frt 55 kr., együtt	-----	1668 frt 35 kr.
3. Különfélék: pénztárnok óvadéka 3000 frt, nyomdászamlák s egyéb hátralé- kok 5149 frt 42 kr., könyvkiadmányok értéke függőben 8906 frt 52 kr., együtt	-----	17,055 frt 94 kr.
4. Törlesztési hátralékok a Köztelek lap alapítási előlegeiből	-----	6942 frt 64 kr.
Főösszeg	-----	33,995 frt 72 kr.

*Ismétlés:*

A) Vagyonérték	-----	480,780 frt 69 kr.
B) Teher a vagyonértéken	-----	33,995 frt 72 kr.
Marad meglevő vagyonkép	-----	446,784 frt 97 kr.
Volt a meglevő vagyon az előző 1895. évi számadás szerint	-----	447,924 frt 70 kr.
Miből levonva a mostanit	-----	446,784 frt 97 krt
Mutatkozik 1896-ban apadás	-----	1139 frt 73 kr.

C) *Tényleges jövedelem* az 1896-ik évi megvizsgált számadás szerint:

1. Rendes bevételek: évdijakból 24,020 frt, alapítványi kamatokból 2184 frt 39 kr., egyesületi értékpapírok után és pénzügyintézetektől nyert kamatokból 1713 frt 08 kr., n. gr. Károlyi Lajos 50,000 frtos alapítványa kamataiból 2000 frt, vegyesek és kiadmányok értékesítése 99 frt 04 kr., Köztelek épület házbérlőjévédelme, beleértve a tisztviselők lakásai és hivatalos helyiségek bérértékét is, 14,925 frt 83 kr., István-  
telki szőlőtelep bevételei 1094 frt 52 kr., törzskönyvelési bevételek (a földművelési miniszter segélye 1000 frt, díjakból és nyomtatványokból 1695 frt 03 kr.) 2695 03 kr., tagsági oklevelekből 98 frt 48 kr., a Simunyák-alapítvány kamataiból 277 frt 68 kr., együtt ----- 49,108 frt 05 kr.

2. Rendkívüli bevételek: a gyermekmenhely-egylettől az ántengedett istvántelki érték kamatai 800 frt, a Köztelek lapért a Pátria nyomdától 15,000 frt, a Köztelek lap egyéb bevételei 756 frt 77 kr., Köztelek lap előleg-törlesztése 700 frt, ugyanattól a még hátralevő előlegek kamatja 305 frt 70 kr., együtt ----- 17,562 frt 47 kr.



3. Előirányzat nélküli bevételek: díj- lovaglás és ugratás rendezése 1666 forint, kainit-jutalék 81 frt 32 kr., fuvarlevél- számla-különbözet 47 frt 72 kr, III. orsz. gazdakongr. számlarendezése 722 frt 25 kr., burgonya-gépversenyre a földmivelési minisztertől 300 frt, árpakiállítási minták eladásából 269 frt 43 kr., együtt... ..	3086 frt 72 kr.
Főösszeg ... ..	69,757 frt 24 kr.

D) *Tényleges költség* az 1896-ik évi megvizsgált számadás szerint:

1. Rendes kiadások: személyzeti fize- tések, tisztviselői lakások és irodahelyisé- gek lakbér-egyenértéke, a tisztviselők adója fizetésök után 16,376 frt 56 kr., tisztvise- lők drágasági pótléka 795 frt, együtt... ..	17,171 frt 56 kr.
Földmives s kertészeti intézeti tanulók ösztöndíja ... ..	600 frt — kr.
Központi ügyvitel, világítás, fűtés, irodaszerek, kisebb nyomtatványok ... ..	2905 frt 12 kr.
Telefon-bérlet ... ..	150 frt — kr.
Köztelek-épület kiadásai: adó 4435 frt 21 kr., vízvezeték 323 frt 16 kr, házmes- ter 360 frt, világítás 452 frt 60, tűzkár- biztosítás 133 frt 18 kr., tatarozás 1063 frt 09 kr., együtt ... ..	6767 frt 24 kr.
Szakfolyóiratok 197 frt 97 kr., könyv- tárgyarapítás 500 frt, szövetségbe lépett gazdasági egyesületek 70 frt 20 kr., ve- gyesek és utiköltségek 800 frt, taggyűjtés 68 frt 90 kr, egyesületi évkönyv 1648 frt 48 kr., istvántelki szőlő 2210 frt 60 kr., értékpapír őrzési díj 33 frt 26 kr., törzs- könyv 2695 frt 03 kr., tagsági oklevelekre 38 frt 10 kr., hazai gyümölcsészeti munka	

tiszteletdíja és költsége 277 forint 68 kr.,  
együtt ----- 8540 frt 22 kr.

2. Rendkívüli kiadások: Köztelek lap  
szétküldése a két félévben ----- 8478 frt — kr.

Tejgazdasági szakosztály ----- 56 frt — kr.

Köztelek lap kiadásai ----- 15,056 frt 77 kr.

Köztelek lap törlesztési részlet 700 frt,  
irodaátalakítására felvett kölcsön törlesztése  
306 frt 01 kr., könyvkötési előleg törlesz-  
tése 100 frt, épületjavítási kölcsön törlesz-  
tése 1664 frt 17 kr., nagyterem világítási  
felszerelvény előleg törl. 100 frt, Istvántelki  
oltóház költség törl. 200 frt, kongresszus  
kiadv. költség törlesztése 1216 frt 91 kr.,  
könyvtárkezelési kiadások 130 frt, dohány-  
ujtság segélye 150 frt, millenniumi kiállítási  
külön kiadások 971 frt 85 kr., hazai gyü-  
mölcsészetünket ismertető munka szám-  
alása 200 frt, millennáris kiállításra 3 éven  
át 3-ik részlet 1333 frt 34 kr., Gazdaság-  
történelmi szemlére 500 frt, ezek együtt --- 7572 frt 28 kr.

3. Előirányzat nélküli kiadások: könyv-  
tári könyvbekötések 191 frt 80 kr., elhalt  
vagy megszűnt tagok tagdíj-leírása 190 frt,  
gazdasági előadások költségtöbblete 29 frt  
92 kr., díjlovaglás és ugratás számlakiadásai  
1666 frt, burgonya-gépverseny kiadásai 305  
frt 19 kr., árpakiállítási költségek 1895-ről  
183 forint 24 kr., luxusló-vásár számlája  
1895-ről 6 frt 88 kr., III. gazdakongressz-  
szus költségkiegyenlítése 722 frt 25 kr.,  
átkönyvelt kamatok 304 frt 50 kr., együtt 3599 frt 78 kr.

Kiadási főösszeg ----- 70,896 frt 97 kr.

Ebből, mint nagyobból, levonva a bevételi  
főösszeget ----- 69,757 frt 24 krt

Mutatkozik tulkiadás ----- 1139 frt 73 kr.

mely a vagyonmérlegen kimutatott vagyonapadással megegyez.

Az 1897 nov. 27-diki közgyűlés elrendelte, hogy az egyesület számadásai az 1898-dik évtől kezdve, az eddigi forint helyett koronában vezettessenek.

*42. §. A Gazdasági Egyesületek országos szövetségének számadása az 1897-ik évről és költségelőirányzata az 1898-ik évre.*

A Gazdasági Egyesületek országos szövetségének 1897. nov. 28-án tartott első nagygyűlésén a szövetségnek 1897-ik évi számadása és 1898-ik évi költségelőirányzata következőleg mutattatott be és fogadtatott el:

I. a szövetség 1897-ik évi számadása:

- a) Bevételek: 1. az 1896. évi gazdasági kongresszus maradéka ..... 5769.46 korona.
2. A földmivelési miniszter által téli tanfolyamok rendezésére az Orsz. M. Gazd. Egyesületnek adott összegből ..... 3000.— korona.
3. A magyar földhitelintézet adománya 1897-re ..... 2000.— korona.
4. Az Orsz. M. Gazd. Egyesület 1897-re ..... 3000.— korona.
5. Szövetségi tagdíjak 1897-re: Magyar mezőgazdák szövetkezete 1000, Országos magy. kölcsönös biztosító-szövetkezet 1000, Magyar gazdák vásárcsarnok ellátó szövetkezete 100, Magyar erdőtisztek és Gazdatisztek orsz. Egyesülete 20, Abauj-Tornamegyei g. e. 100, Arad m. g. e. 100, Bars m. g. e. 100, Baranya m. g. e. 100, Bereg m. g. e. 100, Békés m. g. e. 200, Bihar m. g. e. 100, Borsod m. g. e. 100, Csanád m. g. e. 100, Debreczeni g. e. 100, Erdélyi g. e. 500, Gömör-Kishont m. g. e. 100, Győrvidéki g. e. 100, Jász-Nagykun-Szol-

nok m. g. e. 100, Maros-Torda m. g. e. 100, Moson m. g. e. 100, Nyitra m. g. e. 100, Nyitravölgyi g. e. 100, Pest-Pilis-Solt-Kis- Kun m. g. e. 100, Pozsony m. g. e. 100, Sáros m. g. e. 100, Somogy m. g. e. 100, Szatmár m. g. e. 100, Szabolcs m, g. e. 100, Szegedi g. e. 100, Szepes m. g. e. 100, Szolnok-Doboka m. g. e. 100, Toron- tál m. g. e. 100, Tolna m. g. e. 100, Torda-Aranyos m. g. e. 50, Ung m. g. e. 50, Veszprém m. g. e. 100, Zemplén m. g. e. 100, együtt 37 szövetkezeti tag 1897-re	5820.— korona.
Bevételi főösszeg	19,589.46 korona.

b) Kiadások: 1. Személyzet  
(segédtitkár 7 óra 933.32,  
gyakornok 7 óra 700, szolga  
3 óra 230) --- --- --- --- 1863.32 kor.

2. Tisztviselői nyugdíj-  
alaphoz --- --- --- --- 111.34 kor.

3. Ügyvitel, posta, világi-  
tás, fűtés, irodaszerek, nyom-  
tatványok --- --- --- --- 1700.— kor.

4. Az iroda bebutorozása 500.— kor.

5. Hamburgi s berlini ta-  
nulmányutra --- --- --- --- 600.— kor.

6. Ifj. Spörson Pál tanár  
németországi tanulmányutjára 200.— kor.

Kiadási főösszeg --- 4974.66 korona.

Melyet levonva a bevétel-  
ből, marad 1898-ra --- --- --- 14,614.80 korona.

## II. Költségvetési előirányzat 1898-ra:

a) Bevétel. 1. 1897-ik évi  
maradvány --- --- --- --- 14,614.80 kor.

2. Az Orsz. M. Gazdasági

Egyesület tagsági hozzájárulása 1898-ra	3000.— kor.
3. Szövetségi tagdíjak az 1897. évi részletezés szerint	5820.— kor.
Bevételi összeg	23,434.80 korona.
b) Kiadás. 1. Személyzet (segédtitkár 1600, gyakornok 1200, szolga 920)	3720.— kor.
2. Adó a személyzet fizetése után	200.— kor.
3. Szolga egyenruhája	200.— kor.
4. Személyzet fizetése után a nyugdíj-alaphoz	232.— kor.
5. Központi ügyvitel, fűtés, világítás, posta, nyomtatványok	3000.— kor.
6. Leltári beszerzések	400.— kor.
7. Szegedi országos kiállítás	12,000.— kor.
8. Gazdasági előadásokra	3000.— kor.
Kiadási főösszeg	22,752.— korona.
Maradék	682.80 korona.

#### 43. §. Zárzó.

Visszatekintve egyesületünk történetében a röviden előadottakra, a melyekben a váltakozó tényeket tömör sorozatoságban úgy igyekeztem összerakni, amint azok fejlettek, érdemök szerint méltatva a fontosabbakat: tartózkodom véleményt mondani az eredmény felől, annál inkább, mert ez különben is nem történelmi megállapodás, hanem csak egyéni vélemény lehetne.

Mégis constatálnom kell, hogy végre oda fejlett az egyesület, a hová törekedett, t. i.: *létesítette az országban fennálló gazdasági egyesületek szövetségét.*

Ez csakugyan történelmi bizonyítéka annak a méltányló

elismerésnek és bizalomnak, a melylyel a gazdaközönség az egyesület 70 éves munkássága iránt viseltetik.

Azonban épen ez a legujabb alakulás sokkal fiatalabb még, mintsem ennek hatása és hordereje felett csak véleményezőleg is itélni lehetne, különösen a felett, hogy: mikép fog ez megfelelni annak az érdekképviselőnek, a melyre az egyesület hosszan kitartó munkássággal törekedett s a melyre országunk helyes mező- és közgazdasági érdekének, kivált a kifejlett világgözlekedési tényezőkkel s az ezeken alapuló világversenynyel szemben multhatatlanul szüksége van.

De sok tényező jogosít a legjobb reményekre.

Megértük, hogy kormányunkban a mezőgazdasági érdekeknek külön szakminiszteriuma van, a melynek élén épen most dr. Darányi Ignác ur személyében oly egyéniség áll, aki egyesületünkől emelkedett ki, aki nemcsak melegen rokonszenvez egyesületünkkel, nemcsak jól ismeri mezőgazdaságunk viszonyait: hanem a javítás eszközeinek feltalálásához ismerete, akarata és kötelességérző hazafias buzgósága is van.

Egyesületünknek teljesen megifjított új szervezete, oly megszorodott és folyvást szaporodó tagszáma van, a mily tagszámot 70 éves fennállása óta soha, még csak megközelítőleg se mutathatott fel.

A végrehajtásra szervezett iroda áll, osztályok szerint kiegészített tisztikarral, munkaképes fiatal erővel, mezőgazdaságilag szakképzett egyénekkel, akiket most már nyugdíjintézmény is csatol az egyesülethez.

Mindmegannyi biztosítéka mindez a jövő legszebb remények jogosultságának!

Még sem kerülhetem el mint történész, hogy rá ne mutassak, sőt ily minőségben kötelességemnek érzem figyelmeztetőleg rámutatni egy hanyatlásra.

Hanyatlást mondtam! az előhaladás és gyarapodás tényeivel szemben, a melyeknek tömör sorozatát épen az előzőkben raktam össze és hoztam történelmi emlékezetbe!

De ötven évet haladott idő óta vagyok folyvást működő

tagja az egyesületnek, a mely idő alatt mindig meleg szeretettel vettem részt ennek előhaladásában, mégis, hogy joggal alkalmaztam a „hanyatlás“ szót, okadatolom ezt.

Ma épen oly elismert s megállapított tény, mint régen, hogy: Magyarország államiságának első alapja a földben, az ezzel kapcsolt mezőgazdaság kifejlésében van. A kié a föld, azé az ország. Ma mikor az államiság rohamosan fejlődik, mikor a fejlesztés eszközeiről való rendelkezés, a nemzet kezében van, sokkal fontosabb az, mint volt régen, mikor a lassu fejlődést is még gyámkezek járszalaga korlátozta.

Különösen mezőgazdaságunk fejlesztésének fontosságát megkétszerezi, sőt többszörözi a termelési és a forgalmi világverseny, mely másrésről a fejlesztést még sokszorosabban megnehezíti.

Épen az előző sorokban, kapcsolva a 41. §-ban foglalt számadási kimutatással, emeltem ki, hogy egyesületünknek sohasem volt, még csak megközelítőleg sem annyi tagja, mint most és csakugyan szép a 3000-ret haladó tagszám. Még szebbé válik ez, ha a gazdasági egyesületeknek az ezredévi nemzeti ünnepre együttesen kiadott monographiájából hozzáteszem, hogy az országból ott közölt 55 gazdasági egyesület tagszáma 45,000-ret halad.

De mindjárt elhomályosodik a tagszámban mutatkozó e szépség, különösen egyesületünkkel, mihelyt tovább kutatunk, mégha arányszámítást nem is teszünk az ország földbirtokos és hivatásánál fogva a mezőgazdasággal foglalkozó lakos száma közt.

Kiemeltem a 25. §-ban, hogy az egyesület tagszámának szaporítására az új időben az tűnik ki leghathatósabb eszköznek, hogy a hetenként kétszer megjelenő «Köztelek» gazdasági szaklapot az egyesület tagjai a tagságdíj fejében ingyen kapják, akik a tagsági jogok mellett, ezen kívül több más jogokat is kapnak s egyéb előnyökben is részesülnek. Itt az oka annak, hogy a tagszaporodás nagyon tulnyomó része az évdíjas tagokra esik s a hat éves kötelezettségi időköz lejártával sűrűn változik: ellenben *az állandó alapító tagok szaporodása aránylag csekély.*

De nemcsak a számban, hanem az egyes alapítványok összegében is jelentkezik a hanyatlás.

*Régezte nagybirtokosaink a kiérdemelni remélt befolyáshoz képest, vagyoni állásukhoz mért hazafias áldozékonysággal igyekeztek egymásnak példát adni alapítványaik mértékében. A rendesnek kétszerzetét, sőt ezreket is haladó számos régi alapítvány tesz tanubizonytságot erről. Tudták, érezték az illetők, hogy alapítványaikkal a magyar nemzet legjobb gyökerének nyujtanak tápot. Ma kihalóban van az alapszabályilag megszabott legkisebb összegnél nagyobb alapítványt aláírók száma; sőt nagyon szaporodik azoké, akik anyagi érdeküknél és befolyásuknál fogva alapító tagságra volnának hivatottak, amit vagyoni állásuk is megengedne, mégis az egyszerű szaklapi előfizetők közé vonulnak vissza, még inkább azoké, akik az életérdekeikkel legközelebről kapcsolt ügyben, a társadalmi téren teljes részvégtlenségükkel s egész elmaradásukkal tündökölnék.*

Ez igazolja a „hanyatlás“ szó használatának jogosultságát.

Sok különféle jellemző van a kor szellemére nézve ebben: anyagi s szellemi előnyöket várni, sőt követelni; majd kárhoytatni, méltatlankodni, ha ez kivánt mértékben nem jő, de mindig kikerülve, másra hagyni az anyagi és szellemi terhet! Ez a kor szelleme!

Pedig:

*Aki a jó következményeket várja és akarja; ma még jobban mint régen; akarnia s megadnia kell az eszközt! . . .*









